DICȚIONAR DE CUVINTE „BUCLUCAȘE"

Dificultăți de pronunțare și scriere

NARCISA FORĂSCU
MIHAELA POPESCU

DICȚIONAR DE ARHAISME • DICȚIONAR DE CUVINTE ÎMPRUMUTATE DIN LIMBA ENGLEZĂ • DICȚIONAR DE EXPRESII ÎN LIMBA ROMÂNĂ • DICȚIONAR DE NEOLOGISME • DICȚIONAR DE PLEONASME • DICȚIONAR DE PROVERBE ROMÂNEȘTI • DICȚIONAR DE REGIONALISME • DICȚIONAR DE STILISTICĂ • DICȚIONAR DE TERMENI LITERARI • MIC DICȚIONAR DE OMONIME, PARONIME, SINONIME, ANTONIME

Dicționarul de față cuprinde cuvinte considerate „buclucașe", având în vedere dificultățile lor de pronunțare, de scriere și de utilizare corectă.
Autoarele înregistrează și explică o serie de cuvinte, cele mai multe neologisme, greșit folosite, fie pentru că nu sunt corect înțelese, fie că manifestă ambiguități de adaptare la regulile limbii române.
Exemplele care conțin greșeli sunt însoțite de recomandări de folosire corectă, potrivit normelor limbii române literare.
Lucrarea este utilă elevilor, studenților, cadrelor didactice specialiștilor, precum și tuturor celor doresc să se exprime corect în limba română.

ISBN 973-571-574-0
9 789735 715748

www.all.ro

ALL DICȚIONAR ȘCOLAR

DICȚIONAR DE CUVINTE „BUCLUCAȘE". DIFICULTĂȚI DE PRONUNȚARE ȘI SCRIERE
Narcisa Forăscu, Mihaela Popescu
Copyright © 2005 Editura **BIC ALL**

Toate drepturile rezervate Editurii **BIC ALL.**
Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii **BIC ALL.**
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside Romania, without the written permission of **BIC ALL**, is strictly prohibited.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, MIHAELA
Dicționar de cuvinte „buclucașe": dificultăți de pronunțare și scriere / Mihaela Popescu, Narcisa Forăscu;
București: Editura **BIC ALL**, 2005
240 p.; 17 cm (Dicționar școlar)
Bibliogr.
ISBN 973-571-574-0

I. Forăscu, Narcisa

81'374.2:811.135.1'373.611=135.1

Editura **BIC ALL**: Bd Timișoara nr. 58,
sector 6, cod 061317 – București
Tel.: 402 26 00
Fax: 402 26 10
Departamentul distribuție: Tel.: 402 26 23; 402 26 34; 402 26 25

Comenzi la: comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactor: E. Tomescu
Copertă: Stelian Stanciu

NARCISA FORĂSCU **MIHAELA POPESCU**

DICȚIONAR DE CUVINTE „BUCLUCAȘE"

Dificultăți de pronunțare și scriere

ALL

De ce cuvinte „buclucașe"

Atunci când un cuvânt pune probleme vorbitorilor, care fie nu știu cum să îl scrie sau să îl pronunțe corect, fie nu știu ce înseamnă sau în ce situații să îl folosească, atunci când modul lui de utilizare dă naștere la comentarii și controverse, atunci când este mai degrabă evitat, pentru a nu face greșeli, și mai ales... atunci când apare în exerciții ori, „și mai rău", în subiectele date la examene, este clar – avem a face cu un cuvânt „buclucaș".

Așa s-a născut ideea unei lucrări care să trateze așa-numitele cuvinte buclucașe: din experiența de vorbitor al limbii române, confruntat zilnic cu invazia de cuvinte și termeni noi și, mai cu seamă de anglicisme; din experiența lucrului cu elevii care, din cauza pierderii obiceiului de a citi și de a consulta dicționarele, au suferit o sărăcire dramatică a vocabularului; din experiența de telespectator, de radioascultător și de cititor deranjat deseori de violarea regulilor semantice, gramaticale și stilistice în mass-media (multe dintre exemple au fost furnizate de emisiunile radio-tv.); din dorința de a elimina, pe cât posibil, aceste situații nedorite și, nu în ultimul rând, din nevoia de a răspunde, în unele cazuri, propriilor întrebări.

Am conceput dicționarul de cuvinte buclucașe în felul următor:

În ceea ce privește corpusul, – fără a avea nicidecum pretenția că înregistrează toate cuvintele care presupun dificultăți de înțelegere sau de utilizare – acesta a fost alcătuit selectând cuvinte din sectoarele cele mai diverse ale limbii

(cuvinte din fondul vechi sau nou al limbii române, anglicisme, termeni din diferite tipuri de limbaje, cazuri de omonimie și de *falși prieteni* etc.), singura condiție pentru ca un cuvânt să intre în listă fiind aceea ca el să pună probleme măcar la unul dintre nivelele enumerate mai jos. Noutatea însăși a unui cuvânt în limba română a fost considerată un criteriu de selecție, fiind în sine potențială generatoare de dificultăți.

Fiecare cuvânt-intrare a fost supus, teoretic, unei grile de analiză alcătuite din următoarele nivele: **ortografie, pronunțare, morfologie, sintaxă, sens, utilizare.**

Practic însă, nivelele la care cuvântul discutat nu punea probleme, au fost eliminate. Așa se face că, în cadrul unei intrări putem regăsi nivelele: **ortografie, pronunțare, morfologie, sens,** iar în cadrul alteia, să zicem, numai: **morfologie, sintaxă, utilizare.**

Date fiind modificările pe care le-a adus apariția noului *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române,* am considerat ca fiind în beneficiul cititorilor să exemplificăm și să explicăm câteva cuvinte din această categorie, precum și să fixăm, prin reluare, grafia corectă, despărțirea în silabe, accentuarea și formele flexionare propuse de lucrarea normativă amintită.

Unele dintre problemele abordate în această lucrare, deși vechi și discutate de-a lungul timpului și de alți specialiști, au fost reluate, deoarece nu s-au remediat în practica limbii până în prezent.

Cartea se adresează, practic, tuturor. Publicul-țintă ar fi, prin urmare, vorbitorul de limbă română care își pune întrebări și care este interesat deopotrivă să înțeleagă și să utilizeze datele asimilate, de fondul pasiv și de cel activ al cunoștințelor sale. Să nu uităm, că gândim *în* și *prin* cuvinte și, ca urmare, modul nostru de a ne exprima este, fără îndoială, prima noastră carte de vizită.

Mihaela Popescu

ABREVIERI UTILIZATE:

A. = acuzativ
adj. = adjectiv
adv. = adverb
art. pos. = articol posesiv
conj. = conjuncție
D. = dativ
fig. = figurat
G. = genitiv
germ. = germană
Jur. = juridic
loc. prep. = locuțiune prepozițională
loc. pron. = locuțiune pronominală
Mat. = matematică
Med. = medicină
num. = numeral
prep. = prepoziție
pron. = pronume
pron. rel. = pronume relativ
Psih. = psihologie
s.f. = substantiv feminin
s.m. = substantiv masculin
s.n. = substantiv neutru
V. = vocativ
v. = vezi
vb. = verb

A

a, al, ai, ale

Morfologie: art. pos. Principala problemă pe care o pune vorbitorilor articolul posesiv este cea legată de acord. Pentru a elimina greșelile, este bine să știm că această parte de vorbire se acordă în gen și număr cu o b i e c t u l p o s e d a t, și nu cu posesorul. Enunțuri corect construite din punctul de vedere al acordului articolului posesiv cu obiectul posedat sunt: *băiatul cel mic **al** vecinilor* (obiectul posedat este masculin singular); *fata cea mică **a** vecinilor* (obiectul posedat este feminin singular); *băieții cei mici **ai** vecinilor* (obiectul posedat este masculin plural); *fetele cele mici ale vecinilor* (obiectul posedat este feminin plural).

Vorbirea populară înregistrează tendința greșită de a substitui toate formele articolului posesiv cu forma *a*, dar acest lucru reprezintă o greșeală și generează, evident dezacorduri.

Sintaxă / Utilizare: O altă problemă apare atunci când articolul posesiv este utilizat în enumerarea unor termeni aflați în cazul genitiv. Se pune întrebarea dacă este necesară reluarea acestui articol înaintea fiecăruia dintre elementele enumerării. Normele limbii literare recomandă reluarea. Așadar, nu este corect să spunem: **părerile scenaristului, regizorului și presei* sau **atitudinea președintelui, premierului și executivului,* ci *părerile scenaristului, **ale** regizorului și **ale** presei* și *atitudinea președintelui, **a** premierului și **a** executivului.*

Singura excepție de la această regulă este situația în care genitivele coordonate fac parte dintr-o denumire, dintr-o structură resimțită ca reprezentând un tot, o unitate, cum ar fi:

*Ministerul Educației și Cercetării, Direcția Generală **a** Apelor, Pădurilor și Mediului etc.*

De asemenea, în cazul unei apoziții în genitiv, prezența articolului posesiv este obligatorie. Astfel, vom spune: *El este autorul unei cercetări, **a** unei noi abordări în medicina tradițională.*

abjudeca (a)

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu *b* în prima silabă: *ab.*

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest cuvânt înseamnă; „A anula printr-o hotărâre judecătorească un titlu, un drept etc."

Utilizare: Din pricina asemănării formale cu paronimul său *a adjudeca* (v. **adjudeca**), acest verb este adesea folosit în contexte nepotrivite. Or, având în vedere sensurile diferite ale acestor cuvinte, utilizarea unuia în locul celuilalt reprezintă o greșeală. Prin urmare, este incorect să spunem: **Tribunalul i-a adjudecat fostului lider dreptul de a mai organiza și conduce formațiuni politice, *I s-a adjudecat titlul de mare senior etc.* Corect este să se spună: **Tribunalul i-a **abjudecat** fostului lider dreptul de a mai organiza și conduce formațiuni politice, *I s-a **abjudecat** titlul de mare senior etc.*

absolvi (a)

Morfologie / Sens: vb. I. Verbul *a absolvi* poate însemna: **1.** „A termina un an școlar sau un ciclu de învățământ". **2.** „A scuti, a ierta de o pedeapsă".

Acest cuvânt pune probleme vorbitorilor atunci când sunt puși în situația de a-l folosi la anumite moduri și timpuri. Astfel, trebuie știut faptul că, la modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, forma corectă este *el (ei) absolvă*, iar la conjunctiv prezent – *el (ei) să absolve,* nu **să absoalve* sau **să absolvească.*

abuza (a)

Morfologie / Sintaxă /Utilizare: vb. I. Acest verb era utilizat în limba română până nu de mult în regim intranzitiv. Așadar, el nu putea fi însoțit de un complement direct. Se spunea, de pildă: *El **a abuzat** de bunăvoința mea, Infractorul **a abuzat** de victimă* etc. În ultimii ani, prin calchierea unei structuri sintactice din engleză, verbul a început să circule și în regim tranzitiv, fie la diateza activă **Infractorul **a abuzat** minorii*, fie, mai ales, prin crearea formei pasive: **Victima **a fost abuzată***. Or, aceste forme de exprimare sunt greșite.

accepție

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silaba a treia și a patra: [*ac-cep-**ți-e***].

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt înseamnă „Înțeles, sens, valoare a unui cuvânt". Din cauza relativei apropieri formale cu verbul *a accepta* și cu substantivul *accept* el este înțeles greșit și utilizat în locul lui *accept* „aprobare, consimțământ". Astfel, apar enunțuri greșite ca **Jurnalele intime ale copiilor nu este bine să fie citite fără **accepția** copilului*. În această frază, substantivul *accepție* este folosit cu sens impropriu. Corect este spunem: *Jurnalele intime ale copiilor nu este bine să fie citite fără acceptul* (sau *consimțământul*) copilului.

accesorizat

Morfologie: adj. Deși după formă și după contextele în care apare, acest cuvânt pare un adjectiv provenit din participiu, în limba română nu există un verb corespunzător, *a accesoriza.*

Sens: Recent apărut în limba română, *accesorizat* este folosit cu sensul: „Prevăzut cu accesorii".

Utilizare: Deocamdată, el apare cu precădere în textele publicitare, tinzând să fie folosit cu o frecvență din ce în ce mai mare și fiind înregistrat în contexte precum: *automobile **accesorizate**, bucătării **accesorizate*** etc.

achiesa (a)

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul este preluat din limba franceză și se scrie fonetic, așa cum se pronunță în limba română, pronunție care o urmează pe cea din limba franceză: [*achiesa*].

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Acest verb conservă sensul din limba franceză și înseamnă „A consimți, a accepta" și este utilizat în enunțuri ca: *Îmi pare bine că și colegii liberali **au achiesat** la această idee*. El este folosit foarte rar, de către cunoscătorii de limbă franceză și apare într-un limbaj pretențios, având în vedere că limba română dispune de verbe ca *a încuviința, a consimți, a accepta,* care exprimă același lucru.

acord

Morfologie: s.n.

Sens: Cuvântul înseamnă: „Înțelegere între două sau mai multe părți, persoane etc."

Utilizare: Dat fiind sensul cuvântului, care implică ideea de hotărâre care nu poate fi luată decât în comun, exprimarea **de comun **acord*** – foarte frecventă – este pleonastică, deci greșită. Cu toate acestea, acest mod de exprimare s-a încetățenit și nu mai este resimțit ca o încălcare a normei.

acquis

Ortografie: Împrumut din franceză neadaptat, cuvântul se scrie corect cu grafemele *c* și *q* în interior, precum și cu *s* final.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: [*akí*] și se desparte în silabe astfel: *ac-quis.*

Morfologie: s.n. Fiind vorba despre un împrumut neadaptat, forma articulată enclitic a cuvântului este *acquis-ul*. Cuvântul nu înregistrează forme de plural.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: „Însușire a ideologiei, normelor și a legislației Comunității Europene"

Utilizare: În limba română actuală, acest cuvânt a fost introdus prin intermediul limbajelor politic și publicistic și se utilizează mai ales în sintagma *aquis-ul comunitar.*

adjudeca (a)

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu *d* în prima silabă: *ad.*

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: „A atribui (printr-o hotărâre judecătorească) un bun scos la licitație". În limba actuală, și mai ales în limbajele publicistic și sportiv, acest verb și-a dezvoltat un sens nou, și anume: „A se lupta pentru o victorie; a-și disputa un loc, un succes".

Utilizare: Din pricina asemănării formale cu paronimul său, *a abjudeca* (v. **abjudeca**), acest verb este adesea folosit în contexte nepotrivite (**Tribunalul i-a adjudecat drepturile părintești*). Corecte sunt enunțurile de tipul: *Sediile fostei întreprinderi au fost **adjudecate**, Cele două echipe și-au **adjudecat** victoria pe teren neutru etc.* Așadar, având în vedere sensurile diferite ale acestor cuvinte, utilizarea unuia în locul celuilalt este o eroare.

adjutant

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *t* la începutul ultimei sale silabe: *-tánt.*

Morfologie: s.m.

Sens: Cuvântul înseamnă, în limba actuală: „Ofițer atașat unui comandant militar, cu atribuții asemănătoare unui secretar"

Utilizare: El este paronim cu *adjuvant* (v. **adjuvant**). Cele două cuvinte au numai forme apropiate, dar sensuri diferite. Folosirea unuia în locul celuilalt este greșită. Deci, nu vom spune: **Fratele lui este adjuvant*, ci: *Fratele lui este **adjutantul** colonelului.*

adjuvant

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *v* la începutul ultimei sale silabe: *-vánt*.

Morfologie: adj., s.n.

Sens: Sensul cuvântului este: „(Medicament secundar) care se asociază cu alt medicament în cadrul unui tratament".

Utilizare: *Adjuvant* este paronim cu *adjutant* (v. **adjutant**). Cele două cuvinte au numai forme apropiate, dar sensuri diferite, iar utilizarea unuia în locul celuilalt este o greșeală. Nu vom spune, prin urmare, **medicamente* (sau *substanțe, tratament etc.*) *adjutante*, ci *medicamente **adjuvante***.

adulter

Pronunțare: Pronunția corectă a acestui cuvânt este *adultér,* cu accentul pe ultima silabă. Alături de aceasta, mai circulă și pronunția **adúlter*, care însă este greșită.

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *adultere,* nu **adulteruri,* așa cum în mod greșit spun unii vorbitori.

adversitate

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul *adversitate* înseamnă: „Circumstanță nefavorabilă; dificultate."

Utilizare: Din cauza necunoașterii exacte a sensului, coroborată, probabil, cu asemănarea formală dintre acest cuvânt și

cuvintele *adversar,* respectiv, *aversiune,* unii vorbitori îl folosesc greșit cu înțelesul de *ostilitate, ură.* Se spune astfel, în mod incorect: **Din cauza **adversității** dintre cele două familii, iubirea tinerilor s-a sfârșit tragic, **Adversitatea** dintre cele două echipe a creat tensiuni și în rândul suporterilor etc.* Or, în acest caz, corect este să spunem: *Din cauza urii dintre cele două familii, iubirea tinerilor s-a sfârșit tragic.* În schimb, contexte potrivite pentru cuvântul *adversitate* ar fi: *Demersul a fost împiedicat de **adversități** asupra cărora nu am avut nici un control.*

***agresiona (a)**

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt este o formație artificială, neînregistrată de dicționare și utilizată de unii vorbitori ca un echivalent mai „cult" al lui *agresa*. Apare într-o exprimare prețioasă, aparent provenind dintr-un verb franțuzesc **agressioner.* Limba franceză nu cunoaște însă acest verb, ci numai substantivul *agression*. Astfel, exprimări ca: **Organele de anchetă au stabilit că fetița a fost **agresionată** de doi indivizi, *Persoana anchetată declară că a fost **agresionată** verbal de procuror* sunt greșite și inutil prețioase. În astfel de situații, corect este să spunem: **Organele de anchetă au stabilit că fetița a fost **agresată** de doi indivizi, *Persoana anchetată declară că a fost **agresată** verbal de procuror*

agrea (a)

Ortografie: Din punctul de vedere al scrierii corecte, verbul pune probleme la: indicativ prezent, persoanele I-III singular și a III-a plural, la care se scrie cu doi *e: agreez, agreezi, agreează;* conjunctiv prezent: *să agreez;* gerunziu: *agreând.*

Pronunțare: Verbul prezintă hiaturi pe întreg parcursul conjugării: *a agre-**a**, agre-**e**z, să agre-**ă**m, agre-**â**nd etc.*

Morfologie: vb. I.

Sens: Prin calc semantic după engleză sau după franceză, acest verb a căpătat relativ recent în limba română un nou sens, și anume: „A fi de acord; a accepta, a aproba". Astfel, el poate fi întâlnit în contexte ca: *Invitația la negocieri* ***nu a fost agreată,*** *Propunerea a fost agreată de toate grupările politice, Planul* ***a fost agreat*** *în unanimitate* etc.

Utilizare: Dezvoltarea acestui sens s-a produs și este cultivată în limbajele publicistic și politic.

agrement

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *agremente.* Această formă de plural corespunde sensului: „Plăcere, distracție" pe care îl are cuvântul. Pentru sensul discutat mai jos, textele din presă nu atestă o formă de plural.

Sens: Tot prin calc semantic, ca și verbul *a agrea* (v. **agrea**), cuvântul *agrement* s-a îmbogățit în limba română cu un nou înțeles, și anume: *„Acord, accept"*, care poate fi întâlnit în contexte ca: *Demersurile nu se pot face decât cu* ***agrementul*** *forurilor superioare, reprezentantul nu poate fi ales fără* ***agrementul*** *partidului de guvernământ* etc.

Utilizare: Acest sens al cuvântului a apărut și este cultivat în limbajele publicistic și politic.

altădată

Ortografie / Morfologie / Utilizare: adv. Acest cuvânt, rezultat prin compunere, care reprezintă o singură unitate și se scrie într-o singură tranșă grafică pune probleme din cauza omofoniei cu structura alcătuită din adjectivul pronominal *altă* și substantivul *dată.*

Pentru a rezolva această dificultate, trebuie să știm că, atunci când este vorba de adverb, cuvântul se scrie într-o singură tranșă,

adică *altădată.* Vom spune, deci: *Îmi plac melodiile de* ***altădată.*** *(= de demult),* ***Altădată*** *cântai mai bine. (= cândva)* Însă în situații cum sunt, de pildă: *Vă întâlniți în ziua stabilită sau fixați o altă dată?* sau *Procesul s-a amânat pentru o altă dată* avem a face cu două cuvinte distincte, unul fiind substantivul *dată* (substituibil, în majoritatea situațiilor cu un alt substantiv, precum *zi*), iar celălalt adjectivul pronominal *altă,* cu funcție sintactică de atribut pe lângă *dată.*

alternativă

Morfologie: s.f.

Sens: Înțelesul curent al cuvântului este: „Posibilitatea de a alege între două soluții, între două situații care se exclud".

Utilizare: Dat fiind faptul că, prin definiție, alegerea pe care o presupune acest cuvânt nu poate viza decât două elemente, și acelea care nu se tolerează reciproc, exprimările de genul **altă* (sau *alte*) ***alternativă*** (sau *alternative*), precum și **mai multe* ***alternative*** sau **o alternativă opusă* sunt pleonasme, așadar greșeli de exprimare. Înțelegem, prin urmare, de ce nu putem spune: **Nu am avut altă* ***alternativă*** sau **Neavând încotro, a ales* ***alternativa*** *opusă.* Corect este să spunem, în asemenea cazuri: *Nu am avut altă soluție* sau *Nu a existat alternativă* și, respectiv: *Neavând încotro, a ales soluția* (ori *varianta*) *opusă* (v. **soluție, variantă**).

amândoi

Morfologie / Sintaxă: num. Numeralul colectiv *amândoi* are forme speciale pentru masculin și feminin: *amândoi, amândouă.* În situația în care acest numeral are valoare adjectivală și se află în cazul genitiv sau dativ, forma corectă, atunci când este antepus substantivului este *amânduror.* Prin urmare, este corect să spunem: ***amânduror*** *elevilor (fetelor) etc.* Atunci când

numeralul are fie valoare substantivală, fie valoare de adjectiv, tot în genitiv sau în dativ, forma corectă a sa este *amândurora.* Deci, spunem: ***Amândurora** le place cafeaua* sau *pacienților **amândurora** le place cafeaua.*

Utilizare: Formele **amândoura, *amândorura,* foarte frecvent întâlnite în exprimarea orală, nu sunt acceptate de limba literară.

ambasador

Morfologie: s.m., s.f.

Utilizare: Ca și în cazul altor substantive care denumesc meserii, grade, funcții sau demnități (*avocat, cercetător, doctor, ministru*) (v. **cercetător, doctor, ministru**), în limba română există tendința de a prefera substantivul masculin – *ambasador,* chiar și atunci când sunt desemnate persoane de sex feminin. În aceste situații, substantivul masculin este perceput ca fiind mai reverențios. Cu toate acestea, de la caz la caz, uzul impune diferite forme de exprimare. Astfel, se spune: *doamnei **ambasador*** (G.-D.) sau *doamnă **ambasador!*** (V.), dar nu **doamnă ambasadoare!* În schimb, este firesc să spunem: *Ea este **ambasadoarea** țării noastre în statul vecin.* În această ultimă, alegerea substantivului masculin – *ambasador* deși permisă, este mai pretențioasă.

amical

Morfologie: adj., adv., s.n. Până nu de mult, cuvântul *amical* circula, în limba română, doar ca adjectiv sau ca adverb. Se spunea, de pildă, *meci amical, întâlnire amicală.*

Sens / Utilizare: În ultimul deceniu, prin conversiune (și articulare), limbajul sportiv a impus utilizarea lui cu valoare substantivală (auzim, de pildă: ***Amicalul** cu Țara Galilor a adus în tribune mii de suporteri*), creându-i, implicit, un sens corespunzător: „Meci susținut de echipe în afara unei competiții oficiale", sens pe care dicționarele vor trebui să-l înregistreze.

amigdalită

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Problema pe care o ridică acest cuvânt este aceea a utilizării sale cu un sens impropriu. Cuvântul înseamnă: „Boală care constă în inflamarea amigdalelor" și poate fi utilizat corect în enunțuri ca: *Am făcut **amigdalită** și am febră foarte mare* sau *Dacă ai **amigdalită** trebuie neapărat să iei antibiotice.* Din păcate, foarte frecvent, acest termen este folosit cu înțelesul de „Amigdală", cuvânt care denumește „Fiecare dintre cele două glande de natură limfatică situate în faringe". Această confuzie apare în vorbirea locutorilor cu grad redus de cultură. Prin urmare, sunt greșite exprimări ca : **Am mâncat înghețată și acum mă dor **amigdalitele*** sau **Când aveam zece ani am făcut operație și mi-am scos **amigdalitele.*** Corect este să spunem *Am mâncat înghețată și acum mă dor **amigdalele*** sau *Când aveam zece ani, am făcut operație și mi-am scos **amigdalele**.*

amputație

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silabele a patra și a cincea: *am-pu-ta-**ți-e**.*

Morfologie: s.f.

Sens: Sensul acestui cuvânt este: „Tăiere chirurgicală, rezecție".

Utilizare: Cuvântul face parte din limba literară, domeniul de utilizare fiind cel medical. Dat fiind înțelesul diferit pe care îl are acest cuvânt, el nu trebuie confundat cu *imputare* (v. **imputare**), utilizarea nediferențiată a celor două fiind semnul unei slabe instruiri lingvistice.

an

Morfologie: s.n.

Sens / Utilizare: Dat fiind sensul cuvântului *an* (perioadă de cca. 365 de zile), sintagma *an de zile* este, evident, un pleonasm. Cu toate acestea, ea nu este resimțită ca atare, pe de o parte dată fiind frecvența mare cu care apare în vorbire și, pe de altă parte, datorită nuanței augmentative pe care o aduce în exprimare, funcționând aproape ca o formă de superlativ stilistic.

analfabet

Ortografie / Pronunțare: Normele ortoepice actuale spun că acest cuvântul se desparte corect în silabe în ambele feluri, adică atât: ***an**-al-fa-bet,* cât și *a-**nal**-fa-bet.* Acest lucru se explică prin faptul că, pe de o parte, una dintre regulile de despărțire în silabe prevede că, atunci când într-un cuvânt avem o consoană între două vocale, consoana trece în silaba a doua. Mai precis, schema de despărțire în silabe arată în felul următor: *v-cv- ~*. Pe de altă parte, cuvântul *analfabet,* împrumutat din franceză ar putea foarte bine să se supună și altei reguli, contradictorii. În cazul său (ca și în cazul altora, create pe același sistem în limba română sau în limbile din care le-am împrumutat), funcționează deopotrivă regula impusă de componentele sale etimologice decelabile. Controversa legată de corecta despărțire în silabe a termenului a fost rezolvată prin acceptarea ambelor variante.

aniversa (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Înțelesul verbului *a aniversa* este: „A sărbători un anumit număr de ani de la momentul în care s-a petrecut un eveniment".

Utilizare: Pentru că sensul acestui verb presupune – după cum se poate observa – ideea de sărbătoare, este greșit să îl

utilizăm în contexte în care sunt evocate evenimente triste, cum ar fi decesul. Prin urmare, trebuie evitate enunțurile de felul: **Astăzi **aniversăm** 100 de ani de la moartea poetului,* care apar frecvent din cauza neatenției în legătură cu înțelesul acestui cuvânt. În aceste situații este potrivit să spunem *Astăzi se împlinesc...* (sau *comemorăm*) *100 de ani de la moartea poetului.*

ansamblu

Morfologie: s.n.

Sens / Utilizare: În ultimul timp, acest cuvânt tinde să se îmbogățească cu un alt sens, și anume: „Costum, compleu". El se înregistrează mai ales în contexte comerciale (***ansamblu** din trei piese pentru copii, pentru adulți etc.* în loc de *costum din trei piese...*). Dacă acest sens se va impune sau nu reprezintă o chestiune de dinamică a vocabularului și poate fi urmărită numai în timp.

antic

Pronunțare: Potrivit normelor în vigoare ale limbii literare, acest cuvânt înregistrează două forme de accentuare, ambele considerate a fi corecte: *ántic* și *antíc.*

Morfologie: adj.

Utilizare: Cu toate acestea, pronunțarea *ántic* pare să câștige teren, în timp ce *antíc* este resimțită ca o pronunțare livrescă.

antrepozit

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie corect cu *r* în silaba a doua. Forma **antepozit* este greșită.

Morfologie: s.n.

Sens: Cuvântul *antrepozit* înseamnă: „Clădire amenajată în vederea depozitării stocurilor de mărfuri sau de materiale".

antrepriză

Ortografie: Scrierea corectă a acestui cuvânt este cu doi *r*, primul în a doua silabă, iar al doilea în a treia.

Pronunțare: Pronunțarea **antepriză*, frecventă în mediile necultivate, este incorectă.

Morfologie: s.f.

Sens: *Antrepriză* înseamnă **1.** „Întreprindere care execută lucrări industriale, de construcții etc.". **2.** „Lucrare executată de o astfel de întreprindere".

Utilizare: Se observă că sensul cuvântului *antrepriză* nu este identic cu sensul cuvântului *întreprindere* (v. **întreprindere**) (nu orice tip de întreprindere se poate numi *antrepriză*). Așadar, ele trebuie folosite în contexte adecvate, în funcție de ceea ce desemnează fiecare.

apărea (a)

Morfologie: vb. II. Ca și verbele *a compărea, a părea,* (v. **compărea, dispărea, părea**), *a apărea* este un verb de grupa a II-a și, ca urmare, forma de infinitiv se termină în *-ea.* De asemenea, formele de indicativ viitor ale acestui verb sunt: *voi (vei, va, vom, veți, vor) apărea,* iar cele de condițional prezent: *aș (ai, ar, am, ați, ar) apărea.*

Utilizare: În limba română actuală, există însă tendința de a schimba clasa de conjugare a verbelor din această grupă, mai mici, și de a le asimila grupei a treia (a verbelor terminate în *-e*), mult mai bine reprezentată numeric. De aceea, utilizarea acestor verbe la anumite moduri și timpuri au început să pună probleme vorbitorilor. Cum limba literară nu admite înscrierea lor în grupa a treia, rezultă că formele de infinitiv: **a apare,* de viitor: ** voi (vei, va, vom, veți, vor) apare* și de condițional: **aș (ai, ar, am, ați, ar) apare* sunt incorecte. Corect este să spunem: *El **va apărea** mâine pe prima pagină a ziarelor, Dacă **ar apărea** în public s-ar fâstâci* etc.

apendice

Pronunțare: Potrivit normelor actuale, limba literară acceptă două forme de accentuare pentru acest cuvânt *apéndice* și *apendíce.*

Morfologie: s. n. Forma de plural a acestui substantiv este tot *apendice.*

Sens: Principalele sensuri ale acestui cuvânt sunt: **1.** „Mică prelungire a tubului intestinal." **2.** „Formă prelungită a unui obiect." **3.** „Anexă a unei publicații".

Utilizare: Ignorarea cuvântului *apendice*, în anumite contexte, cum ar fi: *Medicul a scos **apendicele**, Mă doare **apendicele**, etc.* și înlocuirea lui cu numele bolii, *apendicita* (v. apendicită) este frecventă în limbajul popular și familiar, dar este greșită. De asemenea, forma **apendic* este incultă.

apendicită

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul *apendicită* înseamnă: „Boală provocată de inflamarea acută sau cronică a apendicelui".

Utilizare: Dat fiind înțelesul cuvântului, este incorect să spunem: **Mi-am scos **apendicita***, sau: **Mă doare **apendicita***, deoarece ceea ce se extirpă sau ne doare este *apendicele* (v. **apendice**), și nu boala.

aplica (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Cuvântul *a aplica* are în limba română, pe lângă sensurile știute, un sens nou, împrumutat din limba engleză. Dat fiind sensul diferit de cele deja existente în limbă și, mai ales, faptul că acest nou sens este de sorginte englezească, am putea chiar să vorbim de omonimie. În orice caz, noul sens este unul din numeroasele importuri din engleză, mai precis,

sub „umbrela" formei deja existente în limba noastră, și anume *a aplica* s-a strecurat un „fals prieten", și anume sensul lui *to apply*, din limba engleză, care înseamnă: „A cere în scris, într-o formulă consacrată, un post, o bursă etc."

Utilizare: Indiferent câte comentarii va stârni acest cuvânt lingviștilor și, oricât de supărătoare pare să fie omonimia creată, *a aplica,* utilizat cu acest sens, pare să aibă viitor, mai ales în această perioadă, a expansiunii comunicării electronice. În plus, în favoarea sa stă și faptul că româna nu beneficia de un termen unic, care să desemneze această realitate, acest semnificant. Astfel, în mediile școlare și universitare, printre studenți, profesor, elevi dar nu numai, se spune astăzi frecvent: ***Am aplicat** la mai multe universități,* acest lucru vrând să însemne: *Am trimis mai multor universități cereri, CV-uri și atestările necesare pentru a solicita o bursă de studiu.*

aport

Morfologie: s.n.

Sens: *Aport* înseamnă: „Orice tip de contribuție (materială, intelectuală, morală etc.) pe care cineva o aduce la o acțiune, la o realizare comună."

Utilizare: Așadar, sensul cuvântului include ideea de aducere (iar cuvântul nu poate fi definit fără ajutorul verbului *a aduce*). Din această cauză enunțurile de tipul: **El și-a adus **aportul** la dezvoltarea acestei ramuri științifice* sunt greșite, ele reprezentând pleonasme. În astfel de situații este bine să spunem: *El și-a adus contribuția la dezvoltarea acestei ramuri științifice.* Un context potrivit pentru *aport* ar fi, de pildă: ***Aportul** său la dezvoltarea fizicii moderne este imens.*

apropia (a)

Pronunțare: Pronunția corectă este cu hiat la sfârșitul cuvântului: *a-pro-pi-a.*

Morfologie: vb. I.

Sens: Principalele sensuri ale acestui verb sunt **1.** „A duce aproape (în timp, spațiu etc.)". **2.** „A asemăna, a compara". **3.** „A (se) împrieteni, a (se) atașa".

Utilizare: Folosirea acestui cuvânt, care aparține fondului principal lexical al limbii române, cu un cuvânt foarte asemănător ca formă, paronimul său *a apropria* (v. **apropria**) reprezintă o eroare.

apropria (a-și)

Ortografie: Scrierea corectă a cuvântului este cu doi *r*, unul în a doua, și celălalt în a treia silabă.

Pronunțare: Pronunția corectă este cu hiat la sfârșitul cuvântului: *a-pro-pri-a.*

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest verb înseamnă: „A-și însuși, a-și face propriu".

Utilizare: Confundarea acestui verb cu un cuvânt foarte asemănător ca formă, paronimul său *a apropia* (v. **apropia**) reprezintă o eroare, cauzată de necunoașterea, de către vorbitorii mai puțini instruiți, a neologismului *a apropria.*

aproximativ

Morfologie: adv.

Sens: Adverbul *aproximativ* este sinonim cu adverbele *cam, vreo, circa.*

Utilizare: Din acest motiv, utilizarea lui alături de oricare dintre celelalte adverbe citate este greșită. Enunțurile de tipul: **Au venit **aproximativ** cam douăzeci de oameni, Am așteptat **aproximativ** vreo două ore* etc., deseori întâlnite în vorbire, constituie pleonasme, greșeli de limbă. Așadar, vom spune: *Au venit **aproximativ** douăzeci de oameni, Am așteptat **aproximativ** două ore* etc.

aragaz

Morfologie: s.n. Forma de plural a acestui cuvânt este *aragazuri*

Utilizare: Forma de plural **aragaze* întâlnită în vorbire este incorectă.

arbitral

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *l* la începutul ultimei sale silabe: *-ál.*

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul înseamnă: **1.** „Hotărât de un arbitru". **2.** „Alcătuit din arbitri".

Utilizare: El este paronim cu *arbitrar* (v. **arbitrar**). Cele două cuvinte au numai forme apropiate, dar sensuri diferite. Folosirea unuia în locul celuilalt este greșită. Deci, nu vom spune: **comisie arbitrară*, ci: *comisie arbitrală* (atunci când vrem să spunem: *comisie alcătuită din arbitri*), și *decizia arbitrară,* ci *decizia arbitrală* (în situația în care vrem să spunem: *decizia luată de către un arbitru*).

arbitrar

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *r* la începutul ultimei sale silabe: *-ár.*

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul înseamnă: **1.** „Care pornește dintr-o hotărâre luată după propria apreciere, abuziv". **2.** „Care este făcut, ales etc. la întâmplare".

Utilizare: El este paronim cu *arbitral* (v. **arbitral**). Cele două cuvinte au numai forme apropiate, dar sensuri diferite. Folosirea unuia în locul celuilalt este greșită. Deci, nu vom spune: **hotărâre arbitrală*, ci: *hotărâre arbitrară* (atunci când vrem să spunem: *hotărâre luată după propria apreciere* sau *la întâmplare*).

arierat

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu hiat între a doua și a treia silabă: *a-ri-e-rat.*

Morfologie: adj., s.m., s.f. pl.

Sens: *Arierat* înseamnă: „(Persoană) întârziată mintal. Pentru acest sens, acest cuvânt cunoaște formele obișnuite de masculin și, respectiv, de feminin plural.

Ceea ce trebuie remarcat este însă faptul că, numai pentru forma de feminin plural, – *arierate* – acest cuvânt mai are un sens, și anume: „Datorie bănească restantă a unei instituții, a unei întreprinderi, etc.".

Utilizare: Pe de-o parte, trebuie reținut faptul că, în datele evoluției socio-economice actuale acest ultim sens se actualizează cu o frecvență sporită, mai ales în limbajele politic și administrativ.

Pe de altă parte, să subliniem încă o dată faptul că acest sens corespunde numai substantivului feminin plural și că, în consecință, nu este corect să spunem: ***Arieratul** societăților private față de stat,* ci ***Arieratele** societăților private față de stat.*

arterită

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *e* în silaba a doua: *-te-.*

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Cuvântul *arterită* este un termen medical care denumește o boală a arterelor. Din cauza asemănării formale mari, el este deseori confundat cu omonimul său *artrită,* care înseamnă însă altceva (v. **artrită**).

Sens / Utilizare: Cuvântul *arterită* este un termen medical care denumește o „Boală inflamatorie a arterelor". Din cauza asemănării formale mari, el este deseori confundat cu omonimul său *artrită,* care înseamnă însă altceva (v. **artrită**).

artrită

Ortografie: Silaba a doua a acestui cuvânt este: *-tri-*

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Cuvântul *artrită* este un termen medical care are următorul sens „Boală care se manifestă prin inflamarea articulațiilor, cauzată de o infecție microbiană". Dată fiind asemănarea formală mare, acest cuvânt este deseori confundat cu omonimul său *arterită,* care are însă alt sens (v. **arterită**).

aspect

Morfologie / Sens: s.n. Acest cuvânt intră în structura îmbinării fixe cu valoare prepoziționlală *sub aspectul,* care este sinonimă cu *din punctul de vedere..., sub raportul...* Se utilizează corect în contexte ca: *Redactarea trebuie să fie perfectă* ***sub aspectul*** *clarității.*

Utilizare: În ultimul timp, se observă o folosire foarte frecventă a acestei locuțiuni, justificată sau nu, dar în orice caz, simțită ca mai „cultă", astfel încât ea a devenit un clișeu lingvistic. Prin repetarea abuzivă aceasta încarcă exprimarea. De asemenea, trebuie semnalat că de foarte multe ori este folosită în situații nepotrivite ca: **În prezent se fac cercetări* ***sub aspectul*** *acuzației de viol, *El a ucis-o pe femeia cu care trăia* ***sub aspectul*** *unei crize de gelozie, *Șoferul a pierdut controlul volanului* ***sub aspectul*** *consumului de alcool* etc.

aspectat

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: În limba română există verbul, rar utilizat, ce-i drept, *a aspecta,* care înseamnă: „(Despre edificii) A fi orientat într-o anumită direcție". Prin urmare, participiul acestui verb, susceptibil de a fi folosit ca adjectiv, prin conversiune, ar însemna „Orientat într-o anumită direcție". Ambele cuvinte

apar în limbajul vorbitorilor cultivați, având o circulație mai restrânsă. Din păcate însă, adjectivul provenit din participiu a început să circule cu un sens greșit: „Prezentat, expus, arătat", în contexte nepotrivite, precum **Elementele* ***aspectate*** *ne conduc la concluzia că politica firmei a fost greșită.* Firesc este să spunem: *Elementele prezentate ne conduc la concluzia că politica firmei a fost greșită.* Această eroare s-a produs din cauza asemănării formale dintre *aspectat* și cuvântul *aspect.* Or, adjectivul înseamnă, așa cum s-a văzut, altceva, și poate fi folosit în contexte cum ar fi: *Clădirile* ***aspectate*** *în acest fel sunt mai rezistente la undele seismice.*

așeza (a)

Ortografie / Morfologie: vb. I. Flexiunea acestui verb pune probleme la modul indicativ prezent, la persoanele a treia singular și plural. Forma corectă, pentru aceste persoane, este: *el (ei) așază,* nu **așează,* așa cum apare scris se multe ori.

atașa (a)

Ortografie / Morfologie: vb. I. Flexiunea acestui verb pune probleme la modul indicativ prezent, la persoanele a treia singular și plural. Forma corectă, pentru aceste persoane, este: *el (ei) atașează,* nu **atașază,* așa cum se scrie adesea.

atractiv

Morfologie: adj.

Utilizare: În limba română actuală, mai ales datorită limbajului publicistic, dar și sub influența traducerilor din engleză și franceză, acest cuvânt cunoaște o creștere a frecvenței, fiind adesea preferat lui *atrăgător.* Concurența dintre cele două devine din ce în ce mai mare, *atractiv* putând fi întâlnit în contexte ca: *femeie* ***atractivă,*** *prețuri* ***atractive*** etc., lucru care poate fi

considerat ca o tendință nouă în limbă. Deși era existent în limbă, *atractiv* fusese, până nu de mult, eclipsat de *atrăgător*.

audiență

Morfologie: s.f.

Sens: Până nu de mult, cuvântul era folosit în limba română în special cu sensurile: **1.** „Întrevedere acordată de o autoritate unui solicitant". **2.** „Acceptare entuziastă a ceva; interes general suscitat de un lucru" etc.

Utilizare: Printr-un calc lexico-semantic după engleză, limbajul publicistic încearcă să impună o nouă utilizare. Astfel, cuvântul apare în contexte ca: *Evoluția artistului a șocat **audiența**, Ca și **audiența**, ziarele au amendat ieșirea sportivului,* în care sensul pe care îl actualizează este: „public".

audit

Morfologie: s.n. Acest cuvânt nu înregistrează forme de plural.

Sens: Cuvântul *audit* înseamnă **1.** „(Funcție de) control contabil exercitat(ă) asupra unei firme". **2.** „Proces prin care persoane independente, competente, evaluează situația unei instituții în funcție de criterii prestabilite."

Utilizare: Acest cuvânt, care provine din limba franceză, începe să fie folosit tot mai frecvent în condițiile tendinței generale de înnoire a lexicului, punând încă probleme vorbitorilor în ceea ce privește sensul lui, precum și caracteristicile morfologice.

auzi (a)

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Dat fiind sensul cuvântului, care implică ideea de organe de simț specifice auzului (urechile), enunțuri

precum: ***Am auzit** cu urechile mele* sunt, evident, pleonasme. Cu toate acestea, ele nu sunt resimțite ca atare, pe de o parte dată fiind frecvența mare cu care apar în vorbire și, pe de altă parte, datorită nuanței de întărire pe care o aduc în contextele în care apar, funcționând aproape ca o formă de superlativ stilistic.

avarie

Pronunțare: Potrivit normelor actuale, acest cuvânt se accentuează corect pe silaba a doua: *-vá-*.

Morfologie: s.f.

Utilizare: Forma **avaríe*, cu accentul pe silaba penultimă este învechită.

avea (a)

Morfologie / Utilizare: vb. II. Acest verb pune probleme de flexiune pe parcursul conjugării. Astfel, forma corectă pentru persoana a III-a singular și plural la modul conjunctiv prezent sunt: *el (ei) să aibă.* Forme precum **să aivă, *să aive, *să aibe* întâlnite frecvent în vorbire sunt populare, neacceptate de exprimarea literară, elegantă.

aversă

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul *aversă* înseamnă: „Ploaie torențială de scurtă durată."

Utilizare: Așadar, întrucât sensul cuvântului include ideea de „ploaie", exprimări precum **aversă* (sau *averse*) *de ploaie* (întâlnită mai ales în prezentările datelor meteo), dar și **averse puternice* (sau *masive*) sunt greșite, reprezentând pleonasme. Corect este să se spună: *În regiunile sudice se vor înregistra **averse**, **Aversele** căzute în regiune au provocat pagube etc.*

avocat

Morfologie: s.m., s.f.

Utilizare: Ca și în cazul altor substantive care denumesc meserii, grade, funcții sau demnități (*ambasador, avocat, cercetător, doctor, ministru*) (v. **ambasador, cercetător, doctor, ministru**), în limba română există tendința de a prefera substantivul masculin – *avocat,* chiar și atunci când sunt desemnate persoane de sex feminin. În aceste situații, substantivul masculin este perceput ca fiind mai reverențios. Cu toate acestea, de la caz la caz, uzul impune diferite forme de exprimare. Astfel, se spune: *doamnei* ***avocat*** (G. - D.) sau *doamnă* ***avocat!*** (V.), dar nu **doamnă avocată!* În schimb, este firesc să spunem: *Ea este avocata apărării.* În această ultimă situație, alegerea substantivului masculin – *Este* ***avocatul*** *apărării* (chiar când e vorba despre o femeie) deși permisă, este mai pretențioasă.

B

bancnotă

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu doi *n*, unul în prima silabă: *bánc-*, iar celălalt în a doua: *-nótă.*

Pronunțare: Despărțirea corectă în silabe se face în felul următor: ***banc-no-tă.***

Utilizare: Forma **bacnotă*, pe care o auzim frecvent în vorbire este greșită. Ea este fie rezultatul nefericit al rostirii rapide, fie al inculturii lingvistice.

banner

Ortografie: Anglicism neadaptat normelor fonetice ale limbii române, acest cuvânt se scrie cu doi *n,* ca în limba de origine.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: [*bénăr*].

Morfologie: s.n. Forma de plural a acestui cuvânt este *bannere.*

Sens: Cuvântul, provenit din engleză (unde înseamnă „drapel, steag"), desemnează în română acele: „Panouri stradale confecționate din materiale moi (textile, plastice etc.), folosite ca suport pentru texte sau informații publicitare, politice etc.".

Utilizare: *Banner* a intrat în limba română o dată cu invazia anglicismelor din ultimii și este pe cale de a se impune.

baron

Morfologie: s.n.

Sens / Utilizare: Așa cum, desigur, se știe, cuvântul *baron* a fost împrumutat în limba română din franceză cu sensurile **1.**„Mare senior, în societatea medievală central și vest europeană." **2.** „Titlu de noblețe intermediar celui de cavaler

și, respectiv, de viconte" pe care și le-a păstrat până în zilele noastre. Actualmente însă, el circulă cu un sens nou, mai ales în sintagma *baron local* și desemnează o „Persoană care deține o funcție politică îmbogățită excesiv și prin mijloace ilicite, care-și exercită influența abuziv într-o anumită zonă." Acest sens a fost introdus și se vehiculează mai ales în mass-media. Menținerea lui sau nu în fondul activ al limbii, ca și în cazul altor cuvinte, este în relație directă cu realitatea pe care o desemnează și, nu în ultimul rând, cu inventivitatea lexicală a vorbitorilor.

bate (a)

Morfologie: vb. III. Dacă, în general, în limbă se manifestă tendința ca verbele de conjugarea a II-a să treacă la conjugarea a III-a, în cazul acestui verb există tendința, la unii vorbitori, mai puțin instruiți, de a utiliza forme specifice conjugării a II-a: *bătém, bătéți* etc., forme incorecte. Așadar, este greșit să spunem: **Credincioșii așteaptă în piață până când va ieși fum alb, iar clopotele **vor bătea**, semn că un papă a fost ales.* Exprimarea corectă este: *Credincioșii așteaptă în piață până când va ieși fum alb, iar clopotele **vor bate**, semn că un papă a fost ales.*

bază

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt are mai multe sensuri. Cel care ne interesează însă aici este : „Element esențial, fundamental a ceva (cuvânt, combinație chimică etc)". După cum se poate vedea, ideea de „fundamental" este conținută în însuși înțelesul acestui cuvânt, de aceea, combinarea lui cu un determinant care să repete această idee duce la expresii pleonastice, deci greșite, ca: **Aceasta constituie **baza fundamentală** a acestei legi organice.* Pentru a evita această greșeală, vom spune: *Aceasta constituie **baza*** (sau ***fundamentul***) *acestei legi organice.*

bănui (a)

Morfologie: vb. IV. Verbul *a bănui* a cunoscut, inițial, doar flexiunea cu sufixe specifice modurilor indicativ prezent, conjunctiv prezent (persoanele 1/3 și 6) și imperativ. Astfel, formele de conjugare la aceste moduri și timpuri erau: *eu (să) bănuiesc, (tu)să bănuiești, el (ea, ei, ele) (să) bănuiască*, respectiv: *bănuiește!*

Utilizare: În limba română actuală, aceleași forme au început să circule fără morfemele: *-esc, -ești, -ește, -ească.* S-au obținut, astfel, formele fără sufix: *eu (să) bănui, (tu)să bănui, el (ea, ei, ele) (să) bănuie* și *bănuie!*, care tind să le înlocuiască pe cele cu sufix. Normele morfologice în vigoare recomandă însă formele sufixate.

bengos

Pronunțare: Cuvântul se desparte corect în silabe astfel: *ben-gos*.

Morfologie: adj.

Sens: Creat pe teren românesc, de la o bază preluată din limba rromani *benga (= drac)*, la care s-a adăugat sufixul *-os*, acest cuvânt cumulează multiple valori semantice (*drăcos, frumos, modern, bun etc.*) fiind foarte apropiat, din acest punct de vedere de cuvântul *mișto*.

Utilizare: Provenind din limbajul argotic, cuvântul *bengos* nu este admis de limba literară, de exprimarea îngrijită și, spre deosebire de *mișto* (v. **mișto**), care s-a răspândit rapid, nici de limbajul familiar.

bestial

Ortografie / Pronunție: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu hiat între penultima și ultima silabă: *bes-ti-al.*

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Ca și în cazul altor cuvinte (v. **mortal**), limbajul argotic a dezvoltat un sens diametral opus sensului cunoscut al acestui cuvânt. Astfel el este folosit cu valoare de superlativ stilistic apreciativ, însemnând: „Foarte bun, frumos; extraordinar, formidabil". Desigur, în ciuda frecvenței cu care apare în vorbire, precum și a preluării și a vehiculării sale în anumite nuclee mediatice, utilizarea acestui cuvânt cu acest sens este respinsă de limba literară.

bestseller

Ortografie: Acest cuvânt, un anglicism neadaptat, se scrie cu doi *l*, ca în limba de origine, dar într-o singură tranșă grafică.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: *[bestsélăr].*

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *bestselleruri,* iar forma articulată enclitic este *bestsellerul.*

Sens: *Bestseller* poate însemna: **1.** „Lucrare publicată care a înregistrat cele mai mari vânzări". **2.** „Autorul a cărui lucrare este cel mai bine vândută". **3.** „Orice obiect care deține recordul de vânzări".

blazon

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *blazoane.*

Sens: *Blazon* înseamnă: „Emblemă a unui stat, a unui oraș, a unei familii etc., care reprezintă un semn de noblețe."

Utilizare: Având în vedere sensul cuvântului, exprimarea **blazon de noblețe* este greșită, reprezintă un pleonasm.

blender

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: *[blénd ăr].*

Morfologie: s.n. Pluralul este *blendere.*

Sens: Împrumut recent din engleză, *blender* desemnează un „Aparat electrocasnic alcătuit dintr-un recipient prevăzut cu un capac, folosit pentru amestecarea alimentelor".

Utilizare: În limba română actuală, în care, pe palier lexical se înregistrează o invazie de anglicisme, *blender* îl concurează puternic pe mai vechiul *mixer,* fiind întâlnit cu o frecvență în creștere și impunându-se deja ca denumire comercială a obiectului respectiv.

bluejeans

Ortografie/ Pronunțare: În această formă, cuvântul este un anglicism neadaptat normelor fonetice și morfologice ale limbii noastre. Normele în vigoare recomandă scrierea acestui cuvânt *bluegeans* și pronunțarea *[blugins].*

Morfologie / Sens: s.m. pl. Așa cum se știe, cuvântul vine din englezescul *blue jeans*, care înseamnă: „Pantaloni (de culoare albastră), confecționați dintr-un material foarte rezistent." Prin urmare, chiar și în forma adaptată *blugi* (v. **blugi**) el are caracteristicile morfologice ale unui substantiv masculin plural. Limba vorbită, a creat și o formă de singular pentru acest substantiv – **blug,* care desemnează fie o singură pereche din respectivii pantaloni, fie materialul din care aceștia sunt confecționați, formă pe care însă limba literară o respinge. Deci, este incorect să spunem, **A venit îmbrăcat cu un **blug** negru* sau ***Blugul nu se potrivește cu mătasea.* Vom spune: *A venit îmbrăcat cu **bluegeans** (sau **blugi**) negri* și *Materialul din care se confecționează **blugii** nu se potrivește cu mătasea.*

bluff

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu doi *f,* ca în engleză sau franceză.

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță *[blaf]*

Morfologie: s.n. Pluralul este *bluffuri.*

Sens: Cuvântul înseamnă: „Atitudine de intimidare sau de inducere în eroare; lăudăroșenie."

Utilizare: Acest cuvânt este un termen livresc, neutilizat în limbajul comun.

blugi

Morfologie / Sens / Utilizare: s.m. pl. Această formă, al cărei sens a fost explicat anterior (v. **bluegeans**) a fost recunoscut de normele în vigoare ca fiind un cuvânt adaptat în limba română și, ca urmare, scrierea și pronunțarea lui ca atare nu mai reprezintă o greșeală.

board

Ortografie: Fiind vorba de un anglicism neadaptat limbii române, cuvântul se scrie ca în limba de origine: *board.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect *[bord].*

Morfologie: s. n. Pluralul cuvântului este *boarduri.*

Sens: *Board* înseamnă: „Consiliu de conducere al unei firme, al unei întreprinderi."

Utilizare: Acest cuvânt a intrat în limba română mai mult ca un termen de jargon al mediilor de afaceri, dar, ulterior, el a fost preluat și de alte limbaje, cum ar fi cel publicistic (fără a-l amenința însă pe *consiliu de conducere*). Dat fiind sensul cuvântului, ne dăm seama că exprimări de tipul **Decizia a fost luată de **board-ul** de conducere al firmei* sunt greșite, fiind pleonasme. În astfel de situații, corect este să spunem: *Decizia a fost luată de **board-ul** firmei.*

brand

Ortografie: Fiind vorba despre un anglicism neadaptat, acest cuvânt se scrie ca în limba de origine: *brand.*

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță *[brand].*

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului este *branduri.*

Sens: *Brand* înseamnă: „Marcă, firmă".

Utilizare: Ca majoritatea anglicismelor, acest cuvânt tinde să își extindă frecvența, deși există pentru el un echivalent românesc. Termenul este utilizat cu precădere în limbajele publicistic și comercial: *Acesta nu este un brand care să se compare cu Pepsi, A.S.I.A. este mai mult decât o trupă; este un brand.*

building

Ortografie: Anglicism neadaptat, acest cuvânt păstrează grafia din limba de origine: *building.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță *[bilding].*

Morfologie: s.n. Pluralul este *building-uri.*

Sens / Utilizare: În limba engleză, din care a fost împrumutat, cuvântul înseamnă, în mod generic: „Construcție, clădire". Promovat mai ales de limbajul publicistic, în limba română el a suferit o modificare de sens, în direcția restrângerii și a specializării, fiind utilizat pentru a desemna numai o „Clădire foarte înaltă, modernă (eventual cu destinație comercială – bancă, firmă etc.) și luxoasă".

bunăvoință

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect într-o singură tranșă grafică, spre deosebire de antonimul său *rea-voință* (v. **rea-voință**).

Morfologie: s.f. Acest cuvânt nu are plural, iar forma de G.-D. este *bunăvoinței.*

Utilizare: Adesea, în scris se întâlnesc și formele **bună-voință* sau **bună voință*, care sunt însă incorecte.

business

Ortografie: Potrivit normelor ortografice în vigoare, acest cuvânt se scrie ca în limba de proveniență, engleza, și anume cu doi *s.*

Pronunțare: El se pronunță corect *[bíznis]* și se desparte în silabe astfel: *bu-si-ness.* Forma articulată enclitic a cuvântului este *business-ul.*

Morfologie: s.n. Cuvântul este un anglicism adaptabil limbii române din punctul de vedere al formării pluralului, deoarece, terminația lui consonantică permite alipirea morfemului *-uri.* Așadar, pluralul cuvântului este *businessuri.*

Sens / Utilizare: În limba română actuală, cuvântul este utilizat cu o frecvență crescândă în diverse medii, nu doar în cel de afaceri și în diferite tipuri de limbaje (administrativ, politic, publicistic, familiar, jargon etc.)

butelie

Pronunțare / Morfologie: s.f. Cuvântul se pronunță corect *butélie.* Forma de accentuare **butelíe* este incorectă.

C

ca

Morfologie: adv., conj., prep., interj. În calitate de conjuncție, *ca,* alături de *să* formează conjuncția compusă *ca (...) să.*

Utilizare: Uneori, aceasta se utilizează dislocat: *Vreau* ***ca*** *tu să vii mâine.* Alteori, ea se utilizează în formă compactă, în enunțuri precum: *Învață* ***ca*** *să poată reuși în viață.* În asemenea situații, în care introduce subordonate circumstanțiale de scop, conjuncția compusă *ca să* este sinonimă cu conjuncția *să.* În celelalte situații însă (în care nu introduce subordonate circumstanțiale), apariția conjuncției compuse nedislocate în locul lui *să,* în enunțuri precum: **Vreau* ***ca să*** *plec, *Trebuie* ***ca să*** *vii, etc.* reprezintă o greșeală, un semn al vorbirii neîngrijite.

Indiferent de categoria morfologică din care face parte, prin vecinătatea nepotrivită cu anumite cuvinte, cuvântul *ca* poate genera cacofonii, adică sonorități supărătoare. Astfel, trebuie să evităm ca el să fie precedat sau să preceadă cuvinte care se termină și, respectiv, încep cu grupuri de sunete cum ar fi: *()ca, (-)ce, (-)că.* Așadar, nu vom spune: **Lucrează* ***ca*** *ceilalți! *Fă* ***ca*** *cei dinaintea ta! *Explică* ***ca*** *toți să înțeleagă!* etc., ci vom evita aceste asocieri fonice nepotrivite prin diverse procedee, construind enunțuri literare, elegante: *Lucrează ca toți ceilalți!, Fă precum cei dinaintea ta!, Explică astfel încât să înțeleagă toți!* etc.

Din teama de a nu produce cacofonii, unii vorbitori exagerează, încercând să izoleze prepoziția *ca* de restul enunțului. Ei recurg la inserarea adverbului *și* (v. **și**) între prepoziția *ca*

și cuvântul pe care aceasta îl precedă. Auzim foarte des: **Ca și profesor, el este foarte bun, *Am lucrat **ca și** instructor* etc. Trebuie să spunem foarte clar că astfel de enunțuri sunt nerecomandabile. Greșeala constă în aceea că ele capătă nuanță comparativă (se creează confuzia cu locuțiunea adverbială *ca și: El, **ca și** noi, vrea să încheie afacerea.*) în situații în care enunțul nu implică nici un fel de comparație. Nici în cazurile în care un substantiv ar începe cu un grup de sunete susceptibile să creeze cacofonie din cauza vecinătății prepoziției *ca* nu trebuie să recurgem la intercalarea lui *și*. Ca urmare, nu vom spune nici: **ca și cercetător, *ca și copil,* ci: *în calitate de cercetător, copil fiind* etc.

cacofonie

Morfologie : s.f.

Sens: Acest cuvânt denumește o „Întâlnire de sunete discordante neplăcute auzului sau asociere de cuvinte care redau imagini, fapte neplăcute", ca în următoarele exemple: **Întreaga **ga**lerie l-a ovaționat, *Și-a cumpărat agra**fe fe**lurite culori, *Nu și-a dat seama **că ca**lul era obosit.* Pentru a evita asemenea greșeli, care caracterizează un limbaj neîngrijit, frazele de mai sus trebuie reformulate astfel: ***Toată galeria** l-a ovaționat, Și-a cumpărat agrafe **de culori felurite**, Nu și-a dat seama **cât de obosit** era calul.*

Utilizare: La vorbitorii care nu cunosc exact sensul acestui cuvânt, apar exprimări în care sensul cuvântului în discuție este impropriu, fără să putem preciza însă care este, ca în: *Bucureștiul este un oraș mizerabil, plin de **cacofonii** și de gunoaie.*

calamitat

Morfologie: adj.

Sens: *Calamitat* înseamnă: „Care a fost afectat de un dezastru".

Utilizare: Acest cuvânt, livresc, începe să își modifice frecvența și să apară din ce în ce mai des în limbajul publicistic, în sintagme precum *regiunile (zonele)* ***calamitate***.

calcifia (a se)

Ortografie / Pronunțare: Ultima silabă a acestui cuvânt este *-a*: *cal-ci-**fi-a**.*

Morfologie: vb. I. Forma de indicativ prezent persoana a III-a a acestui verb este: *se calcifiază*, nu **se calcifichează* (formă greșită), și nici *se calcifică,* formă care corespunde conjugării altui verb. (v. **calcifica**). De asemenea, forma corectă de conjunctiv prezent este: *să se calcifieze,* iar cea de gerunziu: *calcifiind.*

Utilizare: Acest verb nu trebuie confundat cu verbul *a se calcifica.*

calcifica (a se)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *c* în ultima silabă: *cal-ci-fi-ca.*

Morfologie: vb. I. Forma de indicativ prezent persoana a III-a a acestui verb este: *se calcifică*, nu **se calcifichează* (formă greșită), și nici *se calcifiază,* formă care corespunde conjugării altui verb.

Sens: *A calcifica* înseamnă: **1.** „(Despre oase, țesururi) A se întări prin depuneri de săruri de calciu." **2.** „(Despre substanțe) A-și îmbogăți conținutul de calciu."

Utilizare: Acest verb nu trebuie confundat cu verbul *a se calcifia* (v. **calcifia**).

capot

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *t* la final.

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului *capot* este *capoate.* Formele de plural **capoduri* sau **capoturi* sunt greșite.

car

Morfologie: s. m. Pluralul acestui cuvânt este *cari.* De multe ori însă, în vorbire se omite acest lucru și pluralul cuvântului *car* este substituit, în mod eronat, cu pluralul altui cuvânt – *carie.* Prin urmare, este greșit să spunem: **Mobila era mâncată de carii,* deoarece pluralul *carii* este al cuvântului *carie.* Pentru a ne exprima corect, vom spune: *Mobila era mâncată de* ***cari.***

Sens: Cuvântul *car* înseamnă: „Insectă mică, dăunătoare, păroasă, cu picioare scurte, care trăiește în lemn și se hrănește cu acesta".

caracter

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță corect cu accentul pe ultima silabă: *ca-rac-tér.*

Utilizare: Varianta de accentuare **cáracter* este învechită.

caramelă

Morfologie: s.f. Așa cum se observă, forma de singular a acestui cuvânt este *caramelă.*

Utilizare: Din păcate, în limba vorbită se înregistrează foarte des, pentru singular, forma **caramea*, incorectă, caracteristică vorbitorilor neinstruiți.

carbid

Ortografie: Ultimul grafem al acestui cuvânt este *d.*

Pronunțare: Pronunțarea (și scrierea) lui cu *t* final, adică forma **carbit* este incorectă.

Morfologie: s.n.

Sens: Carbidul este o „Substanță solidă, formată din calciu și carbon, utilizată la fabricarea acetilenei".

carbonier

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță corect cu hiat între silabele a treia și a patra: *car-bo-ni-er.*

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul cuvântului este: „Care se referă la cărbune".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *carbonifer* (v. **carbonifer**), acest cuvânt poate apărea în contexte nepotrivite, cum ar fi: **zăcăminte* ***carboniere,*** **bazine* ***carboniere.*** Este corect însă să spunem *industria* ***carbonieră.***

carbonifer

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu *f* la începutul ultimei silabe.

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul poate însemna: **1.** „Care conține zăcăminte de cărbune". **2.** „Care se ocupă cu extracția și prelucrarea cărbunelui".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *carbonier* (v. **carbonier**), acest cuvânt poate apărea în contexte nepotrivite, cum ar fi: **industrie* ***carboniferă.***

Este corect însă să spunem: *bazin* ***carbonifer,*** *zăcăminte* ***carbonifere*** *etc.*

care

Morfologie / Sintaxă: adj. rel., pron. rel. Atât pronumele, cât și adjectivul pronominal relativ *care*, pun serioase probleme vorbitorilor, iar majoritatea greșelilor sunt generate de nerespectarea sau de necunoașterea anumitor reguli de acord.

O situație aparent complicată se ivește atunci când *care* introduce o subordonată atributivă, în interiorul căreia are funcția sintactică de atribut în genitiv, precedat de articolul posesiv. În acest caz, *care* se acordă în g e n și n u m ă r cu substantivul

din regentă, cu p o s e s o r u l, iar articolul cu obiectul posedat. Așadar, este corect să spunem: *Vecinii **ale căror** fete...*, și nu: **Vecinii **ai căror** fete...* sau: **Vecinii **a căror** fete...*

Prin urmare, trebuie să ținem seama de funcția sintactică pe care acest cuvânt – *care* – o îndeplinește în subordonatele în care apare. Astfel, dacă el este complement indirect în dativ, trebuie să apară, în enunțuri corect formulate, cu forma specifică, de dativ. Deci, vom spune: *Omul **căruia** i-am dat bună ziua* și nu: **Omul **care** i-am dat bună ziua.*

De asemenea, atunci când *care* este complement direct în subordonată, utilizarea corectă impune ca el să fie precedat de prepoziția *pe*. În consecință, vom spune: *Filmul **pe care** l-am văzut..., Omul **pe care** l-am întâlnit ieri,* și nu: **Filmul **care** l-am văzut, *Omul **care** l-am întâlnit ieri etc.*

Atunci când introduce subordonate atributive în interiorul cărora are funcția de subiect, *care* mai poate ridica problema acordului cu predicatul. În general, în asemenea cazuri, predicatul subordonatei se acordă în persoană și număr cu subiectul regentei. De pildă, se spune: *Noi, **care** suntem prietenii tăi, am venit.* Dar există și situații care admit acordul prin atracție cu numele predicativ din regentă, în funcție de sensul care se dorește a fi exprimat. De aceea, se poate spune și: *Suntem niște persoane **care** știu ce vor*, dar și: *Suntem niște persoane **care** știm ce vrem.*

Utilizare: Nerespectarea regulilor de acord impuse de fiecare dintre funcțiile sintactice amintite dă naștere unei greșeli grave de exprimare – anacolutul. Dealtminteri, toate exemplele negative citate anterior sunt anacoluturi, semne ale lipsei de instruire lingvistică.

Un alt gen de probleme pe care acest cuvânt le pune sunt cele legate de generarea cacofoniilor, atunci când *care* este precedat de cuvinte sau de grupurile de sunete *(-)că, (-)ca.*

Astfel de asocieri fonice nu sunt permise de limba literară, dar, din păcate, uneori din neatenție, se strecoară chiar în limbajul academic: **rubrică **care**, **tehnică **care** etc.*

carie

Morfologie: s. f. Pluralul acestui cuvânt este *carii*. Așa cum se observă, pluralul se scrie corect cu doi *i*. Primul *I* aparține corpului fonetic al cuvântului, iar cel de-al doilea este morfem de plural. În vorbire se omite adesea acest lucru și pluralul lui *carie* este utilizat, în mod greșit, în locul pluralului cuvântului – *car* (v. **car**).

Sens: Cuvântul *carie* înseamnă: „Cavitate maladivă a dinților".

cash

Ortografie: Cuvântul este un împrumut englezesc neadaptat limbii române care, potrivit normelor ortografice în vigoare se scrie ca în limba engleză: *cash,* și nu **cheș*.

Pronunțare: El se pronunță: *[keș]*.

Morfologie: adj., adv., s.n.

Sens: *Cash* înseamnă: **1.** „Bani peșin, sumă primită sau plătită direct, nu prin cecuri." **2.** „Cu bani lichizi."

Utilizare: Având în vedere ce înseamnă acest cuvânt, ne putem da seama de ce exprimarea **bani **cash*** reprezintă o eroare. Ea este un pleonasm, deoarece *cash* conține în definiția sa elementul „bani". Așadar, nu vom spune: **Plata se va face în bani **cash,*** ci *Plata se va face **cash**, Va plăti **cash** etc.*

casierie

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu *i* în a doua silabă: *-si*.

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu două hiaturi (între a doua și a treia, precum și între penultima și ultima silabă): *ca-**si**-e-**ri**-e.*

Morfologie: s.f.

Utilizare: Forma **caserie,* întâlnită mai ales în limba vorbită, este incorectă.

casting

Pronunțare: Cuvântul se pronunță *casting.* Forma **kesting,* inutil anglicizantă, este incorectă, deoarece chiar în limba de origine, adică în engleză, cuvântul se pronunță *[casting].*

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului este *castinguri.*

Sens: *Casting* înseamnă **1.** „Concurs sportiv în care participanții au dreptul la un anumit număr de încercări într-un timp limitat." **2.** „Selecție de actori, de figuranți sau de fotomodele."

Utilizare: Introdus în limba română relativ recent, o dată cu dezvoltarea industriei show-biz-ului prin intermediul limbajului publicistic, acest al doilea sens al cuvântului *casting* este din ce în ce mai frecvent utilizat, tinzând chiar să-l elimine, în acest domeniu, pe *selecție.*

catering

Ortografie: Împrumutat în limba română din engleză, acest cuvânt se scrie *catering.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță [keităring].

Morfologie: s.n. Acest cuvânt nu înregistrează forme de plural. Forma articulată enclitic este: *cateringul.*

Sens: *Catering* înseamnă: „Servicii de organizare a meselor festive, a cocteilurilor etc., precum și se furnizare a alimentelor gata preparate la domiciliul sau la locul de muncă al clienților."

Utilizare: Odată cu apariția realității pe care o desemnează, cuvântul a intrat și în limba română, fiind folosit mai ales în sintagma *firmă de* ***catering***.

că

Morfologie: conj.

Sintaxă: La nivel sintactic, utilizarea conjuncției ***că*** pune mai multe probleme. Dintre acestea, să amintim faptul că, potrivit normelor limbii literare, după verbul impersonal *a trebui*, subordonata subiectivă care urmează nu va fi niciodată introdusă, de conjuncția *că,* ci de conjuncția *să.* În caz contrar, se va renunța la verbul *a trebui,* care va fi înclocuit de un adverb cu valoare predicativă. Așadar, nu vom spune: ****Trebuie că vine mâine,*** o asemenea exprimare fiind considerată învechită și populară. Corect se spune: *Trebuie să vină mâine* și, respectiv, pentru a păstra sensul potențial: *Probabil* ***că va veni mâine.***

De asemenea, conjuncția *că* nu formează locuțiune cu conjuncția *să,* combinarea celor două fiind, de asemenea, neliterară. În consecință, nu vom spune niciodată: ****Ți-am spus că să treci pe la mine,*** ci: *Ti-am spus să treci pe la mine.*

Utilizare: Tot ca o consecință a combinațiilor neinspirate în care poate intra conjuncția *că,* dar cu efecte în planul expresiei, apare și cacofonia. Astfel, trebuie categoric evitate situațiile în care *că* este precedat sau succedat de silabe precum *că,* sau *ca,* ori urmat de relativul *care.* Nu vom spune, deci: ****Știu că** Cătălin e de acord, *Știu că ca ea nu e nimeni, *A întrebat că care e problema noastră.* În schimb, vom putea recurge la diferite mijloace (inversiuni, elipse, unele inserții de cuvinte etc.) pentru a produce enunțuri corecte: *Știu că e de acord Cătălin, Știu că și Cătălin e de acord, Știu că nu e nimeni ca ea, A întrebat care e problema noastră etc.*

căpșună

Morfologie: s.f. Pentru acest cuvânt, normele morfologice actuale admit două forme de pural: *căpșuni* și *căpșune.*

cearșaf

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *ș* la începutul celei de-a doua silabe. Forma **cearceaf* nu este literară și, deci, trebuie evitată în exprimarea îngrijită.

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *cearșafuri.*

cercetător

Morfologie: s.m., s.f.

Utilizare: Ca și în cazul altor substantive care denumesc meserii, grade, funcții sau demnități (*ambasador, avocat, doctor, ministru*) (v. **ambasador, doctor, ministru**), în limba română există tendința de a prefera substantivul masculin – *cercetător,* chiar și atunci când sunt desemnate persoane de sex feminin. În aceste situații, substantivul masculin este perceput ca fiind mai reverențios. Se poate spune: *Ea este cercetătoare la un laborator de chimie,* dar, în adresarea directă, vorbitorii preferă substantivul masculin, resimțit ca fiind mai reverențios: *– Doamnă **cercetător**, spuneți-ne cum este posibil acest lucru.*

charismă

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *ch* în prima silabă și se pronunță *[carismă]*. Forma de scriere **carismă* este incorectă.

Morfologie: s.f.

Sens: *Carismă* înseamnă: „Dar personal de a fi admirat și ascultat de cei cărora cineva li se adresează; har."

chei

Morfologie / Sens / Utilizare: s.n. Forma de singular corectă a acestui cuvânt, care înseamnă: „Construcție (platformă) amenajată pe malul unei ape, într-un port sau de-a lungul unei căi ferate" este *chei.* Pentru plural, forma literară este *cheiuri.* Dat fiind că forma de singular a cuvântului seamănă, prin terminație, cu pluralul multor cuvinte, vorbitorii mai puțin instruiți (neștiind care este pluralul acestui substantiv neutru) au simțit nevoia să construiască o altă formă de singular, și

anume **cheu.* Or, această formă este inutilă și incorectă și, ca atare, este respinsă de limba literară.

cheltui (a)

Morfologie: vb. IV. Asemenea altor verbe (v. **bănui, chinui, naviga, șchiopăta**), verbul *a cheltui* a cunoscut, inițial, doar flexiunea cu sufixe specifice modurilor indicativ prezent, conjunctiv prezent (persoanele 1-3 și 6) și imperativ. Astfel, formele de conjugare la aceste moduri și timpuri erau: *eu (să) cheltuiesc, (tu) să cheltuiești, el (ea, ei, ele) (să) cheltuiește (cheltuiască),* respectiv: *cheltuiește!*

Utilizare: În româna actuală, aceleași forme au început să circule fără morfemele: *-esc, -ești, -ește, -ească.* S-au obținut, astfel, formele fără sufix: *cheltui, cheltuie,* acceptate de normele limbii literare, care tind să le înlocuiască pe cele cu sufix.

chinui (a)

Morfologie: vb. IV. Ca și alte verbe (v. **bănui, cheltui, naviga, șchiopăta**) verbul *a chinui* a cunoscut, inițial, doar flexiunea cu sufixe specifice modurilor indicativ prezent, conjunctiv prezent (persoanele 1-3 și 6) și imperativ. Astfel, formele de conjugare la aceste moduri și timpuri erau: *eu (să) chinuiesc, (tu) să chinuiești, el (ea, ei, ele) (să) chinuiască,* respectiv: *chinuiește!*

Utilizare: În limba română actuală, aceleași forme au început să circule fără morfemele: *-esc, -ești, -ește, -ească.* S-au obținut, astfel, formele fără sufix: *cheltui, cheltuie,* acceptate de normele în vigoare, care tind să le înlocuiască pe cele cu sufix.

chou à la crème

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect ca în limba de origine, franceza, respectiv: *chou à la crème.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: *[șualacrem].*

Morfologie: s.

Sens: Cuvântul desemnează o anumită „prăjitură rotundă, făcută dintr-un foietaj special, fin, și umplută cu cremă de vanilie sau frișcă" și, înseamnă *ad litteram,* „varză cu cremă", denumire metaforică primită datorită formei și aspectului pe care aceasta le are.

Utilizare: Formele care circulă în limba română: **șoa la crème, *choix la crème etc.* sunt, evident, greșite, inculte.

cicatrice

Morfologie: s.f. Pluralul cuvântului este *cicatrice* (omonimă cu singularul).

Utilizare: Forma de plural **cicatrici* este incorectă.

cireașă

Morfologie: s.f. Pentru acest cuvânt, normele limbii literare actuale admit două forme de plural: *cireși* și *cireșe.* Așadar, se poate spune, deopotrivă, fără teama de a greși, atât *dulceață de cireșe amare,* cât și *dulceață de cireși amare* (după modelul *gutuie-gutui, lămâie-lămâi etc.*).

cofraj

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *j* final. Forma de singular **cofrag,* precum și cea de plural **cofraguri,* deși frecvent întâlnite în vorbire, sunt incorecte.

Morfologie: s.n.

colabora (a)

Ortografie: A doua silabă a acestui cuvânt este *-la-*.

Morfologie: vb. I.

Sens: Verbul *a colabora* înseamnă: „A participa împreună cu altcineva la o acțiune, la o lucrare, la un proiect etc."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a corobora* (v. **corobora**), cele două verbe sunt confundate uneori de către vorbitorii neinstruiți.

O altă greșeală legată de acest verb este utilizarea lui cu adverbul *împreună.* Având în vedere sensul cuvântului *a colabora*, care include ideea participării a două sau a mai multor persoane, enunțuri precum **Ei **au colaborat** împreună la realizarea acestui proiect* sunt pleonastice, așadar greșite. Corect este să spunem: *Ei **au colaborat** la realizarea acestui proiect.*

compărea (a)

Morfologie: vb. II. Ca și verbele *a părea, a apărea* (v. **apărea, părea**), *a compărea* este un verb de grupa a II-a și, ca urmare, forma de infinitiv se termină în *-ea.* De asemenea, formele de indicativ viitor ale acestui verb sunt: *voi (vei, va, vom, veți, vor) compărea,* iar cele de condițional prezent: *aș (ai, ar, am, ați, ar) compărea.*

Sens: *A compărea* înseamnă: „A se înfățișa înaintea unei instanțe judecătorești."

Utilizare: În limba română actuală, există însă tendința de a schimba clasa de conjugare a verbelor din această grupă, mai mici, și de a le asimila grupei a treia (a verbelor terminate în *-e*), mult mai bine reprezentată numeric. De aceea, utilizarea acestor verbe la anumite moduri și timpuri a început să pună probleme vorbitorilor. Cum limba literară nu admite înscrierea lor în grupa a treia, rezultă că formele de infinitiv: **a compare,* de viitor: **voi (vei, va, vom, veți, vor) compare* și de condițional: **aș (ai, ar, am, ați, ar) compare* sunt incorecte. Corect este să spunem: *El **va compărea** mâine pentru a doua oară, Dacă **ar compărea**, martorii ar fi puși în pericol* etc.

concentrare

Morfologie: s.f.

Sens: Acest cuvânt înseamnă, în general: „Acțiunea de a se concentra și rezultatul ei .“ Prin urmare, el poate desemna, între altele: **1.** „Fixare (prelungită) a atenției asupra unui obiect, a unei activități etc.“ **2.** „Mărire a concentrației unui element într-un amestec.“ **3.** „Aglomerare, acumulare de elemente, de indivizi într-un spațiu, într-o zonă etc.“

Utilizare: Din cauza asemănării formale, acest cuvânt este uneori confundat de către vorbitori cu paronimul său *concentrație* (v. **concentrație**). Or, date fiind sensurile diferite ale celor două, ele se utilizează în contexte specifice și nu se pot substitui unul celuilalt. Astfel, nu putem spune: **Din cauza bolii, are probleme de concentrație,* nici: **Concentrația forțelor de ordine în regiunea afectată a fost impresionantă,* ci: **Din cauza bolii, are probleme de* ***concentrare*** și: *Concentrea forțelor de ordine în regiunea afectată a fost impresionantă.*

concentrat

Morfologie: s.n.

Sens: Cuvântul concentrat înseamnă: „Produs alimentar caracterizat printr-un volum mic și printr-un procent ridicat de substanțe hrănitoare, care se consumă după diluare, încălzire, fierbere etc“.

Utilizare: În conformitate cu tendința generală a limbajelor tehnice de a crea forme substantivale masculine pentru un domeniu sau altul, acolo unde limba română avea deja un substantiv neutru (*elemente/elemenți, robinete/robineți* etc.) și în cazul substantivului *concentrat* (având pluralul *concentrate*) tinde să se creeze o formă de plural specifică masculinului. Astfel, vorbitorii specialiști în domeniu au început să spună: **concentrați de fructe, *concentrați minerali* etc. Această formă de plural nu este admisă de limba literară.

concentrație

Pronunțare: Finalul acestui cuvânt se pronunță în hiat: *con-cen-tra-ți-e.*

Morfologie: s.f.

Sens: *Concentrație* înseamnă: „Grad de densitate, de saturare a unui corp, a unei substanțe; raport între cantitatea unui element dizolvat și cea a solventului sau a soluției obținute.“

Utilizare: Din cauza asemănării formale, acest cuvânt este uneori confundat de către vorbitori cu paronimul său *concentrare* (v. **concentrare**). Date fiind sensurile diferite ale celor două, ele se utilizează în contexte specifice și nu se pot substitui unul celuilalt. Astfel, nu putem spune: **concentrarea de zahăr, de alcool etc.,* ci: ***concentrația*** *de zahăr, de alcool etc.*

concura (a)

Morfologie: vb. I. *A concura* este un verb la diateza activă.

Sens/Utilizare: Sensul acestui verb, cu valoarea lui intranzitivă, este: „A participa la un concurs, a tinde spre același rezultat“. Utilizat (rar) la forma reflexivă, înseamnă: „A-și face concurență în comerț“ și implică ideea de reciprocitate, ca în exemplul: *Ambele firme se ocupă cu vânzarea calculatoarelor și, ca atare,* ***se concurează*** *(reciproc).* Depășind sfera limbajului comercial, verbul în discuție începe să fie folosit și în vorbirea curentă, greșit, ca în exemplul: *****Îl*** *consider mai prost decât mine, așa că n-am de gând* ***să mă concurez*** *cu el.* În acest caz, corect este ***să concurez*** *cu el.*

condescendent

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *n* la finalul celei de-a treia silabe: *-scen-*.

Morfologie: adj.

Sens: *Condescendent* înseamnă: „Care are o atitudine respectuoasă și binevoitoare față de cineva.“

Utilizare: Forma **condescedent* este greșită, incultă.

confer

Ortografie: Abrevierea acestui cuvânt este: *cf.*, nu: **conf.*

Pronunțare: Cuvântul se accentuează corect: *cónfer*, nu: **confér.*

Sens: *Confer* este un termen latinesc prin care se face o referire (comparativă) la o sursă anterioară, la un alt text, lămuritor.

Utilizare: Acest termen este livresc și se utilizează în redactările științifice, academice, în care gradul de precizie și nevoia de explicitare sunt mari.

***confuza (a)**

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: În ultimul timp, începe să fie folosit un nou verb, formație derivată foarte probabil de la *confuz*, al cărui sens pare să fie: „A face ca cineva să fie confuz". Acest verb apare în enunțuri ca: **Asta este o idee care **confuzează** electoratul, *Hotărârea **a confuzat** pe toți participanții la tranzacție*, după cum se poate vedea, folosit în legătură cu persoane. Totuși, sensul acestui verb nu este foarte clar, întrucât baza *confuz* (despre oameni) înseamnă „încurcat, tulbure", ceea ce face ca enunțul să fie imprecis. De aceea, este preferabil să evităm această exprimare reformulând fraza astfel: *Asta este o idee care **nedumerește** electoratul* sau *Asta este o idee care lasă electoratul **nelămurit**.*

conjectură

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul înseamnă: „Prezumție, supoziție; ipoteză."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său

conjunctură (v. **conjunctură**) cele două cuvinte pot fi confundate de către vorbitorii care au o instruire lingvistică mai slabă și cărora nu le este clar înțelesul fiecărui cuvânt în parte. Prin urmare, enunțuri precum: **Pornind de la aceste conjuncturi nu se poate construi o demonstrație convingătoare, *Afirmația lui este doar o conjunctură* etc. sunt greșite. Corect este să spunem: *Pornind de la aceste **conjecturi nu se poate construi o demonstrație convingătoare, *Afirmația lui este doar o conjectură*** etc.

conjunctură

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *n* în interiorul celei de-a doua silabe.

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul înseamnă: „Totalitatea factorilor, de diverse naturi care influențează evoluția unui lucru, o situație etc.; concurs de împrejurări, ocazie."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *conjunctură* (v. **conjunctură**) cele două cuvinte pot fi confundate de către vorbitori. Prin urmare, enunțuri precum: **Nu a reușit nu pentru că nu a muncit, ci din cauza **conjecturii** nefavorabile, *Diverse conjecturi au dus la eșecul afacerii etc.* sunt greșite. Este corect să spunem: *Nu a reușit nu pentru că nu a muncit, ci din cauza **conjuncturii** nefavorabile, Diverse **conjuncturi** au dus la eșecul afacerii etc.*

continua (a)

Ortografie / Pronunțare: Acest verb se scrie și se pronunță corect cu hiat la sfârșit: *con-ti-nu-a.*

Morfologie: vb. I. Verbul *a continua* a pus probleme în ceea ce privește formele de indicativ și de conjunctiv prezent,

persoana I singular. La aceste moduri și timpuri, formele corecte, recomandate de normele în vigoare sunt: pentru indicativ prezent, persoanele I și a II-a singular: *continui,* iar pentru conjunctiv prezent: *să continui.*

Utilizare: Formele de indicativ, respectiv, de conjunctiv: **eu (să) continuu* sunt învechite.

continuu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu doi *u* la final. De asemenea, trebuie să știm că cei doi *u* se află în hiat. Despărțirea corectă în silabe va fi, deci: *con-ti-**nu-u.*** Așadar, forma de scriere și de pronunțare **continu* este greșită.

Morfologie: adj., adv.

contrabandă

Morfologie: s.f.

Sens: *Contrabandă* înseamnă: „Trafic ilegal de mărfuri."

Utilizare: Așadar, sensul cuvântului include ideea de ilegalitate (iar cuvântul nu poate fi definit fără ajutorul adjectivului *ilegal*). Din această cauză, enunțurile de tipul: **Pretinșii turiști făceau **contrabandă** ilegală cu țigări* sunt greșite, ele reprezentând pleonasme. Corect este să spunem: *Pretinșii turiști făceau **contrabandă** cu țigări.*

contrariat

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silabele a treia și a patra: [*con-tra-**ri-at***].

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul acestui adjectiv este „Șocat, surprins neplăcut de o împotrivire sau de un fapt care îi contrazice părerile sau așteptările".

Utilizare : Necunoașterea exactă a sensului, alături de dorința vorbitorilor de prefera neologismele în locul cuvintelor mai vechi, considerând că se exprimă mai „cult" duce la utilizarea acestora cu sens impropriu, ca de exemplu: **Am fost cu copilul la Salonul Auto și toți au rămas **contrariați** de cât de multe știe copilul despre mașini.* Din context rezultă cu ușurință că cei din jur au fost plăcut impresionați și că nu este vorba despre o surpriză neplăcută. Exprimarea corectă este: *Am fost cu copilul la Salonul Auto și toți au rămas **surprinși*** (sau ***mirați*** sau ***uluiți***) *de cât de multe știe copilul despre mașini.*

conversa (a)

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui verb este, potrivit tuturor dicționarelor: „A sta de vorbă, a discuta" și face parte din limba literară. Trebuie să semnalăm însă utilizarea greșită a acestuia și anume la o formă reflexivă **a se conversa*. Aceasta nu se deosebește cu nimic din punctul de vedere al înțelesului de forma activă. Este greșit să spunem: **Cei doi premieri **s-au conversat** îndelung pe această temă*. Utilizarea acestui verb la forma reflexivă apare în vorbirea persoanelor semidocte, ca și în cazul altor verbe. (v. **a merita, a râde, a concura**).

cotidian

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță în patru silabe, cu hiat între silabele a treia și a patra: *co-ti-**di-an***.

Morfologie / Sens: adj. și s.n. Apartenența la clasa adjectivelor sau la cea a substantivelor, implicit cu realizarea de sensuri diferite, este marcată de forme diferite de plural. Ca adjectiv, pluralul este *cotidiene*, pentru sensul: „De fiecare zi, zilnic" și poate fi ilustrat de combinații ca: *Problemele **cotidiene**, Premierul și-a propus întâlniri **cotidiene** cu factorii de*

răspundere. Utilizarea formei *cotidiane* în acest caz constituie o greșeală. Ca substantiv, termenul denumește o publicație care apare în fiecare zi. Astfel, este corect spunem: *Toate **cotidianele** discută pe larg victoria echipei noastre*. În acest caz, este greșită exprimarea: **Toate **cotidienele** discută pe larg victoria echipei noastre,* întrucât această formă de plural corespunde valorii adjectivale a termenului. Între cele două forme de plural se produc adesea confuzii.

copertă

Morfologie: s.f. Pentru acest cuvânt, normele limbii literare actuale admit două forme de plural: *coperți* și *coperte*.

copyright

Ortografie: Potrivit normelor în vigoare, acest cuvânt se scrie într-o singură tranșă grafică: *copyright*.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: *[copirait]*.

Morfologie: s.n. Forma articulată enclitic a cuvântului este *copyrightul*.

Sens: *Copy-right* înseamnă: „Drept(uri) rezervate numai autorului și/sau editorului (producătorului) în legătură cu reproducerea sau vinderea unei lucrări."

corobora (a)

Ortografie: A doua silabă a acestui cuvânt este *-ro-*.

Morfologie: vb. I.

Sens: Verbul *a corobora* înseamnă: „A sprijini, a consolida."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a colabora* (v. **colabora**), cele două verbe sunt confundate uneori de către vorbitorii neinstruiți.

coșciug

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie corect cu *s* la sfârșitul primei silabe și cu *c* la începutul celei de-a doua.

Morfologie: s.n.

Utilizare: Variantele **coșciug, *coștug, *coștiug etc.* nu sunt literare, așadar nu pot fi utilizate în exprimarea corectă, literară.

covertă

Ortografie: A doua silabă a acestui cuvânt este: *-vér-*

Morfologie: s.f.

Sens: *Covertă* înseamnă: „Puntea superioară a unei nave".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *corvetă* (v. **corvetă**), cele două cuvinte sunt confundate de către vorbitori. Pentru a evita greșelile, trebuie să fim atenți la sensul fiecărui cuvânt în parte.

corvetă

Ortografie: A doua silabă a acestui cuvânt este: *-vé-*

Morfologie: s.f.

Sens: *Corvetă* înseamnă: „Navă de război de mic tonaj".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *covertă* (v. **covertă**), cele două cuvinte sunt confundate de către vorbitori. Pentru a evita greșelile, trebuie să fim atenți la sensul fiecărui cuvânt în parte.

cozeur

Ortografie:

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță *[cozõr]*, ca în limba franceză, din care provine.

Morfologie: s.m.

Sens: *Cozeur* înseamnă: „Persoană care vorbește mult, având darul de a întreține o conversație plăcută".

Utilizare: Cuvântul este un franțuzism, cu o circulație mai restrânsă, un termen de jargon.

crenvurst

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *r* în silaba a doua.

Morfologie: s.n.?

Utilizare: Din cauza pronunțării greoaie, el este însă deformat de către mulți vorbitori. Totuși, trebuie să reținem că formele: **crenvușt, *cremvușt, *crenvișt etc.* sunt incorecte.

crevete

Morfologie: s.m. Potrivit normelor în vigoare acest cuvânt are forma de singular *crevete,* iar forma de plural *creveți.*

Utilizare: Aceste forme au fost, în mod categoric, impuse de uz. Formele **crevetă, *crevete* sunt învechite.

curăța (a)

Ortografie / Pronunțare: Fiind un verb de conjugarea I, acest cuvânt se termină în *-a.*

Morfologie: vb. I.

Utilizare: Forma *a curăți,* este o variantă populară și familiară a acestui verb și, ca atare, ea este evitată în limba literară.

D

dar

Morfologie: conj.

Sens: Conjuncția *dar* este sinonimă cu o altă conjuncție coordonatoare adversativă, și anume cu *însă* (v. **însă**). Ele se pot substitui în aproape orice context (mai puțin anumite exclamative precum: ***Dar** eu n-am făcut nimic rău!*) și ambele ajută la realizarea aceluiași tip de relație gramaticală între elementele pe care le leagă (coordonare adversativă).

Utilizare: Deoarece sensurile celor două conjuncții sunt identice enunțuri precum: **Știa ce a pățit, **dar** însă nu l-a putut ajuta, *Dar însă ai vrea să mergi cu noi?* etc. sunt greșite, pleonastice. Apariția uneia dintre aceste conjuncții este suficientă: *Am mers la petrecere, **dar** nu mi-a plăcut, **Dar** ai vrea să mergi cu noi?* etc.

Ca și celelalte conjuncții coordonatoare adversative, atunci când apare în scris, conjuncția *dar* pune probleme de punctuație. Adesea, din cauza necunoașterii normelor, este încălcată regula care spune că înaintea conjuncțiilor coordonatoare adversative de pune virgulă.

datorită

Morfologie: prep.

Sens / Utilizare: În limba română, atât prepoziția *datorită,* cât și locuțiunea prepozițională *din cauza* introduc fie complemente circumstanțiale de cauză fie, în combinație cu alte elemente, propoziții subordonate cauzale. Spunem, adesea:

A plecat din cauza lui sau: *A plecat din cauza a ceea ce s-a întâmplat*, dar și: *A plecat* ***datorită*** *lui* sau: *A plecat* ***datorită*** *a ceea ce s-a întâmplat.* Rareori însă vorbitorii conștientizează diferența dintre aceste două modalități de exprimare a cauzei și, ca urmare, greșelile care se fac sunt frecvente. Dacă spunem: *A plecat din cauza lui,* presupunem, automat, că cineva a plecat din pricina comportamentului nepoliticos sau agresiv al unei persoane. În schimb, atunci când spunem: *A plecat* ***datorită*** *lui* ne gândim, mai degrabă, că cineva a r e u ș i t să plece (la o bursă, dintr-un loc neprielnic, periculos etc.) cu ajutorul altei persoane. Între cele două instrumente cu ajutorul cărora se exprimă ideea de cauză – *datorită* și, respectiv, *din cauza* – există diferențe semantice, specializări pentru anumite contexte. Astfel, *datorită* exprimă în special o cauză benefică, în timp ce *din cauza* exprimă o cauză malefică sau neutră. De aceea, nu este indicat să spunem: **A murit* ***datorită*** *unei maladii neiertătoare*, și nici: **Infracționalitatea a crescut* ***datorită*** *șomajului*. Vom spune însă: *S-a îmbolnăvit din cauza unui virus necunoscut* și *A reușit la examen* ***datorită*** *eforturilor făcute în ultimii ani.*

dăinui (a)

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu diftong în prima silabă, cu hiat între a doua și ultima și se desparte în silabe astfel: ***dăi-nu-i.***

Morfologie: vb. IV. Formele corecte de indicativ și de conjunctiv prezent ale acestui verb, recomandate de normele norfologice în vigoare sunt: *eu (să) dăinui, tu (să) dăinui, el (să) dăinuie etc.* Formele sufixate: *eu (să) dăinuiesc, tu (să) dăinuiești, el dăinuiește* și *el *(să) dăinuiască* sunt învechite.

Sens: Unul din sensurile lui *a dăinui* este: „A continua să existe; a se menține, a persista."

Utilizare: Dat fiind înțelesul acestui verb, care include ideea de continuitate, enunțuri precum: **Amintirea lui* ***continuă să dăinuie****, **Ideile lui* ***continuă să dăinuie*** *și astăzi* sunt greșite, ele fiind pleonasme. Corect este să spunem: *Amintirea lui* ***dăinuie****, Ideile sale* ***dăinuie*** *și astăzi* etc.

dânsul

Morfologie: pron.

Utilizare: Controversele pe care le-a iscat acest pronume sunt legate de includerea lui în clasa pronumelor personale sau a celor de politețe. În mod tradițional, pronumele *dânsul (dânsa, dânșii, dânsele)* a fost considerat ca fiind pronume de politețe. Așa figurează el în gramatici, până la această dată. Trebuie să atragem însă atenția asupra faptului că gradul de reverență exprimat de acest pronume este destul de redus, el fiind apropiat, din acest punct de vedere de pronumele personal. Există contexte în care pronumele *dânsul (dânsa, dânșii, dânsele)* nu poate fi folosit ca pronume de politețe. Astfel, când vorbim despre demnitari, ambasadori, șefi de stat, personalități din diferite domenii etc., utilizarea pronumelui *dânsul,* în locul lui *dumnealui* sau a locuțiunii pronominale de politețe *Domnia sa,* este percepută mai degrabă ca o atitudine familiară, nejustificată, aproape ireverențioasă față de persoana desemnată. Așadar, nu vom spune: **Președintele României a ținut ieri o conferință de presă; Dânsul a afirmat...*, ci: *Președintele României a ținut ieri o conferință de presă. Domnia sa a afirmat...*

dealer

Ortografie: Anglicism greu neadaptat normelor limbii române, acest cuvânt se scrie corect *dealer,* ca în limba de origine.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță *[dilăr].*

Morfologie: s.m. Pluralul cuvântului este *dealeri,* iar forma articulată enclitic este *dealerul.*

Sens / Utilizare: *Dealer* înseamnă: „Distribuitor". El a pătruns în limba română prin limbajele economic și publicistic și s-a extins rapid, concurându-l pe *distribuitor*, în limba vorbită, fiind mai scurt.

de

Morfologie / Utilizare: prep. Posibilitățile de combinare ale acestei prepoziții sunt foarte mari și, de aceea, ea apare într-un număr impresionant de construcții. Probabil sub presiunea acestei mari disponibilități a lui *de,* vorbitorii tind să îl folosească și în situații în care prezența sa nu este necesară. O astfel de situație, foarte frecventă, apare atunci când încercăm să precizăm felul în care se scrie corect un cuvânt și recurgem la sintagma **doi **de** i* (sau **de e, de m etc.*). În astfel de cazuri, prezența prepoziției *de* este nu numai inutilă, ci chiar greșită, deoarece aici cuvântul *i* are valoare de substantiv, iar numeralul *doi* are valoare adjectivală pe lângă acesta (așadar este determinantul său de tip adjectival). Prin urmare, această structură va funcționa după modelul oricărei alte construcții în care apare un dubdtantiv determinat de un numeral cu valoare adjectivală. Vom spune, deci: *doi i* așa cum spunem și: *doi copii, două urechi*, și nu: **doi **de** copii, *două **de** urechi.*

debuta (a)

Morfologie: vb. I.

Sintaxă: Verbul *a debuta* este intranzitiv. Așadar, nu poate fi folosit cu un complement direct. În consecință, enunțuri precum: **Acest artist **a debutat** rocul...* (în sensul *a început să cânte rock*) sau ****Am debutat** *această carieră acum câțiva ani* ori *L-**am debutat** pe artist în emisiunea mea* sunt inadmisibile. Corect este să spunem: *Acest artist a început să cânte rock... acum câțiva ani. Am **debutat** în această carieră. Acest artist a debutat în emisiunea mea.*

Sens / Utilizare: În ultima perioadă, ca și verbul *a demara* (v. **demara**), verbul *a debuta* și-a extins considerabil aria de utilizare concurându-l puternic pe *a începe* și, în anumite situații chiar eliminându-l. Este adevărat că ***a debuta*** a suferit o extindere de sens. Dacă la început el însemna doar: „A-și face debutul pe o scenă, a într-o activitate; a începe (o carieră, o profesie)" azi el înseamnă *a începe* în general, putând avea ca subiect atât oameni, cât și inanimate. Se spune: *Boala **a debutat** cu stări subfebrile, Romanul **debutează** într-un mod original etc.* Cu toate acestea, sub influența limbajului publicistic, care tinde să îl elimine pe *a începe* în favoarea lui *a debuta* sau a lui *a demara*, dar și din dorința de a părea mai culți, unii vorbitori comit anumite abuzuri, alcătuind enunțuri nepotrivite, în care *a debuta* nu este compatibil cu contextul, ori este excesiv de pretențios: **Masa **a debutat** cu aperitive, *Cearta **a debutat** de la o moștenire.* În astfel de situații, normal este să spunem: *Masa a început cu aperitive, Cearta a început de la o moștenire* și să înțelegem că utilizarea abuzivă a împrumuturilor neologice nu reprezintă un semn de intelectualitate, de cultură.

decât

Morfologie: adv.

Sintaxă: Adverbul *decât* se utilizează doar în construcții sintactice negative. Din nefericire, în ultima perioadă, plasarea lui în construcții sintactice pozitive a devenit din ce în ce mai frecventă. Astfel, a ajuns să se spună, în mod greșit: **A făcut **decât** doi ani de facultate., *A avut **decât** două ore la dispoziție etc.* Or, cele care se pot utiliza în construcții sintactice pozitive sunt adverbele *numai* (v. **numai**) și *doar.* Deci, pentru a ne exprima corect trebuie să spunem: *A făcut numai* (sau *doar*) *doi ani de facultate., A avut numai* (sau *doar*) *două ore la dispoziție etc.,* fie:

Sens: *Decât* este sinonim cu adverbele: *doar* și *numai* și are înțeles restrictiv.

Utilizare: Din acest motiv, enunțurile în care aceste adverbe sunt alăturate sunt greșite, reprezentând pleonasme. Prin urmare, nu este corect să spunem: **Nu l-a vrut decât numai pe el* (deoarece dublăm inutil sensul lui *decât*), ci: *Nu l-a vrut decât pe el* sau *L-a vrut numai pe el.*

deci

Morfologie: conj.

Sintaxă / Sens / Utilizare: Conjuncția *deci* este o conjuncție coordonatoare conclusivă. Ea are același înțeles cu *așadar, prin urmare, în concluzie* și, asemeni acestora, introduce o propoziție, un enunț prin intermediul căruia se exprimă o concluzie, o încheiere logică a unui raționament, a unor date prezentate anterior. Așa stând lucrurile, este evident faptul că, a începe orice enunț ci *deci*, chiar și prima propoziție dintr-o intervenție verbală este o greșeală, un nonsens. Nu putem spune *deci* decât ca urmare a unor lucruri expuse anterior. Or, limba vorbită înregistrează din nefericire din ce în ce mai des situații în care, vorbitorii neinstruiți încep frazele cu *deci,* deși ceea ce comunică nu are deloc caracter conclusiv. Se spune astfel, în mod greșit: *– ***Deci,*** *mă numesc Ionescu Marin,* ***deci,*** *și sunt paznic.* ***Deci*** *eu nu am văzut ce s-a întâmplat,* ***deci*** *nu eram de serviciu.* Utilizarea abuzivă a lui *deci* în situații improprii maschează, pe de o parte, nevoia vorbitorului de a câștiga timp de gândire. Pe de altă parte, repetarea lui s-a transformat, la unii utilizatori în tic verbal (v. și **înțelege, ști**), de asemenea condamnabil. Așadar, să reținem că *deci* coordonează două propopoziții sau două părți de propoziție și că are valoare conclusivă. Prin urmare, el se folosește corect în situații precum: *Era frumoasă,* ***deci*** *curtată, Nu s-a prezentat la concurs,* ***deci*** *nu avea cum să câștige, etc.*

declanșa

Morfologie: vb. I.

Sens: Verbul *a declanșa* înseamnă: **1.** „A (se) dezlănțui, a (se) porni." **2.** „A provoca, a face să înceapă."

Utilizare: Date fiind sensurile cuvântului, înțelegem că *a declanșa* este un verb care nu poate primi complemente directe de tipul: *început, începere, debut,* întrucât ar rezulta construcții greșite, pleonastice. De aceea, este incorect să spunem: **Virusul* ***a declanșat*** *debutul bolii, *Autoritățile* ***au declanșat*** *începerea dezăpezirii etc.* Corect este să spunem: **Virusul* ***a declanșat*** *boala, *Autoritățile* ***au declanșat*** *acțiunea de dezăpezire etc.*

dedicat

Morfologie / Sintaxă: adj. În limba română, acest cuvânt a fost utilizat până nu de mult, doar ca adjectiv provenit din participiu, urmat obligatoriu de determinări în cazul dativ: *Toate florile melodiile* ***dedicate*** *prietenilor sunt binevenite,* sau ca participiu al verbului la diateza pasivă: *Medaliile* ***au fost dedicate*** *de către olimpici antrenorilor lor.*

Sintaxă / Sens / Utilizare: Așadar, până nu de mult, cuvântul *dedicat* circula vumai cu sensurile cunoscute, corespunzătoare verbului de la care s-a format, verbul *a dedica,* și anume: **1** „Închinat", **2** „Consacrat".

În ultima perioadă, cuvântul a început să apară în contexte neobișnuite, fără a mai fi urmat de complementul indirect obișnuit (*melodie dedicată prietenilor*). În plus, el și-a îmbogățit sensurile. Astfel, în contexte cum ar fi: *linie telefonică* ***dedicată,*** *maxi-taxi* ***dedicat,*** el a ajuns să însemne: „Special, rezervat".

În alte contexte, cum ar fi *angajați* ***dedicați,*** *personal* ***dedicat*** el înseamnă: „Muncitor, talentat, devotat locului de muncă și meseriei sale". Aceste sensuri noi vor trebui înregistrate, în viitor, de dicționarele explicative.

deloc

Ortografie / Morfologie / Utilizare: adv. Acest cuvânt, rezultat prin compunere, care reprezintă o singură unitate și se scrie într-o singură tranșă grafică pune probleme din cauza omofoniei cu structura alcătuită din prepoziția *de* și substantivul *loc.*

Pentru a rezolva această dificultate, trebuie să știm că, atunci când este vorba de adverb, cuvântul se scrie într-o singură tranșă, adică *deloc.* Vom spune, deci: *Nu a învățat lecția* ***deloc****, Nu e* ***deloc*** *frumoasă etc.* Însă în situații cum sunt, de pildă: *De unde ești de loc?*(= *de origine*) sau *Azi s-a predat complementul circumstanțial de loc* avem a face cu două cuvinte distincte, unul fiind substantivul *loc* (substituibil, în majoritatea situațiilor cu un alt substantiv), iar celălalt prepoziția *de.*

delincvent

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *n* în a doua silabă și se desparte astfel: *de-linc-vent.*

Morfologie: s.m.

Utilizare: Adesea vorbitorii pronunță acest cuvânt **delicvent.* Or, această formă este greșită, neliterară și, ca atare, trebuie evitată.

demara (a)

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: În ultima perioadă, ca și verbul *a debuta* (v. **debuta**), verbul *a demara* și-a extins considerabil aria de utilizare concurându-l puternic pe *a începe* și, în anumite situații chiar eliminându-l. Or, este bine de știut că sensurile celor două verbe nu se suprapun decât parțial. Mult mai vechi în limbă, *a începe* este un verb polisemantic care acoperă o clasă foarte largă de contexte. La rândul său, *a demara* înseamnă: **1.** „(Despre mașini, motoare) A porni, a pune în mișcare". **2.** „A dezlega odgoanele unei corăbii în vederea plecării." **3.** „(Fig.) A porni în mare viteză (într-o cursă sportivă)." Ca atare, ele nu se pot substitui în orice situație. Cu toate acestea, limbajul publicistic îl preferă aproape constant pe *a demara* lui *a începe.* Se spune, de exemplu: *Polițiștii* ***au demarat*** *o anchetă la locul accidentului, Lucrările* ***au fost demarate*** *la începutul acestui an etc.* Din această cauză, dar și dintr-o cauză subiectivă, și anume impresia că a folosi cât mai multe neologisme atunci când vorbești este neapărat o dovadă de cultură, vorbitorii, atunci când se află în situații cvasi(oficiale) sau când vor să dovedească cu orice preț că discursul lor este doct, îl înlocuiesc în mod neinspirat pe *a începe* cu *a demara.* Se ajunge astfel, la abuzuri, la enunțuri ridicole, cum ar fi: ***Am demarat*** *regimul de slăbire,* ***Am demarat*** *această listă, etc.*

dementțial

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu hiat între penultima și ultima silabă: *de-men-ți-al.*

Morfologie: adj., adv.

Sens: *Dementțial* înseamnă, așa cum se știe: „(Într-un mod) nebunesc; asemănător unui dement; specific dementței."

Utilizare: Limbajul argotic și jargonul școlar utilizează însă acest cuvânt în cu totul alt sens decât cel din limba literară. Ele operează o schimbare semantică radicală și astfel, cuvântul ajunge să aibă nu numai semnificații pozitive, ci chiar valoare de superlativ stilistic, însemnând: „Extraordinar, impresionant, formidabil": *melodie dementțială, mașină dementțială etc.* Desigur, limba literară, exprimarea elegantă, nu admit astfel de exprimări.

Acest tip de utilizare este foarte extins în limbajele amintite, iar dicționarele explicative care urmăresc evoluția și schimbările limbii ar trebui să o înregistreze, desigur cu specificarea registrului în care aceasta s-a produs.

devoțiune

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță în cinci silabe, cu hiat între a treia și a patra silabă *de-vo-ți-u-ne.*

Morfologie: s.f.

Sens: Acest substantiv înseamnă: „Zel în practica religioasă" și este sinonim cu *pietate, cucernicie, evlavie.*

design

Ortografie: Acest cuvânt se scrie ca în limba de origine *design,* fiind un anglicism neadaptat fonetic la limba română.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță *[dizáin].*

Morfologie: s.n. Nu există forme de plural înregistrate pentru acest cuvânt.

Sens: *Design* înseamnă **1.** „Disciplină care se ocupă cu studierea, conceperea și armonizarea formelor obiectelor, vestimentației, decorațiunilor, clădirilor etc." **2.** „Formă, linie a unui obiect, rezultată în urma aplicării regulilor acestei discipline."

Utilizare: Acest cuvânt câștigă din ce în ce mai mult teren și începe să se impună în defavoarea sinonimelor sale deja existente în limba română, cum ar fi: *linie, desen, formă* etc., fiind folosit în contexte foarte diverse: *Rochia are un design modern, Designul acestui telefon mobil este nou,* și *Designul scării interioare impresionează oaspeții,* etc.

destul

Morfologie: adj., adv.

Sintaxă / Utilizare: În calitate de adverb, acest cuvânt pune probleme vorbitorilor mai puțin cultivați care, nefind conștienți de valoarea lui morfologică și de relațiile sintactice pe care le stabilește în anumite contexte, îl confundă cu adjectivul *destul* și, în consecință, tind să îl acorde. Se creează astfel enunțuri incorecte, cum ar fi: **Elevii sunt **destui** de greu de departajat,*

Există în secție muncitori **destui de mulți etc.* Or, în aceste situații, *destul* nu este adjectiv pe lângă *elevi,* respectiv, *muncitori,* și deci nu se acordă cu aceste cuvinte. El este adverb, cu funcție sintactică de complement circumstanțial pe lângă *greu,* respectiv, *mulți,* și ca atare rămâne invariabil.

determinare

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: În limba română, cuvântul *determinare,* ca și cuvântul *determinat* (v. **determinat**) a apărut relativ recent și circulă, mai ales în limbajul presei, cu sensul „fermitate, hotărâre." Cel mai probabil, el este un calc semantic după cuvântul englezesc *determination,* dar, potrivit unor specialiști, el ar putea fi explicat și ca derivat, pe teren românesc, al unui verb **a determina,* neatestat.

Întâlnim, nu de puține ori, în limbajul publicistic, enunțuri precum: *Candidatul și-a afirmat **determinarea** de a continua cursa electorală, Premierul și-a exprimat **determinarea** de a eradica flagelul corupției etc.* Ca orice termen recent, el este privit momentan cu suspiciune, mai ales de specialiști. Cariera cuvântului în limbă va fi însă hotărâtă, așa cum se întâmplă în majoritatea covârșitoare a cazurilor, de masa vorbitorilor, altfel spus, de uz.

determinat

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: În limba română, cuvântul *determinat,* ca și cuvântul *determinare* (v. **determinare**), cu valoare adjectivală, a apărut relativ recent și circulă, mai ales în limbajul presei, cu sensul „ferm, hotărât, decis." Cel mai probabil, el este un calc semantic după cuvântul englezesc *determined.*

Se spune, de pildă: *Avem angajați dinamici, **determinați,***

*Pentagonul este **determinat** să sprijine aceste acțiuni etc.*. Așa cum o arată exemplele, cuvântul ara aparența unui participiu adjectivizat al unui verb **a determina*, neatestat în limba română cu acest sens. De aici, impresia de incorectitudine pe care o creează astfel de enunțuri.

digresiune

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță în cinci silabe, cu hiat între silaba a treia și a patra : [*di-gre-si-u-ne*].

Morfologie: s.f.

Sens: Problema pe care o ridică acest cuvânt este cea a sensului. El înseamnă „Abatere de la subiectul tratat pentru a lămuri o chestiune secundară sau pentru ca expunerea să fie mai variată. El se poate folosi în enunțuri ca : *A fost foarte documentată expunerea sa, mai ales că a făcut și unele **digresiuni** în istorie.*

Utilizare: Termen literar, caracteristic vorbirii îngrijite, este frecvent confundat cu *divagație*, care are un sens destul de apropiat, dar există și diferențe (v. **divagație**). Este interesant de observat că digresiunea este utilizată de vorbitorii avizați ca o strategie, o tehnică argumentativă.

din

Morfologie: prep.

Utilizare: Această prepoziție pune probleme vorbitorilor în momentul în care aceștia se află în situația de a alege între ea și prepoziția *dintre* (v. **dintre**). Or, regula este simplă și logică. Folosim *din*, în enunțurile în care prepoziția este urmată de un substantiv la singular, și *dintre* atunci când urmează un substantiv la plural. Deci, vom spune: *Care elev **din** clasă este cel mai talentat sportiv?, Care muncitor **din** hală a cerut ajutor?*, dar *Care **dintre** clase a avut cei mai mulți oimpici?*

dinafară

Ortografie / Morfologie / Utilizare: adv. Acest cuvânt, rezultat prin compunere, care reprezintă o singură unitate și se scrie într-o singură tranșă grafică pune probleme din cauza omofoniei cu structura alcătuită din prepoziția *din* și adverbul *afară*.

Pentru a rezolva această dificultate, trebuie să știm că, atunci când este vorba de adverb, cuvântul se scrie într-o singură tranșă, adică *dinafară*, chiar și atunci când face parte din diferite locuțiuni precum: *pe dinafară, de dinafară*. Vom spune, deci: *A învățat lecția pe dinafară, A rămas **pe dinafară** etc.* În situații cum sunt, de pildă: *Această influență a venit **din afară*** sau *Peretele din afară a fost udat* (= *din exterior*) avem însă a face cu două cuvinte distincte, unul fiind adverbul *afară* (substituibil cu alt adverb similar, ca *exterior, dreapta, stânga etc.*), iar celălalt prepoziția *din* (în primul caz, fiind vorba de un complement circumstanțial de loc, iar în al doilea, de un atribut adverbial).

dintre

Morfologie: prep.

Utilizare: Această prepoziție pune probleme vorbitorilor în momentul în care aceștia.

se află în situația de a alege între ea și prepoziția *din* (v. **din**). Or, regula este următoarea: Folosim *dintre*, în enunțurile în care prepoziția este urmată de un substantiv la plural, și *din* atunci când urmează un substantiv la singular. Deci, vom spune: *Care **dintre** jucători a primit cartonaș galben?*, dar *Care secție **din** spital a fost evacuată?*

discount

Ortografie : Acest cuvânt este preluat din limba engleză, este recent intrat în limba și păstrează grafia din limba de origine: *discount.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță ca în limba engleză în două silabe [*dis-cáunt*], cu accentul pe *-á-* .

Morfologie: s.n. Forma de plural este *discounturi*.

Sens: Înțelesul acestui termen este „Reducere de preț care se acordă unui anumit client, în anumite condiții de achiziționare a mărfii". Prin urmare, nu este vorba de o reducere obișnuită de preț, ca cea din perioada soldurilor, de pildă, ci de cea practicată în anumite condiții.

Utilizare: Cuvântul este utilizat, în principiu, în limbajul comercial, dar, în ultimul timp, începe să fie folosit și de cumpărătorii obișnuiți, alături de sinonimul său *reducere*.

diseară

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *I* în prima silabă: *di-sea-ră*.

Morfologie: adv.

Utilizare: Forma **deseară* este învechită.

dispărea

Morfologie: vb. II. Ca și verbele *a apărea, a compărea, a părea* (v. **apărea, compărea, părea**), *a dispărea* este un verb de grupa a II-a și, ca urmare, forma de infinitiv se termină în *-ea*. De asemenea, formele de indicativ viitor ale acestui verb sunt: *voi (vei, va, vom, veți, vor) dispărea,* iar cele de condițional prezent: *aș (ai, ar, am, ați, ar) dispărea.*

Utilizare: În limba română actuală, există însă tendința de a schimba clasa de conjugare a verbelor din această grupă, mai mici, și de a le asimila grupei a treia (a verbelor terminate în *-e*), mult mai bine reprezentată numeric. De aceea, utilizarea acestor verbe la anumite moduri și timpuri au început să pună probleme vorbitorilor. Cum limba literară nu admite înscrierea lor în grupa a treia, rezultă că formele de infinitiv: **a dispare,* de viitor: **voi*

(vei, va, vom, veți, vor) dispare și de condițional: **aș (ai, ar, am, ați, ar) apare* sunt incorecte. Corect este să spunem: *El **va dispărea** din aria de interes a presei când se va retrage din politică, Dacă **ar dispărea** într-o zi de acasă, nimeni n-ar observa* etc.

disperare

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *i* în prima silabă.

Utilizare: Forma **desperare* este aproape ieșită din uz.

disponibil

Morfologie : adj.

Sens : Acest cuvânt înseamnă „Care este la dispoziția cuiva, care nu este ocupat". Și în acest caz, vorbitorii care nu cunosc exact sensul termenului, dar sunt tentați să folosească un neologism, plasează cuvântul într-un context în care este evident că sensul este impropriu, de exmplu: **La supa săracului, am împărțit fasole cu costiță pentru toți cei care erau **disponibili.*** Din context rezultă că cei care s-au dus la această cantină s-au dus cu scopul de a mânca, deci nu se pune problema disponibilității lor. Cuvântul este folosit impropriu. Corect este să spunem *La supa săracului am împărțit fasole cu costiță pentru toți cei care **au vrut.***

diurnă

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu hiat între silaba a doua și a treia: *di-**u**r-nă.*

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul *diurnă* înseamnă **1.** „Indemnizație plătită cuiva pentru acoperirea cheltuielilor pentru fiecare zi a unei deplasări efectuate în interes de serviciu." **2.** „Sumă zilnică plătită unui zilier."

Utilizare: Având în vedere care sunt sensurile cuvântului, care includ ideea de „zi", putem înțelege de ce exprimări – frecvente, din păcate – precum **Am avut cinci sute de mii **diurnă** pe zi* sau ****Diurna** *pe zi a fost mai mică decât ne așteptam* sunt incorecte, reprezentând pleonasme. Corect este să spunem: *Am avut o **diurnă** de cinci sute de mii, **Diurna** a fost mai mică decât ne așteptam. etc.*

divagație

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță în cinci silabe,cu hiat între silaba a patra și a cincea: [*di-va-ga-**ți-e***].

Morfologie: s.f.

Sens: Ca și *digresiune, divagație* denumește o „Abatere de la subiect", însă necontrolată, care are consecințe asupra logicii textului, astfel încât vorbitorul se îndepărtează de la firul subiectului, iar exprimarea devine confuză. De exemplu: *El s-a căsătorit cu fata aia blondă, care stătea pe strada X, în casa aceea galbenă și mama ei lucra la Fabrica de pâine, dar a murit acum doi ani într-un accident de mașină sau de motocicletă, nu-mi aduc aminte și au rămas doi copii de pe urma ei, săraca.*

dividend

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *d* final.

Morfologie: s.n. *Forma de plural a cuvântului este dividende.*

Sens: *Dividend* înseamnă: „Parte din profitul unei societăți pe acțiuni care revine fiecărui acționar în raport cu acțiunile pe care le posedă."

Utilizare: Adesea vorbitorii pronunță acest cuvânt **divident.* Or, această formă este greșită, neliterară și, ca atare, trebuie evitată.

disident

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *s* la începutul celei de-a doua silabe. Forma grafică **dizident* nu este acceptată.

Morfologie: s.m.

D. G.

Ortografie: Acest cuvât se scrie corect cu punct, după fiecare literă, deoarece este format prin abreviere de la *disk jockey.*

Pronunțare: Cuvântul se pronuță *[di-gei],* ca în limba de origine, engleza.

Morfologie: s.n. Forma de plural a substantivului este omonimă cu forma de singular. Se spune, deci: *mai mulți D. G.* Fiind vorba de un anglicism neadaptat limbii române, forma de G. - D. articulată cu articol hotărât a cuvântului este: *D. G.-ului.*

Sens: D. G. înseamnă „Persoană care se ocupă de mixajul muzical în cadrul unui eveniment cultural, într-un concert, la radio, într-un club etc. "

Utilizare: În ultima perioadă, cuvântul apare cu o frecvență remarcabilă, mai ales în mass-media.

Dobrogea

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță corect punând accentul pe prima silabă: *Dóbrogea.*

Utilizare: Din păcate, ca și în cazul cuvântului *duminică* (v. **duminică**), foarte mulți vorbitori, fie din necunoașterea regulilor ortoepice, sub impulsul unei exprimări emfatice, pronunță acest cuvânt **Dobrógea,* ceea ce este incorect.

doctor

Morfologie: s.m.

Utilizare: Ca și în cazul altor substantive care denumesc meserii, grade, funcții sau demnități (*ambasador, avocat, cercetător, doctor, ministru*) (v. **ambasador, cercetător, doctor, ministru**), în limba română există tendința de a prefera substantivul masculin – *doctor* –, chiar și atunci când sunt desemnate persoane de sex feminin. În aceste situații, substantivul masculin este perceput ca fiind mai reverențios. Cu toate acestea, de la caz la caz, uzul impune diferite forme de exprimare. Astfel, se spune: *doamnei* ***doctor*** (G.-D.) sau *doamnă* ***doctor!*** (V.), dar nu **doamnă doctoră* (sau *doctoriță*)*!* (v. **doctoriță**). În schimb, este firesc să spunem: *Ea este doctorița mea de familie,* și nu **Ea este* ***doctorul*** *meu de familie.* În această ultimă situație, alegerea substantivului masculin este prețioasă, nejustificată.

În schimb, atunci când cuvântul *doctor* desemnează titlul academic corespunzător, el se utilizează în mod obligatoriu atât în legătură cu persoane de sex masculin, cât și cu persoane de sex feminin. Spunem, deci: *El (ea) este* ***doctor*** *în matematică, în medicină etc.*

doctoriță

Morfologie: s.f.

Utilizare: Forma corectă, literară a acestui cuvânt este *doctoriță.* În limbajul popular însă circulă cu o frecvență apreciabilă substantivul **doctoră.* Trebuie să știm că această formă nu este tolerată în exprimarea îngrijită, elegantă, fiind semnul lunei lipse de instruire lingvistică.

doisprezece (douăsprezece)

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect: *doisprezece (douăsprezece).* Formele **doispe (*douăspe),*

**doișpce (*douășpce)* etc. sunt populare, regionale etc. Din puncul de vedere al limbii literare, ele sunt incorecte, nefiind admise în exprimarea corectă, elegantă.

Morfologie: num.

Utilizare: În limba română, numeralul cardinal corespunzător lui *doi* are două forme – una de masculin (*doi*), iar alta de feminin (*două*). Ca urmare, și celelalte numerale cardinale în componența cărora intră acestea, vor avea forme diferite pentru masculin și feminin. De exemplu: *doisprezece, douăsprezece.* Din păcate, în vorbirea curentă, forma de masculin tinde să se extindă, înlocuind, în mod incorect numeralul *doăsprezece.* Se spune, astfel: **Este ora* ***doisprezece,*** **Doisprezece jucătoare** *au fost legitimate la club. etc.* Or, utilizarea formei de masculin a numeralului (*doisprezece*) în locul celei de feminin (*douăsprezece*) în asfel de sizuații, este greșită, deoarece nu respectă regula de acord în gen cu substantivele determinat (*oră,* respectiv, *jucătoare*), care sunt feminine. Aceeași regulă a acordului trebuie respectată și în cazul combinării acestor numerale cu valoare adjectivală cu substantivele neutre. Vom spune, așadar: ***douăsprezece*** *scaune* (nu **doisprezece scaune*), ***douăsprezece*** *locuri* (nu **doisprecece locuri*) *etc.*

domina (a)

Pronunțare: Verbul *a domina* pune probleme de pronunție în ceea ce privește formele de indicativ și de conjunctiv prezent, mai precis felul în care acestea se accentuează. Trebuie să știm că formele literare de accentuare sunt: *el (ei) domínă* și, respectiv, *el (ei) să domíne.*

Morfologie: vb. I.

Utilizare: În ciuda normei ortoepice în vigoare, în vorbire se înregistrează frecvent pronunțări ca * *el (ei) dómină* sau * *el (ei) dómină,* adică punând accentul pe prima silabă. Or, aceste forme sunt incorecte.

domn

Morfologie / Utilizare: s.m. Ca și alte substantive folosite cu funcție apelativă, substantivul *domn* pune probleme atunci când trebuie folosit în cazul vocativ. Este bine să știm că regula este următoarea: În cazul vocativ, pentru adresarea directă, forma de V. este *domnule,* iar pentru cea indirectă, forma indicată de limba literară este omonimă cu aceea de N.-Ac., dar numai articulată și urmată de un adjectiv posesiv: ***domnul** meu!* Trebuie precizat faptul că utilizarea acestei forme de V. fără a fi urmată de adjectivul posesiv sau de un nume propriu apoziție (***domnul** Andreescu!*) este respinsă de limba literară. Așadar, nu vom spune: **Domnul, veniți până la mine,* ci: ***Domnul** Georgescu, veniți până la mine,* pentru adresarea indirectă și, respectiv: ***Domnule** Georgescu, veniți până la mine!* în adresarea directă. Forma **domne* este populară, nerecomandată în exprimarea îngrijită.

De asemenea, acest cuvânt mai poate pune probleme în sensul că repetarea sa inutilă, ca termen de adresare față de un colocutor prezent (adesea chiar și când acesta este o femei sau un grup de persoane) sau imaginar devine adesea tic verbal (**Nu știu, **domnule**, cine a inventat grila de evaluare a elevilor! Auzi **domnule**, să nu ai criterii pentru nota șase, da' cum să-l evaluezi **domnule**, atunci, domnule?*) care, desigur, trebuie evitat.

dori (a)

Morfologie: vb. IV.

Sens: *A dori* înseamnă, între altele: **1.** „A fi stăpânit de tendința lăuntrică de a face, de a avea sau de a dobândi ceva; a tinde, a râvni, a năzui la ceva". **2.** „A avea intenția, a vrea". **3.** „A ține mult să vadă sau să revadă pe cineva drag". **4.** „A simți o atracție erotică pentru cineva". **4.** „A ura ceva cuiva".

Utilizare: Având în vedere că este vorba despre un verb din fondul vechi al limbii române, foarte cunoscut și utilizat, ar fi de așteptat ca el să nu mai pună probleme. Cu toate acestea, din dorința de a se exprima cât mai elevat, unii vorbitori exagerează și îl folosesc pe *a dori*, în situații nepotrivite, în care acesta îl substituie în mod nejustificat pe *a vrea* sau chiar pe *a cere, a solicita.* Acest lucru se întâmplă pentru simplul fapt că, subiectiv, acest verb le pare vorbitorilor mai „intelectual".

Mass-media a încurajat mult această extindere nepotrivită a lui *a dori* – ca și a lui *a transmite* (v. **transmite**) –, mai ales în textele tip-relatare: **Victima nu își anunțase părinții că **dorește** să iasă din casă, *Pacienta **a** mai **dorit** un calmant, Sindicatele își vor continua protestele chiar dacă primul ministru **nu va dori** să le ia în seamă revendicările etc.*

duce (a se)

Morfologie: vb. III. La modul imperativ singular, formele corecte ale acstui verb sunt: pentru afirmativ: *du (-te)!,* iar pentru negativ: *nu (te) duce!* în funcție de diateza la care acesta se află se află.

Utilizare: Ca și în cazul verbului *a face* (v. **face**), în limba vorbită tinde să se extindă forma de imperativ afirmativ și pentru situațiile în care verbul este utilizat la negativ. Astfel, se spune foarte frecvent: **Nu te **du** acolo!, *Nu mai **du** rufele la curățătorie!* etc., în loc de: ***Nu te duce** acolo!, **Nu mai duce** rufele la curățătorie!* ș.a.m.d., dar trebuie să știm că o asemenea formă este incorectă, neacceptată de limba literară.

duminică

Pronunțare: Acest cuvânt se accentuează corect astfel: *dumínică,* adică pe primul *i.*

Morfologie: adv., s.f.

Utilizare: Deseori, în vorbirea populară și familiară circulă însă și o variantă de accentuare a cuvântului *duminică*, și anume

*dúminică, utilizat mai ales atunci când enunțul respectiv are o valoare emfatică. Or, trebuie să reținem că o astfel de accentuare este incorectă, neadmisă de limba literară.

dumping

Ortografie: Anglicism neadaptat, acest cuvânt se scrie corect cu *u* în prima silabă, ca în limba de origine.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect *[damping].*

Morfologie: s.n. Pluralul lui *dumping* este *dumpinguri,* iar forma articulată enclitic este: *dumpingul.*

Sens / Utilizare: Cuvântul este un termen utilizat în economie și finanțe, care poate fi întâlnit relativ frecvent în presa românească (de specialitate sau nu) și care înseamnă: „Vânzare a mărfurilor pe piața externă la prețuri mai scăzute decât acelea de pe piața internă și de pe piața mondială, practicată de unele țări pentru a elimina concurența."

după-amiază

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu cratimă.

Morfologie: adv., s.f. Ca substantiv, forma de G.-D. a acestui cuvânt este, la singular: *după-amiezii,* iar la plural: *după-amiezi.*

Utilizare: Forma de G.-D. **după-amiezei*, care se aude foarte frecvent, este incorectă. *După-amiază* este un cuvânt compus din prepoziția *după* și substantivul *amiază.* Substantivul *amiază,* feminin, are, la rândul său, pluralul *amiezi,* or, se știe că astfel de substantive au forma de G.-D. singular omonimă cu aceea de N.-Ac. plural nearticulat (în aceeași situație aflându-se și *floare – flori – unei flori; casă – case – unei case etc.*)

D. V. D.

Ortografie: Acest cuvânt, format prin abreviere chiar în limba de origine, în engleză, se scrie cu punct după fiecare inițială majusculă. Forma grafică **dividi* nu este recomandată.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: *[dividi].*

Morfologie: s.n. Pluralui cuvântului este *D.V.D.-uri,* el fiind un anglicism neadaptat încă la normele fonetice și morfologice ale limbii române. De asemenea, forma de G.-D. a cuvântului, articulată cu articol hotărât este: *D.V.D.-ului*

Sens: *D.V.D.* este abrevierea de la *Digital Video Data* și înseamnă: „Sistem video de înaltă fidelitate care funcționează digital."

Utilizare: Cuvântul a fost introdus prin intermediul limbajelor tehnic, comercial și răspândit prin intermediul limbajului publicitar.

E

eficacitate

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: *Eficacitate* înseamnă: „Calitatea de a produce efectul așteptat". El este sinonim cu *eficiență* (v. **eficiență**), însă ceea ce le deosebește sunt contextele diferite în care cele două cuvinte apar. Astfel, putem spune: *Este cunoscută **eficacitatea** acestui medicament*, dar nu și: * *Este cunoscută **eficiența** acestui medicament.*

eficiență

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: *Eficiență* înseamnă: „Calitatea de a produce efectul așteptat". El este sinonim cu *eficacitate* (v. **eficacitate**), însă ceea ce le deosebește sunt contextele diferite în care cele două cuvinte apar. Astfel, putem spune: ***Eficiența** acestei întreprinderi este discutabilă*, dar nu și ****Eficacitatea** acestei întreprinderi este discutabilă.*

electoral

Morfologie: adj.

Sens: Acest cuvânt înseamnă „Referitor la alegeri". Problema pe care o ridică acest cuvânt este că apare în ultima vreme destul de des în combinații pleonastice de tipul *Alegeri electorale* care ar însemna „alegeri referitoare la alegeri", ceea ce este o greșeală. Prin urmare este corect să spunem ***Alegerile** pentru funcția de președinte vor avea loc în toamnă,* dar este

incorect spunem: ****Alegerile electorale** pentru funcția de președinte vor avea loc în toamnă.*

email

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect în două silabe, cu diftongul *-ai-* în silaba a doua și cu accent pe *á*: [*e-máil*].

Morfologie: s.n. Forma de plural *emailuri* se referă la sorturi, obiecte din email.

Utilizare: Pronunția **emaíl* (în trei silabe și cu accent pe *i*) este greșită. Prin urmare, este greșit să spunem **Mi-am cumpărat un vas chinezesc din **emaíl** roșu*. Corect este *Mi-am cumpărat un vas chinezesc din **emáil** roșu.*

e-mail

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu cratimă.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: *[imeil],* ca în limba de origine, engleza.

Morfologie: s.n. Pluralul lui *e-mail* este *e-mailuri.*

Sens / Utilizare: Cuvântul a fost tradus în limba română prin *poștă electronică,* dar preferința vorbitorilor pentru varianta englezească *e-mail* este clară și se reflectă în frecvența covârșitoare cu care este folosit cuvântul. Nevoia de exprimare rapidă a făcut ca acest cuvânt să circule deja în limba română și în varianta abreviată, și anume *mail,* mai ales cu sensul metonimic: „Mesaj trimis prin poșta electronică". Se spune, frecvent: *Ți-am trimis câteva **mail**uri, Nu mi-ai răspuns la **mail** etc.*

enerva (a)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *e* inițial.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A inerva* înseamnă: „A-și pierde sau a face să-și piardă calmul; a (se) irita".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a inerva* (v. **inerva**), unii vorbitori le confundă, utilizându-l în mod incorect pe *a inerva* în locul lui *a enerva.* Se spune, astfel, în mod greșit: **Nu mă inerva!, *Vezi că mă inervezi! etc.* Or, trebuie să știm că această exprimare este incultă, inadmisibilă în limba corectă, literară. Corect este să spunem: *Nu mă **enerva!**, Vezi că mă **enervezi!** etc.*

emigrant

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *e* inițial.

Morfologie: s.m., s.f.

Sens: *Imigrant* înseamnă: „Persoană care pleacă din țara de origine pentru a se stabili în altă țară."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *imigrant* (v. **imigrant**), cele două cuvinte sunt frecvent confundate de către vorbitorii neinstruiți și folosite greșit în unul în locul celuilalt. Pentru a evita utilizarea greșită a celor două cuvinte, trebuie să cunoaștem exact ce înseamnă fiecare în parte. Așadar, nu trebuie să spunem: **Românii imigranți în Australia au propriile lor afaceri,* ci: *Românii **emigranți** în Australia au propriile lor afaceri.*

emfizem

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *m* la sfârșitul primei și ultimei silabe.

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *emfizeme.* Forma **emfizemuri* este greșită.

Sens / Utilizare: Cuvântul este un termen medical, care înseamnă: „Sindrom cauzat de infiltrarea de aer în interstițiile țesutului conjunctiv ale unui organ. Tot în limbajul medical, el

apare în sintagma *emfizem pulmonar,* însemnând: „Dilatare excesivă și permanentă a plămânilor cauzată de atrofierea și de ruperea septurilor dintre alveole, precum și de pierderea elasticității.

eradica (a)

Morfologie: vb. I. Forma de indicativ prezent a acestui verb este, la persoana a III-a: *el (ei) eradichează*, nu **el (ei) eradică*

Sens: *A eradica* înseamnă: **1.** „A smulge din rădăcini." **2.** „A face să dispară complet și definitiv; a stârpi."

Utilizare: Dat fiind faptul că sensul cuvântului *a eradica* include componentele „complet", „definitiv", enunțuri precum: **Medicii luptă pentru **a eradica** total tuberculoza, *Politicienii caută soluții pentru **a eradica** definitiv acest flagel* etc. sunt pleonastice, deci greșite. Corect este să spunem: *Medicii luptă pentru a eradica tuberculoza, Politicienii caută soluții pentru a eradica acest flagel etc.*

erbicid

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *e* inițial. **Morfologie:** s.n. Pluralul lui *erbicid* este *erbicide,* nu **erbicizi.*

Sens: Cuvântul înseamnă: „Substanță chimică utilizată în agricultură pentru distrugerea plantelor dăunătoare."

Utilizare: Ca și în cazul lui *erbivor* (v. **erbivor**), din cauza asemănării formale cu cuvântul *iarbă,* acest cuvânt este pronunțat frecvent de către vorbitorii neinstruiți **ierbicid.* Această formă este evident, incorectă, cuvântul neavând nici o legătură de sens cu *iarbă*, și nefăcând parte din familia de cuvinte a acestuia din urmă.

erbivor

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *e* inițial.

Morfologie: adj., s.n. Pluralul lui *erbivor* este *erbivori, erbivore.*

Sens: *Erbivor* înseamnă: **1.** adj. „(Despre mamifere) Care se hrănește numai cu plante." **2.** s.n. „Animal din această categorie".

Utilizare: Ca și în cazul lui *erbicid* (v. **erbicid**), din cauza asemănării formale cu cuvântul *iarbă,* acest cuvânt este pronunțat frecvent de către vorbitorii neinstruiți **ierbivor.* Această formă este evident, incorectă, cuvântul neavând nici o legătură de sens cu *iarbă*, și nefăcând parte din familia de cuvinte a acestuia din urmă.

erupe (a)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu inițiala *e.*

Morfologie: vb. III.

Sens: Cuvântul *a erupe* înseamnă **1.** „(Despre lavă, țiței etc.) A se revărsa cu putere; a țâșni". **2.** „(Despre pete, bășicuțe) A se forma, a apărea ca semn patologic."

Utilizare: Așa cum se observă, date fiind sensurile lui, cuvântul se folosește în contexte determinate, fie legate de domeniul medical: *Rubeola* ***erupe*** *la un anumit interval de la contaminare,* fie în legătură cu vulcani, zăcăminte de petrol, magmă etc.: *Acest vulcan nu* ***a erupt*** *niciodată în ultimul mileniu.* Dar, din cauza asemănării formale cu paronimul său *a irupe* (v. **irupe**) cele două verbe sunt adesea confundate de către vorbitori. Or, ele au sensuri diferite și, ca urmare, nu este corect să spunem: **Când magma a irupt, populația nu s-a mai putut salva*, ci: *Când magma* ***a erupt****, populația nu s-a mai putut salva.*

escroca (a)

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu grupul de consoane *sc,* și se desparte în silabe în felul următor: *es-cro-ca.*

Morfologie: vb. I.

Utilizare: Vorbitorii mai puțin instruiți pronunță și scriu acest verb (ca și substantivele corespunzătoare, *escroc, escrocare*) într-un mod necorespunzător, și anume: **excroca.*

euro

Morfologie: s.m. Forma de plural a acestui cuvânt este omonimă cu forma de singular, adică *euro.*

Utilizare: Forma de plural **euroi,* formată probabil după modelul *dolari,* dar și cu vădită intenție augmentativă, care circulă în limba vorbită, în mediile inculte, este inacceptabilă în exprimarea elegantă, literară.

eurodolar

Morfologie: s.m.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: „Dolar american plasat pe termen lung în băncile europene"

Utilizare: *Eurodolar* este un termen folosit în limbajul economic.

evoluție

Morfologie: s.f.

Sens: Înțelesul acestui cuvânt este : **1.** „Formă de dezvoltare care presupune acumulări cantitative treptate, care duc la schimbări calitative", **2.** „Dezvoltare în timp a unui fenomen, proces, eveniment". După cum rezultă din definirea sensurilor, cuvântul conține în însuși înțelesul său ideea de dezvoltare, de progres. Ca atare, combinarea lui cu un determinant care să

repete această informație dă naștere unui pleonasm. Așadar este greșit un enunț ca: **Ați fost martori cu toții la **evoluția ascendentă** a firmei noastre în acești ultimi ani.* Corect este: *Ați fost martori cu toții la **evoluția*** (sau *la **mersul ascendent** al firmei noastre în acești ultimi ani.*

excavator

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu x în prima silabă: *ex-ca-va-tor* (ca și *a excava, excavare*).

Morfologie: s.n.

Utilizare: Forma **escavator,* întâlnită la unii vorbitori mai puțin instruiți este greșită.

excelență

Morfologie: s.f.

Utilizare: Acest cuvânt intră în componența locuțiunii pronominale de politețe *Excelența voastră* (a cărui posesiv poate fi scris și cu majusculă – *Excelența Voastră* –, pentru a marca gradul maxim de reverență), locuțiune specializată în adresarea către următoarele categorii: șefi de stat, miniștri și ambasadori.

expropria (a)

Ortografie: Scrierea corectă a cuvântului este cu doi *r*, unul în a doua, și celălalt în a treia silabă. Forma **expropia* este incorectă.

Pronunțare: Pronunția corectă este cu hiat la sfârșitul cuvântului: *ex-pro-pri-a.*

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest verb înseamnă: „A trece o proprietate de la o persoană fizică sau juridică în patrimoniul statului, cu sau fără despăgubirea celui deposedat".

extirpa (a)

Morfologie: vb. IV. Formele corecte corespunzătoare modurilor indicativ prezent, conjunctiv prezent (persoanele 1-3 și 6) și imperativ ale acestui verb sunt: *eu (să) extirp., tu (să) extirpi, el (ea, ei, ele) (să) extirpe,* respectiv: *extirpă!* Formele cu sufixe **extirpează* și, respectiv, **să extirpeze,* întâlnite uneori în limba vorbită sunt incorecte.

F

face (a)

Morfologie / Utilizare: vb. III. Ca și în cazul altor verbe, pe parcursul conjugării, verbul *a face* cunoaște anumite forme pe care fie din comoditate, fie din lipsă de instruire lingvistică, vorbitorii tind să le înlocuiască cu altele, incorecte. Se răspândesc, astfel, și câștigă uneori teren forme nejustificate, respinse de limba literară.

În primul rând, este vorba chiar de alterarea formei de infinitiv a verbului. Se pot auzi, uneori, enunțuri ca: **Trebuie să evităm a făcea valuri în legătură cu această chestiune.* Or, verbul a face este un verb de grupa III-a și, deci, infinitivul său se termină în *e*. Forma **făcea* folosită cu valoare de infinitiv este inacceptabilă, deoarece, conform terminației ar corespunde grupei a doua de conjugare.

În al doilea rând, modul imperativ singular, formele corecte ale acstui verb sunt: pentru afirmativ: *fă!,* iar pentru negativ: ***nu face!*** Ca și în cazul verbului *a duce* (v. **duce**), în limba vorbită tinde să se extindă forma de imperativ afirmativ și pentru situațiile în care verbul este utilizat la negativ. Astfel, se spune foarte frecvent: ****Nu fă așa!*** în loc de: ***Nu face așa!,*** dar trebuie să știm că o asemenea formă este incorectă, neacceptată de limba literară.

facțiune

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect fără *r* în prima silabă.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între a doua și a treia silabă: *fac-ți-u-ne.*

Morfologie: s.f.

Sens: *Facțiune* înseamnă: „Grup de indivizi care, uniți pe baza unor interese politice, încearcă să provoace (prin violență) tulburarea stabilității într-un stat, într-o regiune etc.

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *fracțiune* (v. **fracțiune**), cele două cuvinte sunt confundate frecvent de către vorbitori. Pentru a evita aceste situații, trebuie să cunoaștem sensul fiecărui cuvânt în parte și să-l utilizăm în contexte adecvate. Prin urmare, nu vom spune: **Armata a vut serioase probleme în confruntările cu fracțiunea X*, ci: *Armata a vut serioase probleme în confruntările cu* ***facțiunea*** *X.*

fairplay

Ortografie: Potrivit normelor ortografice în vigoaer, acest cuvânt se scrie corect într-o singură tranșă grafică: *fairplay.*

Pronunțare: El se pronunță: *[férplei].*

Morfologie: s.n. Acest cuvânt nu are plural, iar forma sa articulată enclitic este *fairplay-ul.*

Sens: *Fairplay* înseamnă: „Acceptare loială a regulilor (într-un sport, în afaceri etc.), reflectată într-o atitudine corespunzătoare; joc cinstit."

Utilizare: Inițial, cuvântul a fost folosit numai în limbajul sportiv, dar el s-a extins rapid, fiind frecvent folosit astăzi de către vorbitori pentru a desemna, în general, orice „Atitudine corectă, onorabilă, în raport cu un partener sau cu un adversar".

falafel

Pronunțare: Acest cuvânt, se pronunță corect *faláfel.* Accentuarea **falafél*, prin analogie cu alte cuvinte, existente deja în limba română (*ostropél*) nu este corectă.

Morfologie: s.n. Acest cuvânt nu înregistrează forme de plural.

Sens: Cuvântul *falafel* desemnează un „Fel de mâncare răspândit mai ales în Orientul Mijlociu și în țările din bazinul estic al Mării Mediterane, alcătuit din chiftele mici din făină de năut, condimente etc."

Utilizare: Cuvântul a apărut recent în limba română, o dată cu apariția produsului culinar care îi poartă numele. Forma de singular **falafă* (prin care se încearcă desemnarea unei singure chifteluțe din felul amintit) este incultă.

familial

Ortografie: Ultimul grafem al acestui cuvânt este *l*.

Pronunțare: Cuvântul *familial* se pronunță corect cu hiat la sfârșit: *fa-mi-li-al*.

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul cuvântului este: „Care aparține familiei, legat de familie, privitor la familie".

Utilizare: S-a atras frecvent atenția asupra erorii pe care o constituie confundarea acestui cuvânt cu paronimul său, adjectivul *familiar* (v. **familiar**), care are un alt sens. Prin urmare, utilizarea unui în locul celuilalt reprezintă o greșeală de limbă. Prin urmare, vom spune: *Educația în mediul familial* (adică *în familie*) *este foarte importantă, Cei doi și-au creat o asociație familială etc.* și nu: ** Educația în mediul familiar este foarte importantă, *Cei doi și-au creat o asociație familiară.*

familiar

Ortografie: Ultima literă a acestui cuvânt este *r*.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat la sfârșit: *fa-mi-li-ar*.

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul cuvântului este „simplu, obișnuit, binecunoscut".

Utilizare: Deși s-a atras frecvent atenția asupra erorii pe care o constituie confundarea acestui cuvânt cu paronimul său, adjectivul *familial* (v. **familial**), care are un alt sens, greșeala persistă și este un semn al vorbirii neîngrijite, necultivate.

fi (a)

Ortografie: În ceea ce privește scrierea corectă, verbul *a fi* pune mai multe probleme. Una dintre cele mai frecvente se întâlnește la modul imperativ, unde trebiue să știm că regula ortografică este următoarea: la imperativ, forma afirmativă, verbul se scrie cu doi *i*, adică: ***Fii** bun (cuminte etc.)*. În schimb, la imperativ negativ, verbul se scrie cu un singur *i*: ***Nu fi** rău!*

De asemenea, când suntem puși în situația de a utiliza forma de gerunziu a verbului, trebuie să știm că aceasta se scrie corect cu doi *i*, adică: *fiind* și se desparte în silabe în felul următor: *fi-ind*, primul *i* provenind din radicalul verbului, iar cel de-al doilea din morfemul de gerunziu. Evident, forma **find* este greșită.

Morfologie: vb. IV.

Sintaxă: Verbul *a fi* pune, de asemenea, și probleme de acord. Astfel, din dorința de a nu greși, vorbitorii neinstruiți fac acordul la plural chiar și atunci când nu este cazul, spunând: **Ce-s cu astea?, *Ce-s cu banii ăștia? etc.* Or, în aceste situații, cuvintele astea, respectiv *banii* sunt complemente, nu subiecte, deci nu trebuie acordate cu predicatul. Corect este să spunem: *Ce-**i** cu astea?, Ce-**i** cu banii aceștia? etc.*

Există totuși în limba română o situație în care dezacordul dintre subiect și predicat este tolerat, o situație consacrată, și anume celebra formulă introductivă din basme: ***A fost** odată un moș și o babă.*

Utilizare: În limba vorbită, mai ales în mediile necultivate, tinde să se extindă o formulă parazitară, care conține verbul

a fi, deseori condamnată sau ironizată, pe bună dreptate, în mass-media. Este vorba de propoziția subordonată atributivă *care este,* utilizată cu o valoare apropiată de cea a pronumelui demonstrativ *acesta,* în enunțuri greșite, tautologice, precum: **N-am mai putut suporta și l-am chemat pe polițaiul care* ***este****, *Să vină primarul, care* ***este****, să vadă situația care* ***este*** *etc.*

fiabil

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu hiat între prima și a doua silabă: ***fi-a****-sco.*

Morfologie: adj.

Sens: *Fiabil* înseamnă: „(Despre aparate, sisteme tehnice etc.) care prezintă siguranță în funcționare."

Utilizare: Așa cum se poate observa, sensul acestui cuvânt nu are nici o legătură cu verbul *a fi,* în ciuda asemănării formale. Ca atare, adjectivul fiabil nu înseamnă: **care este, care există,* și nici: **care dureză mult, care rezistă în timp.* Deci este incorect să spunem: **Este un motor fiabil*, atunci când vrem, de fapt, să spunem că are o rezistență mare, că este durabil.

Mai mult, dată fiind asemănarea formală cu paronimul său *friabil* (v. **friabil**), cele două cuvinte pot fi confundate de către vorbitorii mai puțin instruiți. De aceea, este bine să cunoaștem sensul fiecărui cuvânt în parte, evitând astfel să-l utilizăm în contexte nepotrivite. Nu putem spune, deci: **Produsele electrocasnice de calitate sunt friabile*. Corect este să spunem: *Produsele electrocasnice de calitate sunt* ***fiabile***.

fiasco

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu diftong între silabele întâi și a doua: ***fias****-co.* Prin urmare, a despărți acest cuvânt în silabe astfel: **fi-as-co* reprezintă o greșeală.

Morfologie: s.n.

Sens: *Fiasco* înseamnă: „Eșec total."

Utilizare: Dat fiind înțelesul acestui cuvânt, enunțuri precum: **Acțiunea s-a soldat cu un* ***fiasco*** *total*, așa cum auzim deseori, sunt peonastice, deci greșite, deoarece prin cuvântul *total* repetă inutil o parte din sensul lui *fiasco.* Așadar, este suficient să spunem: *Acțiunea s-a soldat cu un* ***fiasco****.*

filiație

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu hiat între a doua și a treia silabă și între penultima și ultima: *fi-****li-a-ți-e****.*

Morfologie: s.f.

Sens: *Filiație* înseamnă: **1.** „Legătură de rudenie; descendență". **2.** „Legătură între elemente, fenomene etc. care derivă unul din celălalt."

Utilizare: Uneori, din neștiință, dar și din pricina asemănării formale dintre cele două cuvinte, vorbitorii îl confundă pe *filiație* cu *filieră* (v. **filieră**). Pentru a nu greși, trebuie să cunoaștem bine sensurile fiecărui cuvânt în parte. Astfel, nu vom spune: **Istoricii urmăresc filiera acestei dinastii* sau **Dicționarul arată filiera sensurilor,* ci: *Istoricii urmăresc* ***filiația*** *acestei dinastii* și *Dicționarul arată* ***filiația*** *sensurilor.*

filieră

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu hiat: *fi-****li-e****-ră.*

Morfologie: s.f.

Sens: *Filieră* înseamnă, între altele: **1.** „Succesiune de mijloace, de trepte, de etape care intervin până la un anumit rezultat." **2.** „Cale."

Utilizare: Uneori din cauza asemănării formale dintre cele două cuvinte, dar și din neștiință, vorbitorii îl confundă pe *filieră* cu *filiație* (v. **filiație**). Pentru a nu greși, trebuie să cunoaștem bine sensurile fiecărui cuvânt în parte. Astfel, nu vom

spune: **Armele au ajuns la destinație pe filiație albaneză, *Realizarea proiectului a cunoscut o filiație complicată etc.,* ci *Armele au ajuns la destinație pe **filieră** albaneză, Realizarea proiectului a cunoscut o **filieră** complicată etc.*

filigran

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *n* final.

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului este *filigrane,* nu **filigranuri.*

Sens: *Filigran* înseamnă **1.** „Lucrătură artistică de giuvaergie, asemănătoare cu o dantelă, realizată din fire subțiri de aur, argint etc." **2.** „Marcă transparentă imprimată în timpul procesului de fabricație în structura unei hârtii."

filosofie (filozofie)

Ortografie / Pronunțare: Pentru acest cuvânt, normele ortografice și ortoepice în vigoare admit, ca fiind corecte, ambele forme de scriere și de pronunțare: *filosofie* și, respectiv, *filozofie*.

Morfologie: s.f. Forma de G.-D. a cuvântului este *filosofiei,* și nu **filosofii.*

firav

Pronunțare: Pentru acest cuvânt, care a iscat comentarii și controverse, normele ortoepice în vigoare admit două forme de accentuare: *fírav* și *firáv.*

Morfologie: adj.

flagrant

Morfologie: adj., s.n. Pentru valoarea sa adjectivală, formele de plural ale cuvântului sunt: *flagranți, flagrante.* Ca

substantiv neutru rezultat din conversiune, el pare să-și fixeze pluralul *flagrante,* formă care este însă folosită destul de rar.

Utilizare: Inițial doar adjectiv, având sensul: „Evident, izbitor, incontestabil." cuvântul *flagrant* circulă azi în limba română ca substantiv neutru. El și-a căpătat acest statut prin elipsă – prin dispariția lui *delict* din sintagma *flagrant delict*, dublată de conversiune, și a fost impus ca atare de limbajul publicistic, în care enunțuri precum: *Polițiștii au organizat un **flagrant*** sunt foarte frecvente.

foarfecă

Morfologie: s.f. Pluralul cuvântului este *foarfeci.*

Utilizare: Până nu demult, exprimarea academică impunea ca formă corectă unică a acestui termen: *foarfece,* substantiv neutru plural. Or, uzul a impus formele *o foarfecă – două foarfeci,* recunoscute de normele limbii literare actuale.

fond

Morfologie: s.n.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt are mai multe înțelesuri pe care nu le luăm în discuție aici. Avem aici în vedere sensul care rezultă din locuțiunea prepozițională *pe fondul.* Aceasta, nu numai că apare cu o frecvență foarte mare în ultimul timp devenind un clișeu lingvistic, dar de cele mai multe ori este greșit folosită. Citățm aici câteva exemple: **Accidentul s-a produs **pe fondul adormirii** la volan a șoferului, *Nenorocirea a avut loc **pe fondul nerespectării** culorii roșii a semaforului, *Legitimăm toți pasagerii pentru a-l descoperi pe cel care, **pe fondul evadării**, a fugit din arestul poliției.* Greșelile conținute în aceste enunțuri pot fi evitate, reformulând frazele astfel: *Accidentul s-a produs **din cauză că** șoferul a adormit la volan, Nenorocirea a avut loc **din cauza** nerespectării culorii roșii a*

semaforului, Legitimăm toți pasagerii pentru a-l descoperi pe cel care a evadat din arestul poliției. Greșelile în utilizarea acestei locuțiuni se explică prin aceea că vorbitorii preferă să folosească un neologism (chiar dacă nu-i cunosc bine sensul) pentru a se exprima mai „ales", în locul formulelor deja consacrate.

fortuit

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu hiat între a doua și a treia silabă: *for-**tu-it**.*

Morfologie: adj.

Sens: *Fortuit* înseamnă: „Venit pe neașteptate; neprevăzut, întâmplător, inopinat."

Utilizare: Asemănarea formală dintre cuvintele *fortuit* și *forțat* a făcut ca cele două cuvinte să fie deseori confundate de către vorbitorii neinstruiți. Inițial termen livresc, mai puțin cunoscut și utilizat, *fortuit* pare multora un termen pretențios, semn al unei exprimări docte și, de aceea, recurg la el pentru a-l înlocui pe forțat. Or, cele două cuvinte nu sunt sinonime și ca atare nu se pot substitui reciproc în nici un context. Sunt incorecte enunțurile de tipul: **Am fost **fortuit** să merg la medic.* Normal este să spunem: *Am fost forțat (obligat) să merg la medic*. Un context adecvat pentru *fortuit* ar fi, de pildă: *El este victima evenimentelor **fortuite** (= neprevăzute, întâmplătoare).* Așadar, a spune *fortuit* în loc de *forțat, obligat, constrâns* este o eroare, un semn de incultură lingvistică.

fracțiune

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *r* în prima silabă.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între a doua și a treia silabă: *frac-**ți-u**-ne.*

Morfologie: s.f.

Sens: *Fracțiune* poate înseamna: **1.** „Parte dintr-un întreg; fragment". **2.** „Grupare formată în interiorul unui partid politic, care se opune liniei generale sau se desolidarizează într-o anumită chestiune". **3.** „Grup parlamentar compus din reprezentanții aceluiași partid". **4.** (Învechit) „Fracție" etc.

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *fațiune* (v. **fațiune**), cele două cuvinte sunt confundate frecvent de către vorbitori. Pentru a evita aceste situații, trebuie să cunoaștem sensul fiecărui cuvânt în parte și să-l utilizăm în contexte adecvate. Prin urmare, nu vom spune: **Totul a durat o fațiune de secundă,* ci: *Totul a durat o **fracțiune** de secundă,* nici: **Această fațiune a părăsit ședința*, ci: *Această **fracțiune** a părăsit ședința.* etc.

friabil

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu hiat: *fri-**a**-bil.*

Morfologie: adj.

Sens: *Friabil* înseamnă: „Care se poate sfărâma, sparge ușor."

Utilizare: Dată fiind asemănarea formală cu paronimul său *fiabil* (v. **fiabil**), cele două cuvinte pot fi confundate de către vorbitorii mai puțin instruiți. De aceea, este bine să cunoaștem sensul fiecărui cuvânt în parte, evitând astfel să-l utilizăm în contexte nepotrivite. Nu putem spune, deci: **Această rocă este fiabilă*. Corect este să spunem: *Această rocă este **friabilă**.*

friteuză

Ortografie: Cuvântul, originar din limba franceză, se scrie corect cu următoarele grafeme: *t, e, u*. El se desparte în silabe în felul următor *fri-teu-ză*. Forma **fripteuză*, rezultat al etimologiei populare este incorectă. De asemenea, formele: **friteză, *fritoză, *friptoză, *fripteză* etc. sunt variaante respinse de limba literară.

Pronunțare: Acest împrumut neologic recent se pronunță corect: *[fritöză]*.

Morfologie: s.f. Pluralul lui *friteuză* este *friteuze*.

Sens: *Friteuză* desemnează un „Aparat electrocasnic alcătuit dintr-o cuvă în care se toarnă ulei, o sită și un capac, folosit la prăjirea alimentelor".

G

genocid

Morfologie: s.n. Forma de plural este *genocide*.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui termen este „Exterminare intenționată a unei comunități naționale, etnice, rasiale sau religioase". Acest sens rezultă din combinarea a două elemente lexicale, grecescul *genos* „neam" și latinescul *caedere* „a ucide", prin urmare, cuvântul se utilizează cu referire la comunități umane. În exemplele care urmează, termenul *genocid* apare în combinații nepotrivite, în care sensul este deviat, constituind o contrazicere a elementelor lexicale care îl compun: **Vor trebui odată să dea socoteală cei vinovați, pentru că este vorba de **genocid economic,** **Suntem supuși unui adevărat **genocid cultural,** fără să ne dăm seama, *Continuă **genocidul moral.** Asemenea enunțuri în care sensul cuvântului în discuție este deviat sunt puse în circulație mai cu seamă de limbajul presei. Pentru a evita această forțare a limbii, în toate exemplele de mai sus corect ar fi să înlocuim termenul *genocid* cu *dezastru*: *Vor trebui odată să dea socoteală cei vinovați, pentru că este vorba de un **dezastru economic**.*

genuflexiune

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *u* în silaba a doua: *-nú-*, și cu hiat între a patra și a cincea silabă: *ge-nu-fle-xi-u-ne*. Forma **genoflexiune*, deseori întâlnită în vorbire, este incorectă.

Morfologie: s.f.

ghem

Ortografie: Acest cuvânt împrumutat din engleză, s-a adaptat ușor la normele fonetice și morfologice ale limbii române. El se scrie corect *ghem* și nu trebuie confundat cu anglicismul recent *game,* neadaptat, și care înseamnă: „Joc".

Morfologie: s.n. Forma corectă de plural a acestui cuvânt este *ghemuri*, nu **gheme.* Această ultimă formă de plural, deși vehiculată de anumiți comentatori sportivi este greșită și creează o omonimie intolerabilă față de binecunoscutul cuvânt românesc *ghem,* a cărui formă de plural este *gheme.*

Sens / Utilizare: Cuvântul înseamnă: „Etapă a jocului de tenis, subdivizionară setului" și se utilizează numai în terminologia sportivă.

gera (a)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *e* în prima silabă: *-ge*.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A gera* înseamnă: „A administra în locul altei persoane".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a gira* (v. **gira**) unii vorbitori confundă cele două verbe și, cum *a gira* este mult mai cunoscut, îl folosesc, în mod impropriu, în locul lui *a gera* în contexte ca: **În regulamentul de constituire a societății comerciale este prevăzut faptul că numai consiliul de administrație o poate gira în cazul decesului acționarului principal.* În asemenea contexte, corect este să spunem: *În regulamntul de constituire a societății comerciale este prevăzut faptul că numai consiliul de administrație o poate **gera** în cazul decesului acționarului principal.*

gingaș

Pronunțare: Potrivit normelor ortoepice actuale, acest cuvânt prezintă două forme de accentuare, ambele corecte: *gíngaș* și *gingáș.*

Morfologie: adj.

gira (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: *A gira* înseamnă: „A garanta printr-un gir."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a gera* (v. **gera**) acest verb, mult mai cunoscut și mai des folosit poate fi utilizat greșit, substituindu-l în mod neportivit pe *a gera.* Astfel, enunțuri cum ar fi: **Întreprinderea este girată de un nou consiliu de administrație* sunt greșite. Corect este să spunem: *Întreprinderea **este gerată*** (= „administrată") *de un nou consiliu de conducere.*

glumă

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Cuvântul înseamnă „Vorbă cu haz, care stârnește veselia și râsul". Alăturarea acestuia cu substantivul *spirit* „Glumă, anecdotă de duh" în cunoscuta și, din păcate, foarte frecventa expresie *spirit de glumă* dă naștere unui pleonasm, întrucât ambele cuvinte au același sens. Așadar este greșit să spunem: **Nu te supăra, am vrut să fac un spirit de **glumă**.* Corect este să spunem: *Nu te supăra, am vrut să fac **o glumă.*** Utilizarea acestei expresii este un semn de incultură și trebuie evitată.

grepfrut

Ortografie: Cuvântul a cunoscut, în timp, două variante de scriere: – una dintre ele, tributară limbii engleze, din care

vine cuvântul, a fost *grapefruit,* iar cealaltă: *grapefrut.* Dar, conform normelor ortografice în vigoare, el se scrie corect *grepfrut.*

Pronunțare: Și modul de pronunțare a acestui cuvânt a iscat controverse. Potrivit normelor, pronunțarea corectă este *grépfrut.* Pronunțare afectată, franțuzească *grepfruít,* cu accentul pe *i* este greșită.

Morfologie: s.n. Pluralul lui *grepfruit* este *grepfruturi.*

Utilizare: În imba vorbită se înregistrează însă o mulțime de forme, variante și deformări ale acestui cuvânt, toate greșite, neliterare. Se spune, astfel, abreviat, *grep,* dar și **gref* sau, și mai grav, **grefă,* ceea ce creează o omonimie intolerabilă cu cuvântul *grefă* („țesut sau organ transplantat").

greșeală

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță și se scrie corect cu *e* în a doua silabă. Forma **greșală* este incorectă. El se desparte în silabe în felul următor: *gre-șea-lă.* Prin urmare, silaba a doua conține un diftong.

Morfologie: s.f.

greu

Morfologie: adj., adv.

Sintaxă / Utilizare: În calitate de adverb, acest cuvânt pune probleme vorbitorilor mai puțin cultivați care, nefind conștienți de valoarea lui morfologică și de relațiile sintactice pe care le stabilește în anumite contexte, îl confundă cu adjectivul greu și, în consecință, tind să îl acorde. Se creează astfel enunțuri incorecte, cum ar fi: **Elevii sunt* ***grei*** *de stăpânit, de departajat,* **Muncitori erau* ***grei*** *de convins etc.* Or, în aceste situații, *greu* nu este adjectiv pe lângă *elevi,* respectiv, *muncitori,* și deci nu se acordă cu aceste cuvinte. El este adverb, cu funcție sintactică

de complement circumstanțial pe lângă *de stăpânit,* respectiv, *de convins,* și ca atare rămâne invariabil. Ca atare, corect este să spunem: *Elevii sunt* ***greu*** *de stăpânit de departajat,* **Muncitori erau* ***greu*** *de convins etc.*

grill

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul este un anglicism ușor adaptabil limbii române, care se pronunță *[gril]* și se scrie corect cu doi *l.*

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului este *grilluri.*

Sens: Acest cuvânt înseamnă: „Grătar pentru friptură."

Utilizare: În limba română, cuvântul *grill* s-a răspândit rapid și a început să fie folosit și ca determinant pe lângă substantive, rezultând construcții precum: *pui* ***grill*** („pui pentru grătar"), *tigaie* ***grill*** *(tigaie pentru grătar)* etc. și chiar, în limbajul publicitar, să îl concureze puternic pe mai vechiul *grătar.* Se spune, astfel, ***grill*** *dreptunghiular,* ***grill*** *rotund,* ***grill*** *din fontă,* ***grill*** *de grădină etc.*

groggy

Ortografie: Neologism neadaptat normelor limbii române, acest cuvânt se scrie cu doi *g* și cu *y*: *groggy.*

Pronunțare: El se pronunță ca în limba de origine, engleza: *[gróghi].*

Morfologie: adj. Acest cuvânt este invariabil, adică nu are forme specifice pentru masculin, feminin sau pentru plural. Se spune, deci: *un sportiv* (sau *o sportivă, niște sportivi*) *groggy.*

Sens: *Groggy* înseamnă **1.** „(Despre boxeri) Care a pierdut controlul luptei pentru câteva momente în urma loviturilor primite." **2.** „(Prin generalizare) Care este net dominat de adversar."

Utilizare: Așa cum se observă, termenul este folosit în limbajul sportiv. Totuși, argoul și limbajul familiar înregistrează și ele acest cuvânt, însă cu sensul: „Ametit de băutură".

grup

Morfologie: s.n.

Sintaxă / Utilizare: Ca și în cazul altor substantive cu sens colectiv, cum ar fi: *familie, ordin, echipă, echipaj* atunci când substantivul *grup* se află la singular și are funcția sintactică de subiect singurul acord corect admis cu predicatul este la singular. Acordul cu predicatul la plural, în enunțuri ca: **Grupul de excursioniști au fost salvați*, **Grupul de turiști au fost cazați etc.* Prin urmare, corect este să spunem: ***Grupul** de excursioniști a fost salvat*, ***Grupul** de turiști a fost cazat etc.*

gunoi

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului *gunoi* este *gunoaie.*

Utilizare: În limba vorbită, mai precis în varianta neîngrijită, incultă a acesteia, tinde să se refacă forma de singular a cuvântului ca și cum acesta ar fi un substantiv feminin. Forma **o gunoaie*, paronimă cu pluralul este incorectă, deoarece, ca orice substantiv neutru, *gunoi* formează singularul asemenea unui substantiv masculin (*un gunoi*) și pluralul asemenea substantivelor feminine (*două gunoaie*). Un fenomen asemănător se întâlnește și în cazul substantivului masculin maimuțoi (v. **maimuțoi**). Așadar, este incorect să spunem **Mi-a intrat o gunoaie în ochi*, **Nu era nici o gunoaie pe gazon etc.*, varianta corectă fiind: *Mi-a intrat **un gunoi** în ochi, Nu era nici un gunoi pe gazon etc.*

H

hamburger

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul *hamburger* se scrie, în limba română, ca și în limba engleză, din care a fost preluat și se pronunță *[hamburgăr].*

Morfologie: s.m. Atât în limba vorbită, cât și în presă ori în publicitate, au circulat și circulă încă mai multe forme de plural ale acestui cuvânt, corespunzătoare fie substantivelor neutre, fie substantivelor masculine: *hamburgers, hamburgeri* și chiar *hamburgere.* Forma de plural corectă, indicată de normele în vigoare este însă cea specifică substantivelor masculine: *hamburgeri.*

hemoragie

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță în cinci silabe, cu hiat între silaba a patra și a cincea: [*he-mo-ra-gi-e*].

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Sensul cuvântului este „Scurgere de sânge cauzată de ruperea unui vas sangvin". El are în componența elementul de compunere *hemo-* care înseamnă „sânge". Așadar, o combinație ca **hemoragie de sânge* este greșită, deoarece determinantul *de sânge* repetă informația elementului de compunere *hemo-*, prin urmare, este pleonastică. Deci este greșit să spunem: **Am avut o **hemoragie de sânge** pe nas.* Vom spune: *Am avut o **hemoragie** pe nas.* Utilizarea expresiei *hemoragie de sânge* este un semn de incultură.

hiper

Morfologie: *Hiper* este element prim de compunere savantă.

Sens: El are semnificațiile: **1.** „Peste." **2.** „Deasupra." **3.** „Excesiv de." **4.** „Prea."

Utilizare: În limba română actuală, *hiper-*, ca și *super-* (v. **super**), pe care nu îl concurează însă în ceea ce privește frecvența, a început să apară în combinații noi și, dealtminteri inutile (*hiper* având aceleași sensuri ca și *super*): ***hiper**market, **hiper**ofertă, **hiper**produs*. Creațiile apărute cu *hyper*, apărute sub influența limbii franceze, (atât generoasă în atribuirea de calificative cu valoare de superlatv absolut *hypermarché, c'est super, c'est magnifique, supermarché etc.*) sunt însă inutile în limba noastră, deoarece *hiper-* are același sens ca și *super-*. Desigur, el oferă varietate mijloacelor de a exprima un lucru la superlativ chiar dacă în mod exagerat și, cu toate că folosite fără discernere, în combinații neadecvate (*o **hiper**idee, o supermamă*) are șanse să se impună, mai ales promovat fiind de limbajele mass-media și de cel publicitar.

hit

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt este un împrumut din engleză și se scrie și se pronunță [*hit*].

Morfologie: s.n. Forma sa de plural este *hituri*.

Sens / Utilizare: *Hit* câștigă astăzi rapid teren în fața sinonimului său *șlagăr*, ambele însemnând „Cântec de succes". Necunoscând exact sensul, unii vorbitori îl combină cu un determinant ca *de succes*, ceea ce duce la crearea unei expresii pleonastice: **Hituri de mare succes*, ceea ce constituie, evident, o greșeală.

holdup

Ortografie: Potrivit normelor ortografice în vigoare, acest anglicism se scrie într-o singură tranșă grafică: *holdup*.

Pronunțare: El se pronunță *[hóuldap]*.

Morfologie: s.n. Plural cuvântului este *holdupuri*.

Sens: *Hold-up* înseamnă: „Atac armat organizat în scopul jefuirii unei bănci, a unei instituții, a unui convoi."

Utilizare: Cuvântul apare, rar, în special în limbajul publicistic.

holding

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *[holding]*.

Morfologie: s.n. Anglicism ușor adaptabil normelor limbii române, cuvântul *holding* și-a format pluralul *holdinguri*, după modelul substantivelor neutre. **Sens:** *Holding* înseamnă: „Formă de monopol care subordonează mai multe firme, controlate de către același consiliu de administrație." El este sinonim cu: *concern, trust*.

Utilizare: Cuvântul *holding*, importat ca urmare a modificării peisajului economic și a apariției unor noi realități în acest domeniu, circulă în limbajele de specialitate: economic, administrativ și publicistic.

homeless

Ortografie: Anglicism neadaptat normelor fonetice și morfologice ale limbi române, acest cuvânt se scrie corect ca în limba de origine, engleza, și anume *homeless*. Formele **homles* și **homless* sunt incorecte.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță *[hăumles]*.

Morfologie: s.m. În diferitele contexte în care apare, mai ales în limbajul publicistic, cuvântul a fost înregistrat cu formele de plural **homeleși* sau **homleși*. Or, pluralul corect al cuvântului este *homeless* (omonim cu forma de singular). Forma articulată enclitic a termenului este *homelessul*.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: „Persoană fără locuință."

Utilizare: Cuvânt recent important în limba română, *homeless* este vehiculat mai ales în mass media și în cercurile cosmopolite anglofile, putând fi considerat chiar un termen de jargon.

hotdog

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță *[hot dog]*.

Morfologie: s. m. Fiind un anglicism, *hotdog* a circulat cu diferite forme de plural, unele corespunzătoare substantivelor masculine, iar altele corespunzătoare substantivelor neutre. Astfel, s-a spus și s-a scris: *hot-dogs*, ca în engleză, **hot-dog-uri* și **hot-dogi*. Forma corectă, recomandată de normele în vigoare este însă *hotdogi*.

Utilizare: Unii vorbitori, cunoscători ai limbii engleze, folosesc totuși forma *hot-dogs*, aceasta fiind însă pretențioasă, nespecifică modului de formare a pluralului în limba română și menținând caracterul inadaptabil al acestui împrumut lexical.

hotel

Morfologie: s.n. Forma corectă de plural a cuvântului este *hoteluri*. Forma **hotele*, care apare uneori în vorbirea utilizatorilor neinstruiți este greșită.

I

ilar

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *i* inițial. Forma *ilar* este cea literară, iar *hilar* este numai o variantă a cuvântului.

Morfologie: adj., adv.

Sens: *Ilar* înseamnă: „(Într-un mod) care stârnește râsul."

imbroglio

Ortografie: Cuvântul se scrie corect cu grupul *-gl-* în a treia silabă.

Pronunțare: Pronunția corectă a cuvântului este cu hiat în final: *im-bro-li-o.*

Morfologie: s.n. are plural – în -uri.

Sens / Utilizare: Cuvântul este un termen livresc, care înseamnă: **1.** „Piesă de teatru cu acțiune sau intrigă complicată". **2.** „Încurcătură."

imigrant

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *i* inițial.

Morfologie: s.m., s.f.

Sens: *Imigrant* înseamnă: „Persoană care vine într-o țară străină pentru a se stabili aici."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *emigrant* (v. **emigrant**), cele două cuvinte sunt frecvent confundate de către vorbitorii neinstruiți și folosite greșit în unul în locul celuilalt. Pentru a evita utilizarea greșită a celor două cuvinte, trebuie să cunoaștem exact ce înseamnă fiecare în parte.

Așadar, nu trebuie să spunem: **Guvernul israelian propune programe de integrare a valului de emigranți*, ci: *Guvernul israelian propune programe de integrare a valului de* ***imigranți*** (adică *a celor care intră în Israel pentru a se stabili acolo*).

impieta (a)

Ortografie / Pronunțare: Acest verb se scrie și se pronunță corect cu *i* inițial și cu hiat între a doua și a treia silabă: *im-pi-e-ta.* Forma **împieta* nu este corectă.

Morfologie / Sintaxă: vb. I. Întrucât *a impieta* este un verb intranzitiv, el nu poate fi utilizat în combinație cu un complement direct. Determinările acestui verb sunt introduse de prepoziția *asupra.* Se spune, astfel: *Atitudinea voastră* ***impietează*** *asupra atmosferei de respect și emulație din acest așezământ cultural.*

Sens: *A impieta* poate însemna: **1.** „A manifesta dispreț față de cele sfinte, față de legile morale.", **2.** „A jigni ceva unanim respectat." **3.** „A se amesteca în treburile, în domeniul cuiva, a leza." **4.** „A încălca drepturile, libertatea cuiva."

implementa (a)

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *m* în prima silabă: *im-*.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A implementa* înseamnă: „A pune în practică, în funcțiune, a aplica; a integra, a îndeplini, a realiza."

Utilizare: În ultima perioadă, verbul a cunoscut o utilizare din ce în ce mai frecventă, chiar excesivă, fiind impus mai ales de limbajele politic, administrativ și publicistic. Din cauza necunoașterii exacte a semnificației acestui cuvânt, unii vorbitori îl utilizează în contexte nepotrivite, cu un sens greșit, și anume *a introduce.* Se spune astfel, în mod eronat: **Dorim* ***să implementăm*** *predarea limbilor străine în învățământul preșcolar* în loc de *Dorim să introducem predarea limbilor străine în învățământul preșcolar.* Tot cu un sens greșit, respectiv *a amplasa,* este utilizat și în contexte precum: **Primăria nu a fost de acord* ***să se implementeze*** *chioșcuri în această zonă.* Un exemplu corect de utilizare a verbului ar fi, de pildă: *Această țară face parte din categoria celor care au adoptat și* ***au implementat*** *legislația europeană.*

importuna (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest cuvânt, împrumutat din franceză, înseamnă: „A plictisi pe cineva cu insistențele sau prin prezența sa", fiind sinonim cu *a inoportuna* (v. **inoportuna**).

Utilizare: Diferența dintre cele două cuvinte este de ordin stilistic, de registru. Astfel, verbul *a importuna* este folosit mai ales de către persoanele cultivate, fiind un termen livresc, în timp ce *a inoportuna* este un termen obișnuit, semnalat de unele dicționare chiar ca fiind familiar.

inoportuna (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest cuvânt, derivat din *inoportun*, înseamnă: „A plictisi pe cineva cu insistențele sau prin prezența sa", fiind sinonim cu *a importuna* (v. **importuna**).

Utilizare: Diferența dintre cele două cuvinte este de ordin stilistic, de registru. Astfel, verbul *a inoportuna* este un termen obișnuit, în timp ce *a importuna*, este folosit mai ales de către persoanele cultivate, fiind un termen livresc.

inclusiv

Morfologie: adv.

Sens: *Inclusiv* înseamnă: „Împreună cu, și cu".

Utilizare: După cum se observă, definiția cuvântului include cuvântul *și*. Din acest motiv, enunțuri precum: **Au fost convocați **inclusiv** și părinții elevilor* sunt greșite, ele reprezentând pleonasme, deoarece reiau în mod inutil o componentă a sensului lui *inclusiv*. Corect este să spunem: *Au fost convocați **inclusiv** părinții elevilor.*

inculca (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: *A inculca* înseamnă: „A întipări în mintea cuiva, o idee, o normă etc. prin repetiție".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a inocula* (v. **inocula**), cele două verbe sunt confundate de către unii vorbitori. Necunoașterea precisă a sensurilor fiecăruia îi face pe aceștia să ezite în situația în care sunt nevoiți să le folosească. Să reținem că, dat fiind înțelesul cuvântului *a inculca,* el poate fi folosit în contexte adecvate precum: *Prin puterea exemplelor, se poate **inculca** copiilor preșcolari un model, o idee pe care ei să le recunoască ulterior.*

inerva (a)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *i* inițial.

Morfologie: vb. I. Dat fiind înțelesul pe care îl are, acest verb nu cunoaște decât forme de persoana a III-a.

Sens: *A inerva* înseamnă: „(Despre nervi) a produce o stare de excitare a unui organ sau a unui țesut".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a enerva* (v. **a enerva**), unii vorbitori le confundă, utilizându-l în mod incorect pe *a inerva* în locul lui *a enerva.* Se spune, astfel, în mod greșit: **Nu mă inerva!, *Vezi că mă inervezi! etc.*

Or, trebuie să știm că această exprimare este incultă, inadmisibilă în limba corectă, literară.

infecta

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *c* în a doua silabă: *-fec-*.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A infecta* înseamnă: „A contamina cu virusuri sau cu microbi."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a infesta* (v. **infesta**), cele două cuvinte sunt frecvent confundate de către vorbitorii neinstruiți și folosite greșit unul în locul celuilalt. Pentru a evita utilizarea greșită a celor două cuvinte, trebuie să cunoaștem exact ce înseamnă fiecare în parte. De aceea, nu este corect să spunem: **Pacienții au cu fost infestați cu virusul HIV,* ci: *Pacienții au fost **infectați** cu virusul HIV.*

inferior

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu hiat la final: *in-fe-ri-or.*

Morfologie: adj., s.m.

Sens: *Inferior* înseamnă: **1.** „Mai jos". **2.** „Mai mic". **3.** „De o calitate mai slabă". **4.** „Subordonat." etc.

Utilizare: Așa cum reiese din definiții, cuvântul *inferior* include, în sensul său, ideea de comparativ de inferioritate. Mai mult, el nici nu se poate defini fără ajutorul cuvântului *mai.* Cu toate acestea, el continuă să fie adesea utilizat greșit, și anume precedat de adverbul *mai.* Or, în asemenea situații vorbim despre pleonasme, întrucât prezența lui „mai" repetă în mod inutil o componentă a sensului lui *inferior.* De asemenea, dat fiind faptul că exprimă el însuși un grad de comparație, adjectivul *inferior* nu suportă să fie utilizat, ca un adjectiv

obișnuit, la diverse grade de comparație. De aceea, enunțuri precum: **Acest produs este mai **inferior** decât celelalte* sau **Acest produs este cel mai **inferior** dintre toate* etc. sunt inacceptabile. Corect este să spunem: *Produsul acesta este **inferior** (celorlalte)* sau *Acest produs este de cea mai slabă calitate.*

infesta

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *s* în silaba a doua: *-fes-*.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A infesta* înseamnă: „A contamina cu paraziți"

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a infecta* (v. **infecta**), cele două cuvinte sunt frecvent confundate de către vorbitorii neinstruiți și folosite greșit în unul în locul celuilalt. Pentru a evita utilizarea greșită a celor două cuvinte, trebuie să cunoaștem exact ce înseamnă fiecare în parte. Prin urmare, vom spune: *Insectele care **au infestat** animalele au condus la dispariția lor,* și nu: **Insectele care au infectat animalele au condus la dispariția lor.*

infra

Morfologie: adv.

Sens / Utilizare: *Infra,* ca și *supra* (v. **supra**), este un cuvânt utilizat în tehnica redactării textelor, în notația bibliografică, având sensul: „(De) mai jos, dedesubt."

ingredient

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu hiat: *in-gre-di-ent.*

Morfologie Utilizare: s.n. Până de curând, ca substantiv neutru, *ingredient* avea forma de plural *ingrediente.* Dar, ca și alte cuvinte care au intrat în terminologia diverselor domenii,

ingredient tinde să treacă în clasa masculinelor, aceasta fiind resimțită ca fiind mai „tehnică". Se spune astfel: *robinete,* dar *robineți (în limbajul tehnic), elemente (în general),* dar *elementi (la calorifer),* și iată că începe să circule și *ingredienți,* în limbajul tehnico-industal, culinar și, desigur, preluat cu rapiditate de și prin intermediul mass-media. Acest plural de tip masculin pentru cuvântul *ingredient* nu a fost acceptat de limba literară.

ingurgita (a)

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *i* inițial.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A ingurgita* înseamnă: „A înghiți."

Utilizare: Varianta *îngurgita* nu este literară, prin urmare, nu este recomandabilă.

inocula (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: *A inocula* înseamnă **1.** A introduce într-un organism sănătos un ser, un vaccin, pentru a-l imuniza. **2.** A sădi în mintea cuiva anumite idei, concepții etc.

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a inculca* (v. **inculca**), cele două verbe sunt confundate de către unii vorbitori. Necunoașterea precisă a sensurilor fiecăruia îi face pe aceștia să ezite însituația în care sunt nevoiți să le folosească. Să reținem deci că, având în vedere sensurile cuvântului *a inocula,* nu este corect să spunem: **Virusurile se pot inculca după o perioadă scurtă,* ci: *Virusurile se pot **inocula** după o perioadă scurtă, Prin ascultarea constantă a aceluiași tip de discurs, oamenilor li se pot **inocula** ideile unei clase politice* etc.

integral

Morfologie: adj. și adv.

Sens / Utilizare: *Integral* este definit de dicționare ca „Întreg, complet". Cei doi termeni *integral și întreg* provin din același etimon latinesc, dar pătrunse în limbă pe căi diferite: *întreg* este moștenit, iar *integral* este împrumutat din limba franceză. Ei au nu numai un etimon comun, dar și același sens. Ca atare, alăturarea lor într-o construcție sintactică este o greșeală. Prin urmare este incorect să spunem: **Se impune valorificarea **integrală** a **întregului** potențial material și uman.* Exprimarea corectă este fie: *Se impune valorificarea **integrală** a potențialului material și uman* fie *Se impune valorificarea **întregului** potențial material și uman.*

intoxica (a)

Pronunțare: La modurile indicativ și conjunctiv prezent singular, accentuarea corectă a acestui verb se face în felul următor: *eu (să) intóxic, tu (să) intóxici, el intóxică,* respectiv, *el să intóxice.*

Morfologie: vb. I.

Utilizare: Unii vorbitori, mai puțin cultivați, din necunoașterea normelor limbii literare pronunță formele acestui verb accentuându-le greșit, adică: **eu intoxíc ș.a.m.d.*

investi (a)

Ortografie: Acest cuvât se scrie corect cu *i* inițial.

Morfologie: vb. IV.

Sens: *A investi* înseamnă: „A plasa un capital într-o întreprindere, într-o afacere."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a învesti* (v. **învesti**), cele două verbe sunt deseori confundate de către vorbitori și utilizate în contexte nepotrivite. Având în

vedere care este sensul fiecăruia dintre ele, vom înțelege că este incorect să spunem: **Patronii celor două firme au învestit mult în acest proiect, *Nu învestesc prea mult în această idee etc.* În astfel de situații, verbul potrivit este *a investi: Patronii celor două firme **au investit** mult în acest proiect, Nu **investesc** prea mult în această idee etc.*

inveterat

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *i* inițial și cu *t* la începutul celei de-a doua silabe: *in-ve-te-rat.*

Morfologie: adj.

Sens: *Inveterat* înseamnă: **1.** „(Despre oameni) Învechit în rele, vicios." **2.** „(Despre defecte, vicii) Înrădăcinat."

Utilizare: Cuvântul *inveterat* este paronim cu *învederat* (v. **învederat**). Din cauza asemănării formale dintre cele două cuvinte, ele sunt frecvent confundate de către vorbitori. Pentru a evita greșelile și a nu le utiliza în contexte nepotrivite, trebuie să fim atenți la sensul pe care îl are fiecare. În consecință, enunțuri precum: **Este un jucător de cărți învederat., Este un mincinos învederat* etc. sunt greșite. Corect este să spunem: *Este un jucător de cărți **inveterat**, Este un mincinos **inveterat*** etc.

iradia (a)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *i* inițial.

Morfologie: vb. I.

Sens: *A iradia* înseamnă: „A trimite radiații luminoase, de căldură etc. în toate direcțiile."

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a radia* (v. **radia**) cele două verbe sunt confundate frecvent de către vorbitori și folosite în mod impropriu unul în locul celuilalt. Pentru a evita asemenea situații, trebuie să cunoaștem sensul fiecărui cuvânt în parte. Astfel, enunțuri precum: **Fiind*

*veche, soba nu mai radiază, *Acest aparat este periculos; te poate radia etc.* sunt greșite. Corect este să spunem: *Fiind veche, soba nu mai **iradiază**, Acest aparat este periculos; te poate **iradia** etc.*

irupe (a)

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu inițiala *i.*

Morfologie: vb. III.

Sens: Cuvântul *a irupe* înseamnă: **1.** „A intra cu violență, a năvăli". **2.** „A izbucni."

Utilizare: Așa cum se observă, date fiind sensurile lui, cuvântul se folosește în contexte precum: *Revolta **a irupt** cu puterea unei furtuni dezlănțuite*. Dar, din cauza asemănării formale cu paronimul său *a erupe* (v. **erupe**) cele două verbe sunt adesea confundate de către vorbitori. Or, ele au sensuri diferite și, ca urmare, este incorect să spunem: **Revolta a erupt cu puterea unei furtuni dezlănțuite.*

Î

înjunghia (a)

Pronunțare / Ortografie / Morfologie: vb. I. Verbul *a înjunghia* pune probleme mari de conjugare, atât în ceea ce privește pronunțarea, cât și scrierea corectă. Astfel, trebuie să știm că la modurile indicativ și conjunctiv prezent, precum și la gerunziu. Astfel, la indicativ și la conjunctiv prezent, el se conjugă și se pronunță corect în felul următor: *eu (să) înjunghii, tu (să) înjunghii, el (ea) (să) în-jun-ghi-e.* La modul gerunziu, forma corectă a acestui verb este *înjunghiind,* nu **înjunghind,* cei doi *i* justificându-se în felul următor: primul *i* face parte din rădăcina verbului, iar celălalt din terminația (morfemul) de gerunziu. La fel, forma de infinitiv se desparte corect în silabe în felul următor: *a în-junghi-a* (cu hiat la final), deoarece cuvântul s-a format prin derivare din prefixul *în-*, termenul de bază, *junghi* și sufixul verbal *a.*

însă

Morfologie: conj.

Sens: Conjuncția *însă* este sinonimă cu o altă conjuncție coordonatoare adversativă, și anume cu *dar* (v. **dar**). Ele se pot substitui în orice context și ambele ajută la realizarea aceluiași tip de relație gramaticală între elementele pe care le leagă (coordonare adversativă).

Utilizare: Deoarece sensurile celor două conjuncții sunt identice enunțuri precum: **Știa ce se întâmplă, dar **însă** nu a intervenit, *Dar însă cine a știut?!* etc. sunt greșite, pleonastice.

Apariția uneia dintre aceste conjuncții este suficientă: *Am vrut să vin, **însă** nu am avut timp, **Însă** cine ar fi știut că ea va reacționa astfel?* etc.

Ca și celelalte conjuncții coordonatoare adversative, atunci când apare în scris, conjuncția *însă* pune probleme de punctuație. Adesea, din cauza necunoașterii normelor, este încălcată regula care spune că înaintea conjuncțiilor coordonatoare adversative de pune virgulă.

însemna (a)

Morfologie / Sens: vb. I. În limba română actuală, verbul *a însemna* și-a specializat formele de indicativ și, respectiv, conjunctiv prezent, în funcție de sensurile pe care le are. Astfel, atunci când înseamnă „a semnifica", indicativul și conjunctivul prezent se formează azi fără sufixele *-ez, -ează etc.* Formele generalizate sunt, așadar, pentru acest sens: *eu (să) însemn, tu (să) însemni, etc.* Atunci când însă acest verb înseamnă „a scrie, a nota" verbul se conjugă la modurile și timpurile amintite cu sufixele corespunzătoare. Se spune, deci: *Acest lucru **nu înseamnă** nimic pentru mine,* dar: *El **își însemnează** ceva în agendă.*

Utilizare: Cu toate acestea, se mai întâlnesc și astăzi vorbitori care utilizează formele de indicativ și de conjunctiv prezent cu sufix pentru ambele sensuri ale verbului discutate mai sus. Or, trebuie să știm că formele sufixate pentru sensul „a semnifica" sunt învechite, perimate. Prin urmare, enunțuri precum: **Ce **însemnează** asta?, *Tu **nu** mai **însemnezi** nimic pentru mine. etc.* nu mai corespund limbii literare actuale.

însuși (însăși)

Morfologie: adj.; pron. Formele pronumelui de întărire sunt omonime cu cele ale adjectivului pronominal corespunzător. Cum cel mai frecvent folosit este adjectivul, el reprezintă și

sursa cea mai mare de erori. Flexiunea corectă a acestor forme este: N.-Ac. sg. /pl. masc.: *însumi, însuți, însuși, înșine, înșivă, înșiși;* G.-D. sg. / pl. masc.: *însumi, însuți, însuși;* N.-Ac. sg-pl. fem.: *însămi, însăți, însăși, însene, însevă, înșiși;* G.-D. sg. / pl. fem.: *însămi, însăți, însăși, însemi, înseți, înseși, însene, însevă, înseși* (sau *însele*). Așadar, este bine de remarcat că forme precum: **înșilor, *înșile* nu fac parte din paradigma expusă. Ele nu sunt greșite, inacceptabile în limba literară și, ca urmare, trebuie excluse din exprimarea îngrijită. Cunoașterea flexiunii a acestei părți de vorbire ne ajută să facem corect acordul cu substantivul sau cu pronumele determinat. Nu vom spune, deci: ** **Însuși** directoarea a venit, *Doctoriței **însuși** i s-a făcut rău, *Lor **înșiși** li s-a părut dur comentariul sportiv, *Lor **însele** li s-a părut reușită parada de modă,* ci: ***Însăși** directoarea a venit, Mie **însemi** îmi datorezi totul, Doctoriței **înseși** i s-a făcut rău, vouă însevă vă trebuia acest lucru, Lor **înseși*** (sau ***înselor***) *li s-a părut reușită parada de modă.*

Sintaxă: Dată fiind echivalența semantică a adjectivul de întărire cu adverbul *chiar* (v. ***chiar***), vorbitorii tind să-l folosească pe fiecare în locul, pe poziția celuilalt, operând modificări de topică, mai precis antepuneri greșite, cum ar fi: **din chiar ideea expusă, *însăși din ideea ta etc.* în loc de structurile corecte: *chiar din ideea expusă, din însăși ideea ta etc.*

Sens: Adjectivele de întărire sunt echivalente semantic cu adverbe precum: *chiar, tocmai, personal* sau cu adjectivul *singur.* De aceea, dacă utilizarea lor după un pronume personal (de exemplu *eu însumi*) este permisă, însemnând *chiar eu.* În schimb, combinația dintre adjectivele de întărire (determinante ale unui pronume personal) și adverbele și adjectivul amintite este pleonastică. Prin urmare, este greșit să spunem: **Eu **însumi** personal* sau **Chiar eu **însumi*** ori, și mai rău, **Chiar eu **însumi** personal, *Eu **însumi** singur etc.* deoarece, prin adjectivul singur

și prin adverbele respective nu facem decât să dublăm, inutil, sensul adjectivului de întărire (*eu însumi* însemnând *chiar eu, eu singur*).

Utilizare: În limba română actuală, pronumele de întărire nu se mai folosește ca atare decât în mod excepțional, enunțurile de tipul: ***Însuși a a venit*** fiind resimțite ca învechite sau prețioase.

înșela (a)

Ortografie / Pronunțare / Morfologie: vb. I. Verbul *a înșela* se scrie și se pronunță corect, la indicativ prezent, persoanele a III-a singular și plural: *el (ea, ei ele) înșală,* adică fără *e* în silaba a doua.

Utilizare: Scrierea și pronunțarea formelor discutate mai sus cu diftong în silaba secundă, adică **el (ea, ei ele) înșeală,* sunt incorecte și reprezintă in semn al necunoașterii normelor ortografice și ortoepice ale limbii române.

întâi

Morfologie: num.; adj. Atunci când este folosit cu valoare adjectivală, nearticulat și după substantivul determinat, *întâi* este invariabil. Din acest motiv, nu este corect să spunem **clasa întâia, *banca întâia etc.,* așa cum se aude foarte frecvent, ci: **clasa întâia, banca întâi etc.* În schimb, dacă adjectivul *întâi* este antepus substantivului și, deci, articulat, se acordă cu acesta din urmă: ***întâia** dorință, **întâiul** pas etc.*

Numeroase probleme ridică și formele flexionare ale adjectivului *întâi*. Astfel, formele corecte pentru N.-Ac. sunt: *întâiul, întâia, întâii, întâile,* iar pentru G.-D.: *întâiului, întâii, întâilor, întâilor.* Formele: **întâiei, *întâielor, *întâiele* sunt incorecte.

Utilizare: Uneori, în vorbire, apar construcții cu sensul „de calitate, superior", în care acest numeral apare alături de

numeralul ordinal *prim,* în forma de feminin singular: **prima-întâi* sau **cea mai prima întâi.* Aceste construcții caracterizează vorbirea neîngrijită și nu sunt acceptate de limba literară. Corect este să spunem: *de cea mai bună calitate, de calitatea **întâi**, de prima calitate.*

întreprinde (a)

Morfologie: vb. III.

Sens / Utilizare: *A întreprinde* înseamnă: „A se apuca de făcut ceva; a se angaja la ceva; a face un lucru, a efectua." Preferința actuală a vorbitorilor pentru împrumuturi recente a făcut ca acest verb să fie tot mai frecvent utilizat în locul lui *a lua* în locuțiunea *a lua măsuri*. Acest lucru s-a petrecut, inițial, în spațiul presei, dar fenomenul tinde se extinde în mod evident. Or, dacă examinăm atent definițiile lui *a întreprinde*, observăm că, din punctul de vedere al sensului, *măsuri* nu este complementul său direct cel mai potrivit (astfel, dacă reluăm definiția și îl înlocuim pe *ceva* cu *măsuri* rezultă construcți inaceptabile; nici *a efectua* nu poate avea drept complement direct pe *măsuri*). Cu toate acestea, din cauza faptului că ***a întreprinde** măsuri* pare o exprimare mai oficială, mai intelectuală, ea este preferată de un număr în creștere de vorbitori și există o mare probabilitate ca uzul să o impună.

întreprindere

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *î* inițial și cu *r* în a doua silabă: *-tre-*.

Morfologie: s.f.

Utilizare: Formele **intreprindere* sau, și mai grav, **inteprindere* ori ** intepindere* sunt inculte. Forma corectă, singura admisă de limba literară este *întreprindere.*

înțelege (a)

Morfologie: vb. III.

Utilizare: Adesea, în dialogurile orale, vorbitorii abuzează de acest verb, (ca de altfel, și de alte cuvinte – v. **deci, ști**) a cărui repetare inutilă îl transformă în tic verbal. Se repetă astfel, în mod supărător, întrebarea *înțelegi?* fie că are rost, fie că nu. Este mai mult decât evident, în anumite situații conversaționale, că interlocutorul înțelege ceea ce i se spune: **Afară ploua, înțelegi? Și nu puteam să ies din casă. Înțelegi?* Așadar, întrebarea este superfluă. Oricum, repetată obsesiv și fără a exprima întotdeauna nevoia locutorului de a verifica felul în care comunică sau nu cu interlocutorul. Desigur, nici nu așteaptă neapărat confirmarea sau infirmarea interlocutorului că ar înțelege. Așadar, întrebarea repetată în dialog *înțelegi?* se golește parțial de conținut interogativ și se apropie mult de întrebările retorice. Repetarea acestei întrebări se poate constitui, conștient sau intuitiv, într-o strategie comunicațională: repetând la două trei cuvinte *înțelegi?* locutorul poate câștiga timp de gândire pentru a-și organiza enunțurile următoare, de a determina o anumită simpatie din parte interlocutorului etc. există riscul ca efectul scontat să fie invers și interlocutorul să remarce ticul verbal și să-l considere supărător. Așadar, un astfel de obicei lingvistic neelegant, neliterar, trebuie evitat, el fiind rezultatul neglijenței lingvistce al celui care îl practică.

învârti (a se)

Morfologie: vb. IV. Verbul *a învârti* a cunoscut, inițial, doar flexiunea cu sufixe specifice modurilor indicativ prezent, conjunctiv prezent (persoanele I-III sg. și a III-a pl.) și imperativ. Astfel, formele de conjugare la aceste moduri și timpuri erau: *eu (să) învârtesc, (tu)să învârtești, el (ea, ei, ele) (să) învârtească,* respectiv: *învârtește!*

Utilizare: În limba română actuală, formele corespunzătoare acelorași moduri, timpuri și persoane circulă fără sufix și sunt acceptate de normele exprimării corecte: *eu (să) învârt, (tu)să învârți, el (ea, ei, ele) (să) învârte,* respectiv: *învârte!*

învederat

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *î* inițial și cu *d* la începutul celei de-a doua silabe.

Morfologie: adj., adv.

Sens: *Învederat* înseamnă: „(În mod) vizibil, evident."

Utilizare: Cuvântul *înveterat* este paronim cu *inveterat* (v. **inveterat**). Din cauza asemănării formale dintre cele două cuvinte, ele sunt frecvent confundate de către vorbitori. Pentru a evita greșelile și a nu le utiliza în contexte nepotrivite, trebuie să fim atenți la sensul pe care îl are fiecare. În consecință, enunțuri precum: **Toate demersurile lui au fost făcute cu o tenacitate inveterată, *Eforturile lui inveterate de a ajunge la putere îi descurajau pe ceilalți etc.* sunt greșite. Corect este să spunem: *Toate demersurile lui au fost făcute cu o tenacitate* ***învederată*** (= „evidentă"), *Eforturile lui* ***învederate*** *de a ajunge la putere îi descurajau pe ceilalți etc."*

învesti (a)

Ortografie: Acest cuvât se scrie corect cu *î* inițial.

Morfologie: vb. IV.

Sens: *A învesti* înseamnă: „A acorda cuiva în mod oficial un drept, o autoritate, o demnitate, o atribuție".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său *a investi* (v. **investi**), cele două verbe sunt deseori confundate de către vorbitori și utilizate în contexte nepotrivite. Având în vedere care este sensul fiecăruia dintre ele, vom înțelege că este incorect să spunem: **Datorită rezultatelor excelente*

*obținute a fost investit director al acestui departament. *A fost investit ca președinte al acestui partid.* Formele corecte sunt: *Datorită rezultatelor excelente obținute a fost* ***învestit*** *director al acestui departament; A fost* ***învestit**** *ca președinte al acestui partid.*

J

jantă

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *j* inițial.

Morfologie: ș.f. Plural lui *jantă* este *jante.* Forma de plural *jenți* (explicabilă probabil prin confuzia cu *geantă / genți*) nu este literară.

Sens: *Jantă* înseamnă „Partea exterioară metalică a unei roți, pe care se fixează anvelopa".

Utilizare: Din nefericire, vorbitorii pronunță deseori acest cuvânt **geantă*, creând astfel o falsă omonimie cu substantivul *geantă* „Obiect din piele, textile, plastic etc. purtată în mână sau pe braț și în care se transportă diferite obiecte, de dimensiuni relativ reduse". Or, cele două cuvinte au nu numai forme (este adevărat, destul de apropiate), ci și sensuri diferite, pe care trebuie să le diferențiem. De aceea, enunțuri precum: **Am avut o pană de cauciuc și mașina a rămas pe* ***geantă*** sunt greșite. Corect este să spunem: *Mașina a rămas pe* ***jantă,*** pentru că acesta este cuvântul care desemnează obiectul pe care dorim să-l numim.

job

Ortografie: Acest cuvânt este un anglicism neadaptat, care își păstrează grafia din limba de origine: *job.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță [*ðob*], ca în engleză.

Morfologie: s.n. Pluralul cuvântului este *joburi*, iar forma articulată de G-D este *jobului*.

Sens / Utilizare: Cuvântul este folosit, în general, cu sensul „Slujbă, loc de muncă." Lucrările de specialitate semnalează faptul că între *job* și *loc de muncă* se poate sesiza o oarecare diferență de sens. În timp ce *loc de muncă* presupune un serviciu stabil, *job* poate fi și o slujbă temporară (ex. *Studenții își caută un **job** pe perioada vacanței*), și nu neapărat meseria pentru care cineva are o calificare.

joint-venture

Ortografie: Este un anglicism încă neadaptat la sistemul fonetic și morfologic al limbii române, de aceea el păstrează ortografia din limba de origine, *joint-venture.*

Pronunțare: Pronunțarea este și ea ca în limba engleză: [*ðóintvénèăr*].

Morfologie: s.n. Acestui cuvânt nu i s-a format încă un plural românesc. Atunci cînd contextul impune folosirea cuvântului la plural, se utilizează forma de plural din limba engleză, ca în exemplul: *Colaborarea cu TAROM-ul a fost apreciată ca bună, iar **joint-ventures** dintre Swissair și Austrian Airlines – Avicon este profitabil.* Nefiind încă adaptat la limba română, se înregistrează oscilații de gen, mai ales că acest termen este rar folosit în limbajul curent. Astfel, el apare când însoțit de articolul masculin ca *un joint-venture*, când cu articolul feminin: *o joint-venture.*

Sens: Cuvântul înseamnă „Asociere a două sau mai multe întreprinderi din țări diferite în vederea realizării unui program comun".

Utilizare: Este un termen tehnic utilizat numai în limbajele de specialitate și nu apare în vorbirea curentă.

joystick

Ortografie: Acest termen este un anglicism neadaptat încă la sistemul fonetic și morfologic al limbii române. De aceea, grafia lui rămâne: *joystik*, adică cea din limba de origine.

Pronunțare: De asemenea, pronunția sa conservă pronunția englezească [*ðóistic*].

Morfologie: s.n.

Sens: Cuvântul denumește o „Manetă care controlează mișcarea imaginilor pe un ecran electronic sau la jocurile mecanice".

kitsch

Ortografie: Este un termen provenit din limba germană, a cărui ortografie este încă cea din limba de origine: *kitsch.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță: [*chiè*].

Morfologie: s.n. Forma sa de plural este *kitschuri*, obținută cu ajutorul desinenței *-uri,* procedeu frecvent în formarea pluralului neologismmelor. Forma articulată hotărât se ortografiază cu cratimă: *kitsch-ul.*

Sens: Acest cuvânt înseamnă „Creație de nivel scăzut, artă de prost gust, pseudoartă".

Utilizare: Cuvântul a intrat în limba comună și este frecvent utilizat pentru a denumi copierile, reproducerile, obiectele de proastă calitate. Prin urmare, este greșit spunem: **S-a bucurat când a cumpărat tabloul, dar nu este decât un **kitsck de proastă calitate***, întrucât fraza contine un pleonasm, ideea de „proastă calitate" este conținută în sensul lui *kitsch.*

know-how

Ortografie: Este un cuvânt provenit din limba engleză, care păstrează grafia din limba de origine: *know-how.*

Pronunțare: Termenul se pronunță [*năuháu*].

Morfologie: *Know-how* este un substantiv invariabl, ca atare nu are formă de plural. Forma articulată hotărât este *know-how-ul,* unde articolul este separat prin cratimă.

Sintaxă: Este folosit în general în construcții care nu angajează un plural sau o formă articulată nehotărât, ca de

exemplu: „S-a discutat despre nivelul împărtășirii experienței politice sau tehnice, a unui transfer de *know-how*".

Sens: Cuvântul înseamnă „Ansamblu de formule, definiții tehnice, documente, desene și modele, rețete tehnice, experiență de producție la fabricarea unui produs dat", prin restrângere, se folosește mai ales cu sensul „Transfer de tehnologie".

Utilizare: Cuvântul este utilizat numai în limbajul economic, tehnic. Nu apare niciodată în vorbirea curentă.

L

la

Morfologie / Sintaxă: *La* este o prepoziție simplă, care precedă substantive sau pronume în cazul acuzativ, cu diferite funcții sintactice.

Sens / Utilizare: Sensurile acestei prepoziții pot fi diferite, în funcție de context sau de alte prepoziții cu care se combină: *A plecat* ***la*** *teatru* (loc), *Se întoarce* ***la*** *Crăciun* (timp). În combinație cu substantivele *sută* și *mie* servește la exprimarea proporției: *Beneficiul a fost de zece la sută din costul producției*. Trebuie reținut faptul că exprimarea **Un procent de* ***x la sută*** este greșită, întrucât conține un pleonasm, deoarece *procent* înseamnă „(Cantitate) la sută"; forma corectă este *În proporție de x* ***la*** *sută*.

O valoare semantică specială o capătă prepoziția *la* atunci când, în limbajul familiar, are înțelesul de „mulți", „mult" sau exprimă aproximația („cam") ca în exemplele următoare:*A cheltuit* ***la*** *bani* (a cheltuit mulți bani) sau *Număraseră* ***la*** *cincizeci de persoane* (cam cincizeci de persoane). Aceste exprimări aparțin însă limbajului familiar și nu sunt recomandate.

Există situații în care *la* este utilizat în construcții echivalente cu dativul. Acestea sunt corecte numai dacă substantivul mai este precedat de un determinant: *Le-a acordat prime* ***la*** *mai mulți angajați* (= mai multor angajați), *A dat mere* ***la*** *trei copii*. Extinderea acestei construcții la substantive fără determinant este populară și, prin urmare, trebuie evitată: **Le-a*

spus ***la*** *copii să-și facă temele*" De asemenea, sunt nerecomandate exprimări ca: **Te spun* ***la*** *mama*", **I-am povestit* ***la*** *Ioana*, întrucât acestea sunt regionale.

Fiind o prepoziție care se construiește cu cazul acuzativ, utilizarea ei în construcții echivalente cu genitivul ca în **S-a jupuit vopseaua* ***la*** *mașină* (= vopseaua mașinii) este greșită. De asemenea greșită, deși din păcate din ce ce mai frecventă, este utilizarea lui *la* în combinație cu locuțiuni prepoziționale specifice genitivului **A parcat mașina în fața* ***la*** *magazin*, **Malul s-a surpat din cauza* ***la*** *ploaia de ieri Noi locuim în spatele* ***la*** *casa lui.*

Pe cât este cu putință, trebuie evitată combinarea prepoziției *la* cu un cuvânt care începe cu aceeași silabă, de tipul **Asta este cheia* ***la lacătul*** *de la magazie*", întrucât repetarea silabei creează un efect cacofonic. Corect este: *Cheia lacătului de la magazie.*

laborios

Pronunțare: Se pronunță cu hiat: [*la-bo-**ri-os***] între a treia și ultima silabă.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Cuvântul înseamnă „Care necesită multă muncă, încordare, efort", atunci când se combină cu substantive ca *cercetare, muncă, studii*; folosit despre oameni are sensul „Care lucrează (și produce) mult".

laconic

Morfologie: adj. și adv.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt se folosește referitor la vorbire sau stil și înseamnă „Succint, concis, lapidar". Problema pe care o ridică utilizarea acestui termen provine din încălcarea restricțiilor de combinare contextuală. Deci un enunț ca: **Nu*

*lipsa de memorie și nici criza de timp inspirau o **atitudine atât de laconică*** este greșit, deoarece *laconic* este un atribut al exprimării, al stilului, al vorbirii. O atitudine nu poate fi *laconică*. Termenul aparține limbii literare și este utilizat într-un limbaj elevat. Totuși, o exprimare ca cea citată dovedește faptul că vorbitorul nu cunoaște exact sensul cuvântului.

leasing

Ortografie: Cuvântul este un anglicism recent, încă neadaptat, care păstrează grafia din limba de origine : *leasing*.

Pronunțare: Se pronunță [*lizing*].

Morfologie: s.n. Fiind un împrumut încă neadaptat, nu are formă de plural.

Sens: Cuvântul înseamnă „Formă de închiriere de mașini și utilaje moderne, de mijloace de transport etc. de către întreprinderi de la producători sau societăți specializate, pe o perioadă determinată".

Utilizare: Este un termen tehnic, utilizat în limbajele de specialitate, mai ales în combinațiile: *în leasing* sau *contract leasing*.

libret

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *b* în silaba a doua.

Morfologie: s.n. Forma de plural a cuvântului este *librete*.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: **1.** „Textul unei lucrări muzicale de mare întindere (operă, operetă, balet, oratoriu)" și **2.** „Carnet eliberat de casele de economii persoanelor care își depun aici economiile și pe baza căruia depunătorii își pot retrage banii".

Utilizare: Din pricina asemănării formale cu paronimul său *livret* (v. **livret**), cele două sunt frecvent confundate, iar cuvântul *libret* este adesea folosit în combinații nepotrivite ca:

libret militar*, *libret al unui utilaj*. Sunt corecte enunțurile ca: *Am citit de câteva ori **libretul operei X* sau *Nu a avut niciodată un **libret** de economii*.

limbă

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie corect cu grupul consonantic *-mb-*. Cele două consoane se repartizează în pronunție în silabe diferite: [*lim-bă*].

Morfologie: s.f. Acest termen are pluralul *limbi*, iar G.– D. articulat este *limbii*, nu **limbei*.

Utilizare: Datorită nevoii de claritate, dar și sentimentului acordului în număr al substantivului cu mai mulți determinanți, alături de construcții tradiționale ca *limba franceză și (cea) engleză*, apar și formulări ca *limbile franceză și engleză* (substantivul fiind folosit la plural). Aceste formulări apar mai ales în stilurile științific și juridic-administrativ, stiluri interesate de precizia exprimării. În vorbirea curentă, aceste construcții sunt rare.

lipom

Morfologie: s.n.

Sens: Acest cuvânt denumește o „Tumoare benignă, formată dintr-un țesut gras". În limbajul medical, el este sinonim cu *adipom, steatom*.

Utilizare: Cuvântul *lipom* aparține limbajului medical, dar începe să depășească limitele acestuia și să fie folosit și de către vorbitorii nespecialiști. Uneori, aceștia îl utilizează fără a-i cunoaște exact sensul, ca „excrescență, tumoare, nodul", dând naștere unor exprimări pleonastice de tipul **lipom de grăsime*, sau greșite ca **lipom de hormoni etc.* Confuzia este cauzată de faptul că unii vorbitori nu știu că elementul *lipo-*, care intră în componența termenului, are înțelesul „grăsime".

liniar

Pronunțare: Cuvântul se pronunță în trei silabe: *li-ni-ar*, cu hiat între silaba a doua și a treia.

Morfologie: adj.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: **1.** „Dispus în linie dreaptă", **2.** (Mat., despre relații, operatori) „A cărui variație poate fi reprezentată geometric printr-o dreaptă", **3.** (despre organizatrea cunoștințelor în programe școlare) „Care constă în însușirea noțiunilor în formă definitivă, fără reluări succesive"; (fig.) „simplu, simplist, uniform"

Utilizare: Cuvântul apare și cu varianta *linear*, dar este mai frecvent decât acesta, întrucât vorbitorii fac mai ușor legătura cu *linie*, care este implicat în sensul cuvântului. *Linear* urmează mai fidel pronunția din limba franceză, de unde cuvântul a fost împrumutat.

livret

Ortografie /Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *v* la începutul silabei a doua:[*li-vret*].

Morfologie: s.n.. Forma de plural a cuvântului este *livrete*.

Sens: În sintagma *livret militar* termenul are un înțeles special, el înseamnă „Document eliberat persoanelor care au satisfăcut serviciul militar, cuprinzând situația militară și alte date privitoare la titular"; (tehnic, în sintagma *Livret al utilajului*) denumește un: „Document de evidență care cuprinde date referitoare la un utilaj (denumire, anul fabricației, caracteriistici tehnice etc)".

Utilizare: Asemănarea formală cu paronimul său *libret* face ca acestea să se confunde frecvent (v. **libret**). Astfel, nu vom spune: **Am pierdut **libretul** militar*, ci *Am pierdut **livretul** militar.*

lobby

Ortografie: Acest cuvânt este un împrumut din limba engleză, fiind încă neadaptat. Ca atare, el își păstrează ortografia din limba de origine *lobby*.

Pronunțare: Pronunția este, de asemenea, cea din limba de origine [*lóbi*].

Morfologie: s.n. Nu se întrebuințează la plural. Forma articulată hotărât este *lobby-ul*, unde articolul hotărât se izolează prin cratimă.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: **1.** „Sală de așteptare; (spec.) sală de așteptare a clădirii unei bănci, unde se fac operații bancare". **2.** „Tranzacțiile făcute în această sală; (fig) „Grup de presiune, de influență."

Utilizare: Este un anglicism utilizat în limbajele politic și economic și nu apare în limbajul curent.

locație

Pronunțare: Cuvântul se pronunță în patru silabe, cu hiat între silabele a treia și a patra *lo-ca-ți-e*.

Morfologie: s.f.. Forma de plural este *locații*.

Sens: Acest cuvânt are următoarele sensuri: **1.** „Închiriere, chirie plătită pentru anumite lucruri luate în folosință temporară" **2.** (jur.) „Contract prin care una dintre părți se angajează să asigure celeilalte părți folosința unui lucru pentru un timp determinat în schimbul unei sume de bani".

Utilizare: În ultimul timp, *locație*, termen neologic, este considerat mai „cult" decât mai vechiul *loc* și de aceea tinde să îl înlocuiască pe acesta din urmă, în situații nepotrivite, în care *loc* este preferabil. De exemplu, construcții ca: **Au ajuns la Iași în același timp, dar au fost cazați în **locații** diferite* sau: **În raport este menționată **locația** unde a fost găsit cadavrul, *Mitingurile au fost organizate simultan, însă în **locații** diferite*

sunt greșite, deoarece aceste utilizări reprezintă devieri de la sensul cuvântului.

lucrativ

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt înseamnă „Care aduce câștig, profitabil, rentabil" și poate fi folosit în sintagme ca: *afacere lucrativă, meserie lucrativă*. Asemănarea formală cu verbul *a lucra* face ca *lucrativ* să fie înțeles greșit ca „Ceva care este în legătură cu lucrul efectiv" ca de exemplu în: **Aici puteți face comanda și puteți achita, dar atelierul **lucrativ** este în clădirea de alături*, ceea ce este o greșeală. Corect este un enunț ca: *Înțeleg că îți place să pictezi, dar asta nu este o meserie **lucrativă**, din ce îți vei întreține familia*?

mafie

Pronunțare: Cuvântul *máfie* se pronunță cu accentul pe *á*. Are trei silabe și se pronunță cu hiat între a doua și a treia silabă: [*ma-**fi-e***].

Morfologie: s.f. Forma articulată este *máfia* (*má- fi-a*), iar G.-D. articulat este *mafiei*.

Sens : Acest cuvânt înseamnă o „Organizație criminală secretă (din Sicilia); grup de persoane unite pentru a-și satisface prin orice mijloace interesele".

Utilizare: În ultimul timp, sensul cuvântului a suferit o lărgire, căpătând, cu această ocazie o frecvență sporită în limbajul curent. Astfel el este utilizat în enunțuri ca: *A umblat pe la autorități să caute dreptate, dar s-a lovit peste tot de **mafia** locală* sau *El făcea parte dintr-o adevărată **mafie** a traficanților de mașini de lux*. După cum se poate vedea, aici termenul denumește nu o organizație criminală secretă, ci un grup de persoane (de obicei care încalcă legea) unite prin interese comune.

mai

Morfologie: adv.

Sintaxă / Utilizare: Cuvântul *mai* se plasează între auxiliar și verb (la formele compuse) sau între marca diatezei reflexive (*se, își*) și verb: *Am **mai** scris două scrisori; Îți **mai** aduci aminte de mine?* Plasarea lui înaintea verbului este populară. Sunt greșite deci exprimările ca: ***Mai** îți aduci aminte de mine?, *Nici nu **mai** îmi amintesc.*

Sens: *Mai* este un adverb și are utilizări foarte diverse. Intră în structura comparativului, atenuează sensul cuvântului pe care îl precedă, poate exprima durata, o acțiune care se repetă, cumulul.

maiou

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie corect *maiou* și se pronunță în două silabe: [*ma-iou*], întrucât este un împrumut din limba franceză și deci urmează grafia și pronunția etimonului: *maiot.* Forma care se aude frecvent **maieu* este greșită.

Morfologie: s.n. Pluralul acestui cuvânt este *maiouri*. Forma articulată de G.-D. este *maioului.* Forma care circulă în paralel, **maieului,* nu este cea corectă.

maimuțoi

Morfologie: s.m. Forma de plural a cuvântului este *maimuțoi*, deci nu există o diferență formală între singular și plural.

Utilizare: În limba vorbită, mai precis în varianta neîngrijită, incultă a acesteia, tinde să se refacă forma de plural a cuvântului (**maimuțoaie*) ca și cum acesta ar fi un substantiv feminin, atunci când cuvântul desemnează „animale din pluș." Se spune adesea: **De ziua lui i-am cumpărat maimuțoaie.* Or, acest mod de exprimare este incorect, deoarece forma de plural a cuvântului este omonimă cu cea de singular. În plus, el este un substantiv masculin. Așadar, trebuie să spunem: *De ziua lui i-am cumpărat niște maimuțoi.* Forma **maimuțoaie* ar presupune apartenența cuvântului la genul neutru.

majoritate

Morfologie: s.f.

Sintaxă / Sens: *Majoritate* este un cuvânt cu formă de singular, dar cu înțeles de plural, deoarece denumește o colectivitate. De aceea se pune problema acordului acestui substantiv cu forma verbului (la singular sau la plural?). Când subiectul la singular este un substantiv care exprimă o cantitate (*mulțime, majoritate, grup*), cu sau fără a fi urmat de un atribut la plural, acordul formal este concurat de alte tipuri de acord. În construcțiile fără atribut este preferat acordul după înțeles, de exemplu: *Majoritatea **s-a prezentat** la vot încă de la primele ore*, dar se admite și *Majoritatea **s-au prezentat** la vot încă de la primele ore.* În construcțiile cu atribut la plural, câștigă teren acordul după înțeles combinat cu acordul prin atracție tinzând să devină chiar normă. Astfel se poate spune atât: *Majoritatea elevilor **a obținut** rezultate bune* sau *Majoritatea elevilor **au obținut** rezultate bune* (v. **grup**).

mamă

Morfologie / Utilizare: s.f. ; Folosirea acestui substantiv la vocativul identic ca formă cu nominativul este neliterară, atunci când nu are un determinant. Vom spune deci: ***Mamă,** la ce oră te întorci?* și nu: ***Mama,** la ce oră te întorci?* Această tendință, greșită, se manifestă și în cazul altor cuvinte ca de exemplu: ***Tata,** mă lași și pe mine la concert?, **Șefa,** vă caută cineva!.*

Utilizare: Exprimări de acest tip apar cu precădere în limba familiară vorbită și nu sunt recomandate.

manager

Ortografie: Acest termen este un anglicism mai mult sau mai puțin adaptat la limba română. Se ortografiază ca în limba de origine *manager.*

Pronunțare: Există două variante de pronunțare, ambele acceptate de limba literară, fie *[mánager]*, cu accentul pe prima silabă, fie *[manáger]*, cu accentul pe silaba a doua.

Morfologie: s.m. Pluralul cuvântului este *manageri*.

Sens: Acest cuvânt are următoarele sensuri: **1.** „Cel care conduce o antrepriză, care gerează interesele unui sportiv sau ale unei echipe, care se ocupă cu organizarea și cu chestiunile financiare ale competițiilor, impresar"; **2.** „Exponent".

Utilizare: Dacă înainte de 1990 termenul era relativ rar folosit și numai în mediul oamenilor de specialitate, în ultimul timp odată cu crearea regiilor autonome, odată cu privatizarea unor întreprinderi sau ramuri industriale, el a făcut carieră și capătă o frecvență tot mai mare, pătrunzând în limba comună.

marfă

Morfologie: s.f. adj. invar., interj.

Sens / Utilizare: Nu ne interesează aici sensurile cunoscute ale substantivului *marfă*, întrucât acestea nu ridică probleme speciale de utilizare. Trebuie să semnalăm însă o serie de valori recente ale acestui termen. Prin conversiune, substantivul *marfă* este actualmente utilizat în limbajul argotic cu valoare adjectivală și chiar ca interjecție, cu semnificații apreciative: „Bun, frumos, interesant etc.", respectiv „Bravo!" Mai precis, el este echivalentul, ca sens și ca utilizare, al mai vechiului *mișto*. Astfel, el apare în contexte precum: **Am cunoscut o tipă **marfă**. *Am niște CD-uri **marfă*** (ca adjectiv) sau *–Am băgat două goluri! –**Marfă**!* (cu valoare de interjecție). În ultimul timp, acest cuvânt a căpătat o frecvență din ce în ce mai mare, lucru care, fără îndoială, denotă o sărăcire a vocabularului utilizatorilor. Pe de altă parte, fiind vorba despre un termen argotic, folosirea lui nu este admisă de normele limbii literare și, ca urmare, trebuie evitat.

Maria

Morfologie: s. f. Nume propriu. Forma literară de G.-D. a cuvântului este *Mariei*. Alături de acesta mai circulă forma familiară **lui Maria*.

Utilizare: Forma literară de vocativ a acestui substantiv este comună cu cea de N.-Ac. *Maria!*. Paralel cu aceasta, mai circulă forma populară și familiară **Marie!* și forma învechită **Mario!*, care nu sunt recomandate în vorbirea îngrijită.

mass-media

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul este compus și se scrie cu literă mică și cu cratimă și se pronunță *[mas-médi-**a**]*, cu hiat între penultima și ultima silabă.

Morfologie: s. n. În limba română această formă este invariabilă. Din cauza finalului în *a* cuvântul este considerat ca un feminin singular, deoarece majoritatea vorbitorilor nu cunosc faptul că, la origine *media* este la origine un plural neutru. Datorită acestei confuzii se creează genitive incorecte ca **mass-mediei*. Ținând seama de caracterul invariabil al termenului, în limba română genitivul său nu se poate forma ca la alte substantive feminine. În acest caz,vom spune fie *Cazul a fost făcut cunoscut prin intermediul **mass-media*** (nu ****mass-mediei***), fie vom ocoli această construcție, de exemplu: *Cazul a fost făcut cunoscut prin **mass-media*** sau *prin **mijloacele de comunicare în masă***.

Sintaxă : În virtutea aceleiași interpretări a formației drept un feminin singular, acordul cu un adjectiv feminin singular nu este perceput ca o greșeală: ***mass-media** românească*. În schimb, acordul cu un adjectiv la feminin plural este, din punctul de vedere al limbii de astăzi, o greșeală. Prin urmare, nu vom spune ****Mass-media** românești au semnalat acest lucru*. De asemenea, acordul verbului la plural (*au semnalat*) nu se justifică, de vreme ce *media* nu este perceput de vorbitori ca un plural, chiar dacă în limba de origine (latina) are acest statut.

Sens: Acest cuvânt desemnează „Totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare în masă a informațiilor (radio, televiziune, cinematograf, publicații etc.)".

Utilizare: Cuvântul a căpătat în ultimul timp o frecvență foarte mare, și aceasta nu numai în limbajul oamenilor de specialitate. Din păcate însă, se aude extrem de frecvent exprimarea **mijloace **mass-media***, care este greșită întrucât cel de al doilea element al acestui compus, *media,* înseamnă „mijloace", prin urmare avem a face cu o exprimare pleonastică. Corect este fie *mijloacele de comunicare în masă,* fie (Știrea a apărut în) ***mass-media***. O altă de greșeli o constituie considerarea cuvântului ca un singular feminin și, ca atare, formarea unui genitiv incorect: **mass-mediei* . În limba română acest cuvânt nu are formă de genitiv și în acest caz fraza trebuie reformulată evitând această construcție genitivul.

De asemenea incorectă este folosirea, din comoditate, a unui singur element al compusului, adică *media*, omițându-se *mass,* și acesta asociat cu un verb la singular: **Media susține acest lucru.*

matur

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu accentul pe *-ú-*, adică *matúr*.

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul are următoarele sensuri: **1.** Ajuns la maturitate, adult; cu experiență, **2.** Serios, adânc profund.

Utilizare: Varianta accentuală *mátur* nu este considerată ca literară, însă ea apare adesea și în textele poetice din motive de metrică, dar nu numai.

maturație

Pronunțare: Se pronunță cu accent pe a treia silabă *-rá-* și cu hiat între silabele a treia și a patra [*ma-tu-ra-ți-e*].

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul are următoarele sensuri: **1.** „Totalitatea modificărilor care se produc într-o celulă, într-un organism, până la maturitate", **2.** „Transformare chimică sau fizică suferită de o substanță până ajunge la forma definitivă", **3.** „Îmbătrânire a materialelor, a produselor nemetalice". **4.** „Stadiu de colectare a unui abces."

Utilizare: Este un termen care se folosește în limbajele speciale. De exemplu, în limbajul financiar-bancar se spune: *Dacă retragi bani dintr-un depozit care nu a ajuns la maturație, se pierde dobânda.* Este posibilă confundarea lui cu *maturitate* (v. **maturitate**). Cuvântul se folosește corect în enunțuri ca: *Celulele au ajuns la **maturație*** (v. **maturitate**).

maturitate

Pronunțare: Se pronunță cu accent pe silaba a patra *-tá-*

Morfologie: s.f. Forma articulată de G.-D. a acestui cuvânt este *maturității.*

Sens: Cuvântul are următoarele sensuri: **1.** „Dezvoltare completă din punct de vedere fizic și intelectual; calitatea de a fi matur; perioadă în viața omului între tinerețe și bătrânețe; (fig) stadiu înaintat de experiență; **2.** Seriozitate, profunzime; **3.** Dezvoltare desăvârșită a unui organ, organism, fruct".

Utilizare: Se poate confunda cu *maturație* cu care se aseamănă formal, dar de care se deosebește prin sens (v. **maturație**). De pildă, se poate spune *Polenizarea artificială se face numai când plantele au ajuns la **maturație*** (sau ***maturitate***), dar *Lucrarea sa este o dovadă de **maturitate** științifică* (nu **__maturație__ științifică*).

maxim / maximum

Ortografie / Pronunțare: Ambele grafii și pronunțări sunt corecte, deoarece scrierea *maxim* și, respectiv, *maximum* este

în funcție de sensul acestora și de apartenența la clase morfologice diferite.

Morfologie: Cuvântul *maxim* este adjectiv (ce poate fi substantivizat, în general în limbajul matematic), iar *maximum* este un substantiv neutru. Acesta din urmă poate fi folosit și adverbial.

Sens / Utilizare: Ca adjectiv, *maxim* înseamnă „cel mai mare (ca intensitate, durată, acțiune etc.), iar *maximum* (s.n.) înseamnă „Punct, limită superioară, cea mai mare cantitate, valoare, intensitate etc.". Cele două cuvinte sunt frecvent confundate. Apar astfel exprimări greșite ca: **În discursul său el a exploatat la **maxim** ideea aderării la U.E.* Corect este să spunem *El a exploatat la **maximum** ideea aderării la U.E.* De asemenea, greșite sunt și utilizările: **CEC-ul va practica o dobândă anuală de **maxim** 3%* sau: **El avea nervii întinși la **maxim**.* Corect este: *Va practica o dobândă de **maximum** 3%* și *El avea nervii întinși la **maximum**.* Exemplele de acest fel se pot înmulți, de pildă **Mi-a oferit **maxim** 30 de milioane pentru acest apartament* pentru Mi-a oferit ***maximum** 30 de milioane pentru acest apartament* Din aceste exemple se observă că forma mai scurtă *maxim* este utilizată mai frecvent (în mod greșit), tinzând să-l înlocuiască pe *maximum*.

mănăstire

Ortografie /Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *-ă* sau cu *-â-* în prima silabă. Prin urmare, limba literară admite atât forma *mănăstire*, cât și forma *mânăstire*.

Morfologie: s.f. Forma sa de G.-D. este *mănăstiri* sau *mânăstirii*.

Sens: Cuvântul denumește o „Instituție religioasă care cuprinde o biserică și mai multe chilii, în care locuiesc călugări, potrivit unor reguli de viață austere".

mănușă

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *ă* în prima silabă: *mă-nu-șă*.

Morfologie: s.f. Forma sa articulată de G.-D. este *mănușii*.

Sens: Acest cuvânt denumește, în varianta literară a limbii un „Obiect de îmbrăcăminte, confecționat din diferite materiale, care acoperă mâinile, protejându-le". În limba populară, mai înseamnă și „Mănunchi, toartă"

Utilizare: Paralel cu forma *mănușă* circulă și varianta *mânușă,* mai apropiată de baza de derivare *mână*, pe care dicționarele o înregistrează, fără a preciza dacă este acceptată de limba literară.

mediatiza

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia, adică: *me-di-a-ti-za*.

Morfologie: vb. I.

Sens: Verbul înseamnă „A aduce la cunoștința publicului prin mass-media"(v. **mass-media**).

Utilizare: Termenul se folosește mai ales în comunicații, în limbajul jurnalistic și în presa vorbită, sau atunci când se discută despre acestea, de exemplu: *Succesul obținut de olimpicii români a fost intens **mediatizat**.*

medicină

Morfologie: s.f. Forma de G.-D. a acestui substantiv este *medicinei.*

Utilizare: Forma **medicinii* este incorectă, dar foarte frecventă în vorbirea curentă.

mega-

Morfologie / Sens: *Mega-* este un element de compunere savantă, cu sensul „Foarte mare" (când are valoare adjectivală)

sau „Creștere" (cu valoare substantivală). Acesta servește la obținerea unor formații compuse, în care sensul acestui element se adaugă la sensul termenului cu care se combină. Se obțin astfel compuse care fac parte mai ales din terminologia limbajelor speciale ca: *megacefal, megacosmos, megacolon, megacalorie*.

Utilizare: Circulația acestui element este deci, în principiu, limitată la limbajele de specialitate. În ultima vreme însă, din dorința de a folosi o exprimare cât mai bombastică, mai șocantă, el este asociat cu termeni din limbajul comun, mai cu seamă în limbajul reclamelor: *megaspectacol, megastar, megapremii, megacamion,* etc. În felul acesta, se forțează trecerea acestui element de compunere savantă din zona limbajelor speciale în limbajul curent, obținându-se formații nerecomandabile și, prin repetare abuzivă, obositoare și neelegante. În plus, repetarea obsedantă riscă să tocească valoarea de superlativ a lui *mega-*.

merita (a)

Morfologie : vb. I. Este un verb la diateza activă.

Utilizare: Problema pe care o ridică acest verb ține de utilizarea, din păcate din ce în ce mai răspândită, a unei forme de reflexiv, folosită numai pentru persoana a III-a, cu o valoare impersonală **(nu) se merită*. Această formă poate apărea și singură (ca un comentariu al vorbitorului la situația discutată), dar și cu subiect sau o subiectivă, de exemplu: **Nu **se merită** eforturile, *Tu ce crezi, **se merită** să-i dau banii?* etc. Această exprimare este specifică vorbitorilor inculți și trebuie evitată, în ciuda faptului că ea poate fi auzită frecvent. Într-o limbă îngrijită, este corect să spunem: ***Nu merită** eforturile, **Merită** să-i dau bani? etc.*

neritoriu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu diftongul *-iu* în ultima silabă.

Morfologie: adj. Forma de masculin plural este *meritorii,* iar cea de feminin singular este *meritorie.*

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui cuvânt este: „Care are merite, demn de stimă" și se utilizează corect în enunțuri ca: *Atitudinea lui în acest conflict a fost **meritorie**, Efortul pe care l-a depus în ultimul timp este **meritoriu***. Greșeala pe care o fac vorbitorii mai puțin instruiți se datorează confuziei cu paronimul său *merituos. Meritoriu* nu se folosește în legătură cu persoane, deci este greșit să spunem: **El este un student **meritoriu***. Corect este *El este un student **merituos***. (v. **merituos**)

merituos

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect în patru silabe, cu hiat între silabele a treia și a patra: [*me-ri-tu-os*]. Forma **meritos* este greșită.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Sensul acestui termen este același ca și al lui *meritoriu*, însă, spre deosebire de acesta, se folosește cu referire la persoane „Care are merite". Astfel, un enunț ca: **Deși s-au făcut încercări **merituoase**, nu s-a ajuns la nici un rezultat* este greșit. Greșeala se datorează încălcării restricțiilor de combinare contextuală a cuvântului în discuție. Enunțul citat este corect astfel: *Deși s-au făcut încercări **meritorii**, nu s-a ajuns la nici un rezultat.*

mesadă

Ortografie / Pronunțare: Dacă până nu de mult forma considerată literară era *misadă*, în ultimul timp uzul a impus forma *mesadă*, admisă în cele din urmă de limba literară. Așadar, acest cuvânt se ortografiază și se pronunță corect cu *-e* în prima silabă: *mesadă*. Pronunțarea **misadă* se înscrie în tendința frecventă de deschidere a lui *i* la *e*.

Morfologie: s.f. Forma de plural a cuvântului este *mesade*.

Sens: Acest termen denumește o „Bucată de blană confecționată din mai multe piei, folosită la căptușitul paltoanelor, scurtelor etc".

meteorologie

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță în șapte silabe: *me-te-o-ro-lo-gi-e*, cu hiat între silabele a șasea și a șaptea.

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Termenul denumește o „Știință care studiază atmosfera și fenomenele atmosferice". Problema pe care o ridică acest cuvânt este utilizarea sa cu sens impropriu, care se datorează necunoașterii sensului și dorinței vorbitorilor de a se exprima cât mai „select". Astfel, un enunț ca: ***Meteorologia** nu va constitui un impediment; toți cetățenii din Deva vor veni la vot* este greșit. Corect este: ***Starea (proastă a) timpului** nu va constitui un impediment.*

mignon

Ortografie: Fiind un cuvânt preluat din limba franceză, el păstrează ortografia din limba de origine, adică *mignon*.

Pronunțare: *Mignon* se pronunță în două silabe [*mi-nion*], cu accentul pe *ó*.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt înseamnă „Mic, delicat, gingaș" și se utilizează mai cu seamă cu referire la persoane.

milieu

Ortografie: Cuvântul este preluat din limba franceză și păstrează ortografia din limba de origine, adică *milieu*.

Pronunțare: Se pronunță corect în trei silabe, și se pronunță astfel: [*mi-li-eu*], cu accentul pe ultima silabă. În vorbirea persoanelor mai puțin instruite circulă și pronunția **mileu*.

Morfologie: s.n. Forma corectă de plural a cuvântului este *milieuri*, iar cea articulată hotărât este *milieul*. Formele **mileuri* sau **milee* sunt greșite.

Sens: Acest cuvânt denumește un „Obiect din pânză sau dantelă, care se așază pe o masă sau pe o altă mobilă ca ornament".

ministru

Utilizare: Ca și în cazul altor cuvinte ce denumesc funcții, demnități (v. **ambasador, avocat, cercetător, senator**) în limba română se preferă folosirea masculinului, chiar dacă este vorba de o femeie care ocupă aceste funcții. Astfel se spune *Doamna ministru*, când vorbim despre o asemenea persoană sau *Doamnă **ministru*** în adresarea directă (vocativ). Forma **Doamna **ministră*** nu este acceptată.

mișto

Morfologie: adj., adv.

Sens: În funcție de contextul în care apare, acest cuvânt poate însemna **1.** „Frumos". **2.** „Bun." **3.** „Interesant." **4.** „(Foarte) bine." etc.

Utilizare: Cuvânt provenit din limba romani, *mișto* a apărut inițial în limbajul argotic și așa l-au înregistrat, la momentul respectiv, dicționarele. Cu toate acestea, el a fost adaptoptat de o masă mare de vorbitori având diferite nivele de instrucție, fiind, în clipa de față, un cuvânt aparținând mai degrabă limbajului familiar.

molton

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *moltón*, urmând pronunția din limba franceză de

unde a fost împrumutat. Pronunția **monton* se explică prin influența lui *-n-* din silaba a doua asupra lui *-l-* din prima silabă și este greșită, ea apărând în vorbirea persoanelor neinstruite.

Morfologie: s. n. Pluralul cuvântului este *moltoane*. Această formă este rar folosită, și numai când este vorba despre diferite sorturi. Când este vorba despre material, cuvântul nu are formă de plural.

Sens: Cuvântul denumește o „Țesătură groasă și moale din bumbac, de obicei pufoasă pe amândouă părțile".

moratoriu

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect *moratoriu*, cu accent pe silaba a treia *-tó-* și cu *-iu* final. Forma **morator* este greșită.

Morfologie: s.n. Pluralul este *moratorii*.

Sens: Cuvântul denumește o „Dispoziție legală care suspendă provizoriu executarea unor obligații contractuale sau legale, stabilind diverse amânări."

Utilizare: Este un termen de specialitate, care circulă strict în limbajul juridic. Nu se utilizează în limbajul curent.

mortal

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul înseamnă „Care provoacă moartea, specific unui mort", ca în exemplele următoare: *salt **mortal**, înțepătură **mortală**, boală **mortală**, paloare **mortală**.*

Utilizare: În afară de aceste utilizări care aparțin limbii literare, acest cuvânt mai este utilizat în argou, cu valoare superlativă, cu înțelesul de „Extraordinar, nemaipomenit" (de bun, de frumos etc.), ca în exemplele: *Mi-am cumpărat o casetă cu muzică **mortală**, El este un tip **mortal***. Ca și în cazul altor cuvinte (v. **bestial**), cuvântul își schimbă înțelesul și utilizarea

când este folosit cu valoare superlativă și este combinat cu substantive care nu au nici o legătură cu moartea. Fiind vorba despre actualizarea unui sens argotic, aceste exprimări trebuie evitate.

mostră

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu grupul *-str-* în a adoua silabă: *mo-stră*.

Morfologie: s.f. Pluralul acestui substantiv este *mostre*.

Sens: Acest cuvânt înseamnă „cantitate mică de material sau de obiecte după care se pot aprecia anumite caracteristici ale acestora; eșantion".

Utilizare: Adesea, în vorbirea persoanelor mai puțin instruite apare forma **monstră*. Se spune astfel în mod eronat **Mi-a arătat o **monstră** de material.* Corect este să spunem: *Mi-a arătat o **mostră** de material.*

motiv

Morfologie: s.n.

Sens: Acest cuvânt are înțelesul „Cauza, pricina, rațiunea care determină o acțiune". Cel de al doilea sens, care nu interesează aici, se folosește în domeniul muzicii și al artelor plastice.

Utilizare: Nu trebuie confundat cu *motivație*, deși sensurile lor sunt destul de apropiate (v. **motivație**).

motivație

Pronunțare: Cuvântul se pronunuță cu hiat intre silaba a patra și a cincea *mo-ti-va- **ți-e***.

Morfologie: s. f. Forma de G.-D. acestui substantiv este *motivației*.

Sens: Acest cuvânt are înțelesul: **1.** Ansamblu de motive care explică un act, o conduită, motivare, justificare. **2.** (Psih.) Ansamblu de factori dinamici care determină comportamentul unui individ".

Utilizare: Se poate utiliza în combinații ca: *Examenul bate la ușă, așa că asta este o puternică **motivație** să consacre mai mult timp învățăturii.* El nu trebuie confundat cu **motiv** care are înțelesul „Rațiune, cauză care determină o acțiune, un sentiment", ca în exemplul: *Nu ai nici un **motiv** să te superi că nu te-am așteptat la gară, n-am știut că vii astăzi.* Într-un enunț ca: **Ai vreo **motivație** să plângi?* termenul este greșit folosit. Corect este să spunem: *Ai vreun **motiv** să plângi?*

moțiune

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia: *mo-**ți-u**- ne*.

Morfologie: s.f. G.-D. articulat este *moțiunii*, cu păstrarea în pronunție a aceluiași hiat.

Sens: Acest cuvânt are următoarele sensuri: **1.** Hotărâre a unei adunări aprobată prin vot, prin care aceasta își exprimă atitudinea, doleanțele sau revendicările în anumite probleme majore; **2.** Procedeu de formare a substantivelor feminine de la cele masculine prin adăugarea unui sufix.

Utilizare: Cele două sensuri circulă în limbaje diferite. Primul este specific limbajului politic, cel de al doilea circulă în limbajul gramaticii, cu referire la formarea cuvintelor.

mouton doré

Ortografie: Acest cuvânt este împrumutat din franceză fiind încă neadaptat, și păstrează ortografia din limba de origine.

Pronunțare: Se pronunță ca în limba franceză [*mutõ doré*]. Pronunția, ca și scrierea **monton doré* sunt greșite.

Morfologie: s.n. Cuvântul nu este adaptat nici la sistemul morfologic al limbii române, de aceea nu se utilizează la plural și nu are formă de G.-D. Este recomandabil să se evite construcțiile în care acest substantiv ar trebui stea la aceste forme.

Sens: Cuvântul denumește „Un fel de blană de oaie care a suferit un tratament special, este de culoare brun auriu și este folosită pentru confecționarea hainelor".

mucenici

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se ortografiază și se pronunță cu *-u-* în prima silabă. Pronunția **măcinici* este populară.

Morfologie: s.m. Forma de singular a acestui cuvânt este *mucenic*, dar cuvântul se utilizează de obicei la plural.

Sens: Cuvântul denumește „Un fel de colăcel împletit în formă de 8, preparat din aluat fiert sau copt, cu nucă, miere și zahăr, care se mănâncă în ziua de 9 martie"

Utilizare: Deși foarte răspândită, forma *măcinici* nu este admisă de limba literară. Corectă este pronunția *mucenici*, reprezentând pluralul lui *mucenic* „sfânt", deoarece, în credința populară, ziua de 9 martie este ziua celor 44 de mucenici (sfinți), când se dau de pomană acești colăcei și se beau 44 de pahare de vin.

muchie

Ortografie / Pronunțare: Având în vedere pronunțarea în hiat a finalului cuvântului, cuvântul se desparte corect în silabe *mu-chi-e*. La forma articulată pronunția este *muchia*, de asemenea cu hiat *chi -a*.

Morfologie: s.f. Forma de plural este *muchii*, iar cea de G.-D. este *muchiei*.

Utilizare: Paralel cu această formă, în limbă mai circulă și forma **muche*, cu o frecvență mai mică, dar care nu este literară.

mulțime

Morfologie: s.f.

Sintaxă / Sens: Problema pe care o ridică acest cuvânt este aceea a acordului cu predicatul. În principiu, acordul predica-

tului se face după forma subiectului. Cuvântul în discuție are formă de singular, dar are un înțeles de plural. Acordul după înțeles al predicatului nu este automat o greșeală, ci este uneori tolerat de limba literară. Când subiectul la singular este un substantiv care exprimă o cantitate (ca în cazul lui *mulțime*), în construcțiile fără atribut la plural, se preferă acordul la singular, de exemplu, ***Mulțimea a năvălit** în stradă.* În construcțiile cu atribut la plural, acordul după înțeles, combinat cu acordul prin atracție câștigă din ce în ce mai mult teren, deci se poate spune *O **mulțime de protestatari a ocupat** strada* sau *O **mulțime de protestatari au ocupat** strada.* (v. **majoritate**).

mutual

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul nu pune probleme de ortografie, iar pronunțarea corectă este cu hiat între silabele a doua și a treia: *mu-tu-al*.

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul înseamnă „Care se face reciproc și simultan", ca în exemplele: *ajutor mutual, acord mutual*.

Utilizare: Termenul se utilizează în limbajul elevat și, mai cu seamă în limbajul economic, politic sau când este vorba de spre relațiile între state. Ca și în alte cazuri, latura sonoră a cuvântului este pusă în mod fals în legătură cu un alt cuvânt – *mut*, astfel încât termenul în discuție este folosit în mod greșit cu înțelesul „Pe mutește, pe tăcute". Această utilizare greșită se datorește unei false asocieri și poartă numele de etimologie populară. Se spune astfel în mod eronat: **S-au înțeles **mutual** să plece pe furiș dis-de-dimineață* sau: **Au schimbat **mutual** priviri pline de înțelesuri*. Corect este spunem: *S-au înțeles **pe tăcute** plece pe furiș dis-de-dimineață* sau: *Au schimbat **pe tăcute (pe mutește)** priviri pline de înțelesuri.*

naviga (a)

Morfologie: vb. I. Problema pe care o ridică acest verb este aceea a utilizării sale cu sau fără sufixul *-ez*. Ca și în cazul altor verbe ca *a învârti, a șchiopăta, a se descuama, a bănui, a cheltui, a autoriza, a târgui* vorbitorii au tendința de a prefera formele mai scurte ca (el, ei) **navigă, *învârte, *șchioapătă, *bănuie, *cheltuie, *tîrguie*. Formele literare și recomandate sunt cele cu sufixele *-ez* sau, respectiv, *-esc: navighează, învârtește, șchiopătează, se descuamează, bănuiește, cheltuiește.*

necesita (a)

Pronunțare: Acest verb nu pune probleme de ortografie. În ce privește pronunția, aecentul se mută de pe ultima silabă *necesitá* (la infinitiv) pe silaba a doua *necésită* (la prezent). Pronunția cu accentul pe *-í-*, adică **necesítă*, nu este corectă.

Morfologie / Sintaxă: vb. I. Deși, teoretic, verbul poate avea forme pentru persoanele I și a II-*eu necesit, tu necesiți*) ele nu se folosesc niciodată cu un subiect. Exprimări ca: **Eu necesit mai multă atenție **din partea ta*** sunt greșite. Singura formă care apare însoțită de subiect este cea de la persoana a III-a, la diferite timpuri: *Pacientul **necesită** o îngrijire atentă, Boala **a necesitat** spitalizare, Rezolvarea acestei probleme **va necesita** mult timp* etc. Sporadic, se mai pot auzi exprimări de tipul: **Noi **necesităm** calificarea în acest campionat* însă acestea sunt greșite. În acest caz, corect este să spunem: *Noi **avem nevoie** de calificarea în acest campionat.*

niciun

Ortografie / Pronunțare: Scris până nu demult în două unități, acest cuvânt se scrie corect într-o singură tranșă grafică [*niciun*], potrivit reglementărilor celor mai recente.

nou-născut

Ortografie: Acest cuvânt compus se ortografiază în două unități, cu cratimă.

Morfologie / Sens: s.m.Ținând seama că înțelesul este „Născuți de curând", *nou* are în această combinație valoarea unui adverb, așadar, nu este flexibil. De aceea, pluralul corect este *nou- născuți*, iar G.-D. este *nou-născutului* (singular) și *nou-născuților* (plural). Sunt greșite formele: **noi-născuți, *noului născut, *noilor-născuți.* Tratarea greșită a adverbului drept adjectiv – acordat la plural – este foarte frecventă la cuvintele compuse cu adverbul *nou* (*nou-ales, nou-venit*), dar și în alte cazuri, generând forme nerecomandabile ca: **proaspeți-sosiți, *destui de mulți, *ușori ridicoli.*

Utilizare: Cu toate acestea, se pot auzi frecvent exprimări ca: **Aceasta este o boală frecventă a **noilor-născuți*** sau ***Noului-născut** i s-au recoltat probe de sânge pentru stabilirea paternității,* exprimări care sunt greșite. În aceste situații, corect este să spunem: *Aceasta este o boală frecventă a **nou-născuților*** și respectiv, ***Nou-născutului** i s-au recoltat probe de sânge pentru stabilirea paternității.*

numai

Morfologie: adv.

Sens: *Numai* este sinonim cu adverbele: *doar* și *decât* (v. **decât**) și are înțeles restrictiv.

Utilizare: Din acest motiv, enunțurile în care aceste adverbe sunt folosite alăturat sunt greșite, reprezentând pleonasme. Prin

urmare, nu este corect să spunem: **Nu l-a vrut **decât numai** pe el* (deoarece dublăm inutil sensul lui *numai*), ci: *Nu l-a vrut **decât** pe el* sau: *L-a vrut **numai** pe el.*

numai

Morfologie: vb. IV-a.

Sens: Sensurile acestui verb sunt: **1.** A da cuiva un nume sau un calificativ, a denumi; **2.** A pomeni, a aminti de ceva sau de cineva; **3.** A pune pe cineva într-o funcție, a angaja. Îl putem folosi deci în contexte de tipul: *I s-a născut un băiat pe care l-a **numit** Alexandru; Aceste categorii de adjective pe care le-am **numit** mai sus au o particularitate în flexiune; El a fost numit **director** al al întreprinderii.*

Utilizare: Acest verb este adesea confundat cu *a nominaliza*, de care se deosebește totuși ca sens (v. **nominaliza**). De exemplu, în: **Nu are rost să-i **nominalizez** pe cei care au greșit în acest campionat, căci se cunosc vinovații* este mai potrivit *a numi*, care se realizează aici cu sensul al doilea. Confuzia se explică prin relativa apropiere formală, dar și semantică.

nominaliza

Morfologie: vb. I.

Sens: Sensul acestui verb este „A denumi, a specifica pe nume (un produs) sau a propune pentru un premiu". Se poate spune deci: *Această actriță a fost **nominalizată** pentru premiul Oscar.* Prin acesta se înțelege că numele ei a fost specificat pe lista de posibili laureați ai acestui premiu, dar nu l-a câștigat (încă), ceea ce rezultă dintr-un context ca: *A fost **nominalizată** pentru premiul Oscar, dar nu i-a revenit valorosul trofeu.*

Utilizare: Prin extindere de sens, deseori acest verb este confundat cu *a numi*, de care se deosebește ca sens, probabil din cauză că este un neologism și ca atare, considerat mai

„elegant". De exemplu, într-un context ca: **Eu știu cine este vinovat pentru situația creată, dar n-aș vrea să-l* ***nominalizez.***, corect este să spunem. *Eu știu cine este vinovat pentru situația creată, dar n-aș vrea-aș vrea să-l* ***numesc***.

numitor comun

Sens / Utilizare: Această expresie este preluată din matematică și înseamnă „Termen al unei fracții ordinare scris sub linia de fracție și care este comun cu același termen al altei fracții"; folosită în sens figurat, expresia *a aduce la același numitor* are și sensul: A împăca puncte de vedere diferite, a uniformiza. În limbajul curent se utilizează adesea construcția **A aduce la același numitor comun*, ceea ce este, evident o greșeală, un pleonasm, întrucât determinantul *comun* îl exclude pe *același*. Corect este să spunem fie: *A aduce la* ***același numitor*** fie: *A aduce la* ***un numitor comun***.

oaspete

Morfologie: s.m. Pluralul acestui cuvânt este *oaspeți*.

Utilizare: Deși, aparent, acest cuvânt nu pune probleme de utilizare, auzim totuși destul de frecvent, în comentariile sportive, exprimări greșite ca: *****Oaspetele*** *au marcat trei goluri în câteva minute* (cu referire la o echipă feminină), unde forma de plural a verbului trimite la un subiect tot plural. Acest lucru înseamnă că *oaspete* este înțeles de către unii vorbitori ca un plural care ar corespunde unei forme de singular **oaspătă*, care, de fapt, nu există. Ca atare, utilizarea lui *oaspete* ca formă de plural feminin este o greșeală.

obligativitate

Morfologie: s.f.

Sens /Utilizare: Sensul acestui cuvânt este: „Caracterul a ceea ce este obligatoriu" și se poate utiliza în enunțuri de tipul: ***Obligativitatea*** *de a depune toate probele la dosar nici nu mai intră în discuție.* Din cunoașterea insuficientă a sensului sufixului *-itate*, care este neologic și foarte productiv în ultimul timp, derivatele cu acesta sunt simțite ca fiind mai „culte" și ca atare, preferate de vorbitori. De aceea, cuvântul în discuție apare adesea cu sensul lui *obligație* (v. **obligație**). Este deci greșit să spunem **Este obligativitatea guvernului să vegheze la aplicarea constituției*. Corect este să spunem, în astfel de situații: *Este* ***obligația*** *guvernului să vegheze la aplicarea constituției.*

obligație

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Cuvântul are următoarele sensuri: **1.** „Datorie, sarcină, îndatorire" și **2.** „Act prin care cineva se obligă sau este obligat să plătească o sumă sau să (nu) facă un anumit lucru". Cuvântul este frecvent confundat cu *obligativitate* (v. **obligativitate**) din cauza asemănării formale i a sensurilor apropiate dintre cele două. Astfel, tendința vorbitorilor de a se exprima elevat cu orice preț, fără a cunoaște însă înțelesul precis al fiecărui cuvânt în parte, este de a înlocui pe *obligație* cu *obligativitate*.

obstetrică

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *obstetrică*. În exprimarea vorbitorilor mai puțin instruiți apare și forma **obstretică*, rezultată din inversarea silabelor (fenomen cunoscut sub numele de metateză) și este o formă greșită.

Morfologie: s.f. Cuvântul nu este folosit la plural. Forma de G.-D. a cuvântului este *obstetricii*.

Sens: Acest termen denumește o „Ramură a medicinii care se ocupă de fiziologia și patologia sarcinii și cu asistența nașterii" spre deosebire de *ginecologie* care denumește o „Disciplină medicală care studiază fiziologia și patologia aparatului genital feminin"și cu care *obstetrică* este confundat adesea nu ca formă, ci ca sens.

Utilizare: Este un termen specific limbajului medical. Utilizarea lui în limbajul curent apare în funcție de nivelul de cultură al vorbitorului.

odată

Ortografie / Pronunțare / Sens: Acest cuvânt se ortografiază într-o singură unitate – *odată*, atunci când are o valoare adverbială echivalentă cu *odinioară, cândva*. Deși în vorbire

el se pronunță la fel cu *o dată* (numeral adverbial cu înțelesul „o singură dată"), ceea ce diferențiază aceste forme este sensul lor. Prin urmare, vom spune: ***Odată** trăsurile cu cai erau fala Bucureștiului* și nu: **O dată trăsurile cu cai erau fala Bucureștiului.* De asemenea, trebuie să spunem: *A venit pe la noi **o dată** sau de două ori* și nu: **A venit pe la noi **odată** sau de două ori*).

Morfologie: adv.

oprobriu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect: op*robriu,* cu un al doilea *-r-* în ultima silabă. Forma **oprobiu* (cu disimilarea celui de al doilea *-r* este greșită) și se desparte în silabe: *o-pro-briu*. Accentul cade pe cea de a doua silabă *o-pró-briu*.

Morfologie: s.n.

Sens: Înțelesul cuvântului este: „Dispreț, dezaprobare prin care societatea condamnă fapte socotite nedemne sau persoane care săvârșesc astfel de fapte".

Utilizare: *Oprobriu* este un termen livresc, folosit mai cu seamă în limbajul foarte elevat. Apariția lui în limbajul curent este extrem de rară.

optim

Morfologie: adj.

Sens: Acest adjectiv are valoare superlativă (în limba latină el era superlativul absolut al lui *bonus* „bun"), și înseamnă „Cel mai bun, excelent, grozav".

Utilizare: Pentru vorbitorii mai puțin instruiți, care nu cunosc această valoare, termenul este sinonim cu *bun*, ceea ce explică exprimări pleonastice, deci greșite ca: **Trebuie să asigurăm condițiile **cele mai optime** pentru a obține o recoltă bună*. În acest caz, corect este să spunem fie: *Trebuie să*

*asigurăm condițiile **cele mai bune*** sau: *Trebuie să asigurăm condițiile **optime** pentru a obține o recoltă bună.*

or

Ortografie: Ca la toate conjuncțiile adversative, înainte de *or* se pune virgulă.

Morfologie: conj. coordonatoare adversativă și uneori cu valoare conclusivă.

Sens: Este sinonim cu *dar, însă* sau cu *deci, așadar*. Vom spune, prin urmare: *El crede că dacă a depus la dosar o simplă cerere este suficient, **or** nu aceasta este problema.*

Utilizare: Apare în limbajul îngrijit, de preferință în varianta scrisă. O confuzie pur formală, dar, din păcate foarte frecventă se întâlnește la vorbitorii mai puțin instruiți care confundă adesea conjuncția neologică *or* cu *ori* (conjuncție disjunctivă paronimică echivalentă cu *sau*). Sub influența lui *ori*, conjuncția *or* ajunge să fie pronunțată și scrisă *ori* în mod greșit Așadar, nu este corectă o exprimare ca: **El avea o diplomă de bacalaureat, **ori** aceasta nu era suficient*. Corect este în acest caz: *El avea o diplomă de bacalaureat, **or** aceasta nu era suficient*. Este de reținut că înlocuirea conjuncției adversative *or* cu conjuncția disjunctivă *ori* este o greșeală.

ori

Morfologie: conj. coordonatoare disjunctivă.

Sens: *Ori* marchează un raport de disjuncție.

Utilizare: Apare în limbajul curent, de obicei în corelație *ori...ori* și este sinonimă cu *sau...sau, fie...fie* în construcții ca: *Dimineața obișnuiesc să beau **ori** un ceai, **ori** un pahar de lapte*. Ea poate apărea și singură: *În această vacanță o să plec la mare, cu familia, **ori** singur*. Conjuncțiile coordonate perechi au o particularitate de punctuație față de conjuncția singură

corespunzătoare și anume obligația de a pune virgulă între termenii coordonați. Această conjuncție, mai veche și deci mai cunoscută, este confundată adesea cu conjuncția adversativă neologică *or*, în locul căreia apare (v. **or**), de ex: **El a fost acuzat de crimă, **ori** la acea dată era plecat din oraș*. În acest caz, este corect să spunem: *El a fost acuzat de crimă, **or** la acea dată era plecat din oraș.*

Corelarea unei conjuncții cu o conjuncție sinonimă, de exemplu, **fie...ori* nu este corectă. De pildă, este greșit să spunem: **Când te duci la gară ia **fie** un taxi **ori** poți ajunge cu metroul.*

original

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *-l* final.

Morfologie: adj.

Sens: Acest cuvânt are următoarele sensuri: **1.** Care constituie primul exemplar, nereprodus, autentic, neimitat, **2.** Nou, inedit, **3.** Ieșit din comun, extravagant, excentric.

Utilizare: *Original* este frecvent confundat cu paronimul său *originar* (v. **originar**), deoarece forma lor este foarte asemănătoare. Prin urmare, este incorect să spunem: ***El este **original** din Ardeal.* Corectă este aici utilizarea paronimului: ***El este **originar** din Ardeal.***

originar

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *-r* final.

Morfologie: adj.

Sens: Cuvântul înseamnă **1.** Care își are obârșia în..., **2.** În forma de la început, cea inițială.

Utilizare: Acest termen este frecvent confundat cu paronimul său *original*, din cauza formei lingvistice asemănătoare.

Ceea ce le diferențiază este sensul. Astfel vom spune: *În forma sa **originală** manuscrisul cuprindea 200 de poezii.* Este greșită exprimarea: **În forma sa **originară** manuscrisul cuprindea 200 de poezii.*

outsider

Ortografie: Preluat ca atare din limba engleză, cuvântul păstrează grafia din limba de origine, iar scrierea, încă neadaptată la sistemul românesc, apare fie într-o singură unitate, fie în două unități, cu cratimă, adică **out-sider*. Reglementările cele mai recente recomandă scrierea într-o singură unitate.

Pronunțare: *Outsider* păstrează pronunția din limba engleză: [*áutsaidăr*], cu accentul pe prima silabă.

Morfologie: s.m. Forma de plural a cuvântului este *outsideri* (articulat *outsiderii*).

Sens / Utilizare: Cuvântul este utilizat în special în limbajul sportiv și denumește fie: **1.** „Un cal care nu are în mod normal șanse să câștige într-un concurs hipic", fie: **2.** „Un concurent sau o echipă *cu* slabe șanse de câștig într-o competiție sportivă"; prin extensie, glumeț, se folosește uneori în legătură cu **3.** „Cineva care doar asistă la o discuție, acțiune, fără a se amesteca".

P

paliativ

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *-i-* în cea de a doua silabă, adică *paliativ*. Pronunțarea cu *-e-* în a doua silabă, adică **paleativ* este greșită și se explică prin tendința vorbitorilor de a deschide vocala *i* la *e*, considerând că această pronunție este mai „cultă".

Morfologie: adj., s.n.

Sens: Ca adjectiv, acest cuvânt se folosește în legătură cu un medicament **1.** Care ameliorează o boală sau îi înlătură temporar simptomele; în sens figurat, se poate folosi în legătură cu o soluție, o măsură **2.** Care rezolvă provizoriu o situație sau efectele ei.

Utilizare: Primul sens este folosit mai cu seamă în limbajul medical. Apariția termenului cu acest sens în limbajul curent este foarte rară și ține de nivelul de cultură al vorbitorului. Cu cel de al doilea sens, extins, cuvântul este folosit și de nespecialiști, care au, de asemenea, un anumit grad de cultură.

panaceu

Pronunțare: Cuvântul se pronunță în trei silabe, ultima dintre ele conținând un diftong: *pa-na-ceu*.

Morfologie: s.n. Forma de plural a cuvântului este *panacee*.

Sens / Utilizare: Sensul acestui substantiv este „Medicament despre care se credea odinioară că poate vindeca orice boală, remediu universal". Ținând seama că în însuși sensul cuvântului este cuprinsă ideea de „orice boală", este evident că o sintagmă

ca **panaceu universal* este un pleonasm, deci o greșeală. Vorbitorii care folosesc această expresie dau lui *panaceu* doar sensul de „remediu", ignorând cea de a doua parte a definiției. Corect este să spunem fie: *S-a crezut multă vreme că acesta este un* ***panaceu*** fie: *S-a crezut multă vreme că acesta este un* ***remediu universal***.

paradă

Morfologie: s.f. Pluralul acestui substantiv este *paradă*, iar G.-D. este *paradei*. Formele **parăzi* și, respectiv, **parăzii* sunt greșite.

Paște (Pași)

Ortografie / Pronunțare: Aceste două forme circulă în paralel, fiind, ambele, acceptate de limba literară.

Morfologie: Forma *Pași* este un s.m., în timp ce forma *Paște* este un s.n.

părea (a)

Ortografie / Pronunțare / Utilizare: Acest verb de conjugarea a II-a este frecvent folosit, eronat, atât în scriere, cât și în pronunțare, ca un verb de conjugarea a III-a **a pare* (ca și derivatele sale *a apărea* și *a dispărea*, pronunțate **a apare* și **a dispare*). Fiind un verb de conjugarea a II-a, deci terminat în *-ea* (nu în *-e*), accentul cade pe ultima silabă. Prin urmare, este corect spunem: *Mi-**ar părea** rău dacă n-ai veni* și nu: **Mi-**ar pare** rău dacă n-ai veni*. De asemenea, pentru derivatele sale corect este *Mâine **va apărea** în librării ultimul său roman* (și nu **va apare*), *Mă cutremur când mă gândesc că în curând **va dispărea** un geniu ca el* (și nu **va dispare*) (v. **apărea, dispărea**).

Morfologie: vb. II. Apariția formelor greșite semnalate mai sus se explică prin tendința generală de trecere a verbelor de la conjugarea a II-a, mai slab reprezentată, la conjugarea a III-a.

pătrat

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *pătrat*, cu *ă* în prima silabă. Pronunțarea cu *a* în prima silabă (adică **patrat*) este regională, specifică Moldovei unde există tendința de deschidere a lui *ă* la *a* (ca și în *barbat, malai*). Așadar, pronunțarea **patrat* este greșită, nefiind admisă de limba literară.

Morfologie: adj. și s.n. Forma de substantiv are pluralul *pătrate*.

pedigri

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu accent pe ultima silabă: *pe-di-grí*.

Morfologie: s.n. Forma de plural este *pedigriuri*.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt are înțelesul „Genealogie a unui animal domestic de rasă (cai, câini); lista ascendenților unui asemenea animal". Cunoașterea insuficientă a sensului generează utilizarea termenului cu sens impropriu, ca în enunțul următor: **Este un sportiv foarte bun, fără a avea un **pedigri** deosebit*. Greșeala constă în faptul că acest cuvânt se utilizează numai în legătură cu animalele de rasă, după cum rezultă din definiție. Totodată, nu este clar dacă vorbitorul confundă termenul cu *palmares* sau dacă se referă la ascendenții sportivului. În ambele cazuri cuvântul este utilizat greșit și este regretabil că aceste greșeli sunt promovate de mass-media.

perpetuu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu doi *u* în hiat la finala cuvântului: *per-pe-**tu-u***. Pronunțarea **perpetu* este greșită.

Morfologie: adj. Forma de masculin plural este *perpetui*, iar cea de feminin plural este *perpetue*.

petrolier

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a trea și a patra: *pe-tro-li-er*.

Morfologie: adj.

Sens: Folosit cu referire la produse, ramuri industriale, instalații, produse tehnologice etc. are sensul „Care ține de petrol, care extrage, prelucrează sau transportă petrolul".

Utilizare: Acest adjectiv este adeseori confundat cu paronimul său *petrolifer* (v. **petrolifer**). Așadar, exprimări de tipul: **Această uzină produce utilaje **petrolifere*** sau: **Industria **petroliferă** a înregistrat progrese în ultimul an* sunt greșite. În aceste cazuri este corect să spunem: *Această uzină produce instalații **petroliere*** și, respectiv, *Industria **petrolieră** a înregistrat progrese în ultimul an.*

petrolifer

Ortografie : Cuvântul se scrie cu *-f-* la începutul ultimei silabe: *pe-tro-li-fer*.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Acest adjectiv se utilizează în combinație cu substantive ca: *terenuri, zăcăminte, straturi, regiuni* și înseamnă „Care conține petrol, bogat în petrol". Confuzia cu paronimul său *petrolier* se datorează formelor lingvistice asemănătoare ale celor două cuvinte. Ceea ce le diferențiază este sensul. Prin urmare, ținând seama de sensul termenului, este greșit să spunem: **În port au ancorat două nave **petrolifere*** sau **Instalațiile **petrolifere** au fost înlocuite cu altele, moderne* Corect este: *În port au ancorat două nave **petroliere*** și *Instalațiile **petroliere** au fost înlocuite cu altele, moderne.*

piuă

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat în două silabe: *pi-uă*.

Morfologie: s.f. Pluralul acestui substantiv este *pive*, iar forma de G.-D. este *pi-vei*.

piure

Ortografie: Acest cuvânt, împrumutat din limba franceză, a încercat să se adapteze la sistemul fonetic al limbii române (cu grafia *piure*), uneori românizat (cu grafia *pireu* sau *pire*) sau a păstrat grafia din limba franceză (*puré*). Forma corectă, acceptată de limba literară este *piure*.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță [*piuré*], cu accentul pe ultima silabă: *piu-ré*. Pronunția: **pireu* sau **pire* sau **pirea* sunt greșite.

Morfologie: s.n.

plajă

Morfologie: s.f. Pluralul acestui cuvânt este *plaje*, iar forma de G.-D. este *plajei*. Forma de plural **plăji* este greșită.

Sens: În afară de sensurile cunoscute **1.** „Țărm de mare sau al unui curs de apă, acoperit cu nisip, pe care se fac băi de soare", **2.** „Porțiune degajată a punții la prova sau la pupa unei nave", cuvântul a dobândit recent un sens mai puțin cunoscut: „Distanță, interval între două măsuri, posibilități, evantai, spectru". Cu acest ultim sens cuvântul poate fi utilizat într-un context ca: *Direcția a stabilit noua grilă de salarizare, în care se ține seama de următoarele **plaje** valorice.*

Utilizare: Dacă pentru sensul al doilea cuvântul face parte din terminologia marinărească, sensul al treilea, metaforic, recent în limbă, este livresc și este utilizat mai ales în domeniul politic și economic.

plan

Morfologie: s.n.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt are mai multe înțelesuri, însă sensul pe care îl avem în vedere aici este „Proiect elaborat cu anticipare, conținând o suită ordonată de operații, destinată ducă la atingerea unui scop".

Precizarea conținută în definiție „cu anticipare" face ca expresia **planuri de viitor* să fie pleonastică, deci incorectă, deoarece repetă informația „în viitor". Din păcate, această expresie este din ce în ce mai în ce mai des folosită și apare chiar în mass-media, care contribuie la răspândirea ei. Se spune frecvent și greșit: **Ce **planuri de viitor** aveți pentru perioada următoare?* sau: **Eu mi-am făcut multe **planuri de viitor**, vreau să scriu un roman.* În acest caz, este corect să spunem: *Ce **planuri** aveți pentru perioada următoare?* și, respectiv: *Eu mi-am făcut multe **planuri**, vreau scriu un roman.* În aceeași situație se află și substantivul *proiecte,* care se utlizează de asemenea, greșit, în expresia *proiecte de viitor*.

plastilină

Ortografie / Pronunție: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect ci *i* în silaba a doua, deoarece etimonul acestuia este germ. *Plastilin*. Pronunția **plastelină*, greșită, se explică prin hipercorectitudine, adică prin tendința vorbitorilor de a deschide pe *i* la *e,* considerând că pronunția cu *-e-* este mai elegantă, corectă (ca și în alte cuvinte, de asemenea incorecte, ca: **peramidon*, **antelopă*, **bleumaren*), din dorința de a evita o greșeală.

Morfologie: s.f.

plăcea (a)

Ortografie / Pronunțare / Utilizare: Fiind un verb de conjugarea a II-a, cuvântul se scrie și se pronunță corect *plăcea*, cu accentul pe ultima silabă *-eá*, atât la forma de infinitiv, cât și la viitorul indicativului *îi va plăcea* sau, mai frecvent, la conditionalul

prezent *mi-ar plăcea*. Formele, adesea utilizate: **mi-ar place* și **îi va place* sunt greșite. Prin urmare, exprimări ca: **Mi-ar place să fac o călătorie în Tailanda* sau: **Sunt sigur că-ți va place acest roman* sunt incorecte. Corect este spunem: *Mi-**ar plăcea** să fac o călătorie în Tailanda* și: *Sunt sigur că-ți **va plăcea** acest roman.*

Morfologie: vb. II.

pogrom

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect: *pogrom*. Pronunția și, respectiv, scrierea: **progrom* sunt greșite.

Morfologie: s.n. Forma de plural a cuvântului este *pogromuri*.

Sens: Cuvântul înseamnă: „Ucidere în masă a unui grup național minoritar, organizată de elemente naționaliste șovine"

politețe

Morfologie: s.f. Pluralul acestui termen este *politeți*. Forma de G.-D. este: *politeții*. Vom spune așadar: *El își ascundea adevăratele gânduri sub masca **politeții** perfecte* și nu: **El își ascundea adevăratele gânduri sub masca **politeței** perfecte.* Forma **politeței* nu este corectă. Nu se obișnuiește folosirea acestui cuvânt la plural.

Utilizare: Forma de plural *politețuri* se folosește în legătură cu cuvinte, gesturi, însă este foarte rară și, de regulă, însoțită de o nuanță ușor peiorativă.

P. R.

Ortografie / Pronunțare: Această siglă reprezintă abrevierea sintagmei *public relations*, pronunțată [*pablic rileișn*] preluată ca atare din limba engleză și se pronunță ca în limba de origine [*pi ar*].

Sens: Înțelesul asestei sintagme este: „Relații cu publicul"

Utilizare: În ultima vreme, odată cu înființarea unor secții speciale la diverse universități și a unor servicii specializate, sintagma, utilizată ca atare sau în forma sa abreviată, a căpătat o frecvență foarte mare, fiind însă rezervată domeniului administrativ.

prefera (a)

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt are înțelesul „A alege între două sau mai multe posibilități, a da întâietate unei situații, unei persoane". Astfel putem folosi cuvântul corect în enunțuri ca: *Îmi plac toate sporturile, dar **prefer** tenisul, Când mă întorc, îți aduc ceva bun. Ce **preferi**, înghețată sau o prăjitură?* În limbajul persoanelor cu un grad scăzut de cultură acest cuvânt este folosit nepotrivit în combinații greșite, pleonastice ca: ****Prefer mai bine** să mergem la mare, că la munte am mai fost.* Pleonasmul constă în aceea că ideea de alegere predilectă este conținută în sensul verbului, iar *mai bine* o repetă inutil. Corect este să spunem fie: ***Prefer** să mergem la mare, că la munte am mai fost* fie: ***Mai bine** mergem la mare, că la munte am mai fost.* O altă greșeală care se face frecvent în utilizarea adjectivului provenit din acest verb este folosirea sa la diferite grade de comparație, or acesta nu suportă comparația. Deci este greșit spunem: *Care sunt poveștile tale **cele mai preferate**?* Corect este: *Care sunt poveștile tale preferate?* sau *Care sunt poveștile care-ți plac cel mai mult?*

premisă

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu *s* în ultima silabă.

Morfologie: s.f.

Sens: Înțelesul cuvântului este: „Idee de la care se pornește într-un raționament, într-un demers; ipoteză".

Utilizare: Foarte frecvent, atât în scris, cât și în limba vorbită se întâlnește forma **premiză*, formă în care, practic, *s*-ul este sonorizat, ajungându-se la *z*. Această formă urmează, probabil, ca și în alte cazuri, precum *filozofie* pronunția din limba franceză (v. **filozofie**). Forma recomandată de lucrările normative cele mai recente este *premisă.*

prerie

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *prerie*, cu un singur *e*.

Împrumutat din limba franceză (*prairie*), unde cuvântul se pronunță cu un *e* foarte deschis, el a fost receptat de vorbitori ca fiind pronunțat cu doi *e*, iar scrierea a urmat pronunțarea. Deci forma **preerie* este greșită. Corect, cuvântul se desparte în trei silabe: *pre-ri-e*, cu hiat între silabele a doua și a treia.

Morfologie s.f. Forma de G.-D. a acestui cuvânt este *preriei*.

președinție

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *președinție*, întrucât este un derivat de la *președinte*. Formele **președințe* sau **președențe* care se aud, din păcate, foarte frecvent, sunt greșite. Prin urmare, exprimări ca: **Cererile de grațiere vor fi trimise la **președințe** pentru a fi examinate* sau **El a fost convocat la **președențe**.* Corect este să spunem: *Cererile de grațiere vor fi trimise la **președințe** pentru a fi examinate* și *El a fost convocat la **președințe.***

Morfologie: s.f.

prevedere

Pronunțare: Fiind un derivat de la verbul de conjugarea a II-a (*a vedea*) cu forma substantivizată *vedére*) deci cu accentul

pe penultima silabă, pronunția corectă este *prevedére*. Din păcate, în ultimul timp, există tendința tot mai frecventă de a pronunța **prevédere*, ceea ce reprezintă o greșeală.

Morfologie: vb., II.

prim

Morfologie: num., adj. Atunci când este nearticulat, *prim* are numai valoare adjectivală.

Utilizare: În această ipostază, el apare mai ales antepus, în substantive compuse ca: *prim-plan, prim-ministru, prim-secretar, prim-vicepreședinte* etc. Ca adjectiv nearticulat, el apare foarte rar postpus substantivului determinat: *capitol prim.*

Uneori, în vorbire, forma de feminin singular articulată apare construcții cu sensul „De calitate, superior", în care acest numeral apare alături de numeralul ordinal *întâi*: **prima-întâi* sau: **cea mai prima întâi.* Aceste construcții caracterizează vorbirea neîngrijită și nu sunt acceptate de limba literară. Corect este să spunem: *de cea mai bună calitate, de calitatea întâi, de prima calitate.*

De asemenea, în exprimarea literară se recomandă evitarea utilizării, la G.-D. a formei cu valoare substantivală *primeia*, în locul construcției: *primei* + substantiv feminin. Vom spune, prin urmare: ***Primei** concurente i s-a acordat un premiu,* și nu: ***Primeia** i s-a acordat un premiu.*

prim ajutor

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect *prim ajutor* (fără cratimă), fiind vorba de un numeral și de un substantiv.

Morfologie: s.n. Forma de plural a cuvântului este *prime ajutoare*, iar forma de G.-D. este *primului ajutor.*

privi (a)

Morfologie: vb. IV.

Sens / Utilizare: Acest verb are mai multe înțelesuri care însă nu pun probleme, de aceea nu le vom lua în discuție aici. Este de semnalat apariția în combinația fixă *în ceea ce privește*, situație în care vorbitorii sunt tentați să acorde predicatul *privește* nu cu *ceea ce* care este subiectul acestui verb, ci cu complementul direct care urmează, generând astfel exprimări hipercorecte (deci greșite) ca: ***În ceea ce privesc** copiii de vârstă preșcolară nu s-au luat măsuri.* sau: **Nu avem o situație clară **în ceea ce privesc** muncitorii disponibilizați.* De vreme ce pronumele *ceea ce* este subiectul verbului *a privi*, acesta din urmă trebuie acordat la forma sa de singular. Astfel, sunt corecte exprimările: ***În ceea ce privește** copiii de vârstă preșcolară nu s-au luat măsuri., Nu avem o situație clară **în ceea ce privește** muncitorii disponibilizați.* Combinația fixă *în ceea ce privește* este sinonimă cu *în privința, referitor la.* Ea apare și în forma *în ce privește,* care caracterizează vorbirea prețioasă.

procent

Morfologie: s.n.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui cuvânt este „Parte raportată la o sută de părți dintr-un întreg". De aceea se spune corect: *El are 30 de **procente** din acțiunile întreprinderii* sau *El are 30 la sută din acțiunile întreprinderii.* Este greșită exprimarea: **El a achitat un avans de 20 de **procente** la sută din costul apartamentului*, deoarece este pleonastică, *procent* incluzând ideea de raportare la o sută de părți.

profesor

Morfologie: s.m.

Utilizare: Ca și în cazul altor substantive care denumesc meserii, funcții, demnități (v. **ambasador, avocat, cercetător, ministru**) în formulele de adresare sau vorbind despre aceste

funcții, există tendința de a se folosi forma de masculin, percepută ca fiind mai reverențioasă. Totuși, de la caz la caz este folosită atât forma de feminin, cât și cea de masculin. Astfel se spune: *Doamnă **profesor!***, atunci când este vorba de un grad, de o funcție, dar: *Ea este **profesoară** la liceu X* sau *Toate **profesoarele** au fost invitate la sesiune*. În limbajul neglijent al elevilor și studenților se utilizează foarte frecvent forme prescurtate: *profu* sau *profa,* evident, neadmise într-un limbaj îngrijit.

proprietar

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță și se scrie corect *proprietar* adică cu *r* în silaba a doua. Scrierea și, respectiv, pronunția **propietar*, cu disimilarea lui *r* din cea de a doua silabă sunt greșite. La fel de greșită este pronunțarea derivatelor de la acest termen: **propietate, *a împropietări.* Corecte sunt formele *proprietar, a împroprietări.* Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia: *pri-e*.

Morfologie s.m.

Utilizare: Pronunția **propietar* se întâlnește în vorbirea persoanelor mai puțin instruite.

propriu

Ortografie / Pronunțare: Ca și alte adjective terminate în *-iu* (de exemplu, *straniu, grijuliu, auriu*) acest cuvânt se scrie și se pronunță cu doi *i* la forma de plural nearticulată: (părerile) *proprii* iar la forma de plural articulat masculin cu trei *i*: *propriii* (colegi), *cu propriii* (săi) *ochi*. Vom spune deci corect: *A fost bătut de **propriii** săi copii.* O exprimare ca: **A fost bătut de **proprii** săi copii* este greșită. O altă greșeală care apare în pronunțarea acestui cuvânt este utilizarea formei **propiu*, cu disimilarea celui de al doilea *r*. Această greșeală se explică prin comoditatea vorbitorului căruia pronunțarea a doi *r* în cadrul

aceluiași cuvânt îi cere un efort suplimentar. Forma corectă este, prin urmare, *propriu,* nu **propiu*.

Morfologie: adj.

propriu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *propriu,* cu alte cuvinte, cu *-r-* în a doua silabă. Forma * *propiu*, cu disimilarea celui de al doilea *r* este greșită. Forma de masculin plural nearticulat este *proprii*, iar cea articulată este *propriii* (silabe *pro-pri-ii*). Prezența celor trei *i* se justifică în felul următor: primul *i* face parte din rădăcina cuvântului, cel de al doilea este desinența care marchează pluralul, iar cel de al treilea este articolul hotărât la forma sa de masculin plural, care se atașează adjectivului când acesta precedă substantivul. Prin urmare, vom spune și vom scrie corect: *Copiii mei **proprii,*** dar: ***Propriii** mei copii*.

Morfologie: adj.

proroc

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect cu un singur *-o-*, deci *proroc*, nu **prooroc*.

protagonist

Morfologie: s.m.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt înseamnă: **1.** Persoană care joacă rolul principal într-o piesă, operă operetă, film, **2.** Reprezentant de frunte al unei mișcări, teorii etc. După cum rezultă din aceste definiții, ideea de „principal" este conținută în sensul cuvântului. De aceea, exprimări de tipul: **El este **protagonistul principal** al filmului* sau: **La această serată ea a fost **protagonista principală*** sunt incorecte, întrucât sunt pleonastice. Corect este să spunem: *El este **protagonistul** filmului* și: *La această serată ea a fost **protagonista**.*

radia (a)

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia: *ra-di-a*.

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest cuvânt înseamnă „A emite, a împrăștia raze de căldură, lumină etc. radial" sau, folosit figurat, „A reflecta bucurie, fericire"

Utilizare: Este frecvent confundat cu paronimul său *a iradia* (v. **iradia**) cu care are unele utilizări comune, dar de care se deosebește totuși ca sens. Astfel, vom spune: *Când s-a întors, **radia** de bucurie* și: *Soba, încinsă, **radia** o căldură plăcută.* Este greșită folosirea, în aceste situații, a verbului *a iradia*. Cu alte cuvinte, este greșit să spunem: **Când s-a întors, **iradia** de bucurie* și: **Soba, încinsă, **iradia** o căldură plăcută*. Totodată, spunem: *Nu e bine să faci prea multe radiografii, ca să nu te **iradiezi.*** Este greșită exprimarea: **Nu e bine să faci prea multe radiografii, ca să nu te **radiezi.***

R. A. D. E. T.

Morfologie: Este un substantiv compus prin abreviere, care poate primi articol (R.A.D.E.T.-ul) sau forme de G.-D. (R.A.D.E.T.-ului). De menționat că articolul se adaugă corect la sfârșit, ca în: *Au crescut datoriile **R.A.D.E.T.-ului** către stat*. Este greșită antepunerea articolului, cum, din păcate, se poate auzi: **Au crescut datoriile **lui R.A.D.E.T.** către stat.*

Sens: Această siglă înseamnă „Regia Autonomă de Distribuire a Energiei Termice"

Utilizare: Este numele unei regii autonome și se utilizează cel mai frecvent în forma sa abreviată.

rage (a)

Morfologie: vb. III. Este un verb defectiv de unele timpuri și moduri. El nu are formă de participiu și, în consecință, nici formele compuse cu acesta. Nu are formă de timpuri trecute, nici simple, nici compuse, (de pildă, de perfect simplu, de perfect compus, de mai mult ca perfect). Astfel, sunt incorecte forme ca **am răgit*, **el răgi*, care apar (ce e drept, rar, la unii vorbitori neinstruiți).

Utilizare: Regional se folosește și forma **a răgi* care nu este acceptată de limba literară.

rating

Ortografie: Este un anglicism recent intrat în limba română și, ca atare, încă neadaptat. De aceea, scrierea lui este aceeași ca în limba engleză, de unde cuvântul a fost preluat, adică *rating*.

Pronunțare: Pronunția, de asemenea, este fidelă celei din limba engleză [*reiting*].

Morfologie: s.n. Forma de plural a cuvântului este *ratinguri*.

Sens: Acest cuvânt are următoarele sensuri: **1.** „Indicele clasamentelor băncilor în funcție de creditul care li se poate acorda". **2.** „Evaluare, apreciere". **3.** „Stabilirea gradului de popularitate a unui produs, al unei firme, a unui post de radio sau televiziune".

Utilizare: Dacă primele două sensuri sunt utilizate strict în domeniile de specialitate (economic, financiar, comercial) și nu apar în limba curentă, cel de al treilea sens începe să fie cunoscut vorbitorilor obișnuiți, fiind promovat de presă și de televiziune. Astfel, se vorbește despre *ratingul* unui post de televiziune, prin

care se înțelege popularitatea, audiența, ca de exemplu, în: *În ziua de 1 decembrie Antena 1 a înregistrat un **rating** de 11,%.*

râde (a)

Morfologie: vb. I. Este un verb intranzitiv, la diateza activă.

Sens / Utilizare: Acest verb face parte din fondul vechi al limbii, așadar, sensurile sale, bine cunoscute vorbitorilor, nu pun probleme. Problema pe care o ridică acest termen este utilizarea sa la diateza reflexivă, formă care, de fapt, nu aduce nici o modificare în sensul verbului. Exprimări de tipul: **De ce te râzi, măi?* sau: **Nu vezi că el se râde de tine?* sunt incorecte. Acestea sunt specifice vorbitorilor inculți, la fel ca și în cazul altor verbe ca **a se merita, *a se risca* (v. **risca**). Prin urmare, vom spune corect: *De ce **râzi,** măi?* și *Nu vezi că el **râde** de tine?*

real

Morfologie: adj.

Utilizare: În ultimul timp, exprimări de tipul: *un real folos, un real succes, o reală contribuție,o reală plăcere* sunt din ce în ce mai frecvente, devenind supărătoare nu numai prin folosirea lor abuzivă, dar și prin desemantizarea adjectivului *real*, care nu mai aduce nici o informație în plus. Astfel, în enunțuri ca: *Piesa a fost **un real** succes al acestei stagiuni,* adjectivul *real* poate lipsi fără a păgubi cu nimic informația. Aceste expresii au devenit un clișeu lingvistic ce trebuie evitat.

rea-voință

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu cratimă: *rea-voință.*

Morfologie: s.f. Forma de G.-D. este *relei-voințe.* Nu are formă de plural.

Utilizare: Adesea însă, întâlnim cuvântul scris **reavoință* sau, fără cratimă *rea, voință*, forme care sunt respinse de normele în vigoare.

recent

Morfologie: adv.

Sens / Utilizare: Acest adverb înseamnă „Care s-a petrecut, a apărut, datează de puțină vreme". Este evident că el nu poate fi folosit decât în legătură cu un lucru a cărui acțiune s-a încheiat de puțin timp, ca în exemplul: *Am primit **recent** vești de la el.* Utilizări de tipul: **Partidul nostru va depune **recent** o moțiune de cenzură* sau; **Sper să-mi văd copiii **recent*** sunt greșite, întrucât o acțiune care va avea loc nu poate fi recentă. În exemplele citate, corect este să spunem: *Partidul nostru va depune **în curând** o moțiune de cenzură* și: *Sper să-mi văd copiii **în curând.*** Erori de acest fel se produc din cauza necunoașterii exacte a sensului.

recepție

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silabele a treia și a patra: *re-cep-**ți-e**.*

Morfologie: s. f.

Sens: Acest substantiv are mai multe înțelesuri care nu pun însă probleme. Sensul care ne interesează aici este „Reuniune, banchet cu caracter festiv, oficial". De aceea, putem spune: *Ambasada a oferit o **recepție** cu ocazia sărbătoririi zilei naționale* sau ***Recepția** organizată cu ocazia instalării noului ambasador a fost foarte reușită.* Ca atare, ideea de „oficial" este conținută în sensul termenului. De aceea, o exprimare de tipul: **recepție oficială* este pleonastică, întrucât o recepție are întotdeauna caracter festiv, oficial.

recepționa (a)

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță în cinci silabe, cu hiat între silaba a treia și a patra: *re-cep-**ți-o-na**.*

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Înțelesurile acestui verb sunt: **1.** A lua în primure o lucrare tehnică, un material etc. după o verificare cantitativă și calitativă, **2.** A recepta. Din dorința de a se exprima cât mai ales, unii vorbitori forțează utilizarea acestui cuvânt, plasându-l în contexte nepotrivite, ca de exemplu **Vă cerem scuze pentru depășirea spațiului emisiunii și sperăm că scuzele noastre vor fi* ***recepționate*** *de dumneavoastră.* Cuvântul este folosit cu sens impropriu, valoarea lui nu corespunde nici unuia dintre cele două sensuri amintite. Aici corect este: *Vă cerem scuze pentru depșirea spațiului emisiunii și sperăm cuzele noastre vor fi* ***primite*** (sau ***acceptate***) *de dumneavoastră.*

recidiva (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Cuvântul se folosește numai în legătură cu o boală și înseamnă „A se manifesta din nou după vindecare, a reveni".

Utilizare: Întrucât în înțelesul acestuia este cuprinsă informația „din nou", este greșită exprimarea: **A* ***recidivat*** *din nou*, deoarece conține un pleonasm, repetând aceeași idee. O altă sursă de greșeli o constituie din încălcarea restricției de combinare contextuală. Având în vedere că termenul apare obligatoriu în legătură cu o boală, exprimări de tipul: **În minutul 23 Mutu* ***recidivează****, marcând un al doilea gol în poarta adversă* sau: **Actorul, cunoscut publicului din filmul X* ***recidivează*** *într-o nouă comedie savuroasă* sunt greșite. În aceste cazuri, este corect să spunem: *În minutul 23 Mutu* ***atacă din nou****, marcând un al doilea gol în poarta adversă* și, respectiv, *Actorul, cunoscut publicului din filmul X* ***revine*** *într-o nouă comedie savuroasă.*

recipient

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silabele a treia și a patra: *re-ci- pi-ent.*

Morfologie / Utilizare: s.n. Forma de plural este *recipiente.* În limbajul tehnic însă se întâlnește din ce în ce mai des (dacă nu chiar exclusiv) forma *recipienți*, care presupune trecerea cuvântului de la neutru la masculin. Se pare că limbajele speciale preferă această formă, ca și în cazul lui *robineți, elemenți de calorifer, ingredienți* (v. **ingredient**), chiar dacă nu a fost încă acceptată de limba literară.

reflecție

Pronunțare: Cuvântul *reflecție* se pronunță cu hiat între silabele a treia și a patra: re-flec-*ți-e*.

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Cuvântul are înțelesul „Meditație, cugetare" și, specializat, în filosofie, „Cunoaștere a proceselor care se petrec înăuntrul conștiinței". Este frecvent confundat cu paronimul său *reflexie*, datorită apropierii formelor lor lingvistice. Cu alte cuvinte, se spune corect ***Reflecții*** *pe marginea unor studii despre cuvânt* și *Articolul său conține* ***reflecții*** *asupra unor teme religioase*. Utilizarea, în acest caz a paronimului *reflexie* constituie o greșeală. Prin urmare, enunțuri ca ***Reflexii** *pe marginea unor studii despre cuvânt* și, respectiv, **Articolul său conține* ***reflexii*** *asupra unor teme religioase* sunt greșite (v. **reflexie**).

reflexie

Pronunțare: Se pronunță cu hiat între silabele a treia și a patra: *re-fle-xi-e*.

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Cuvântul înseamnă „Fenomen de răsfrângere a luminii, a sunetului, a radiației când acestea întâlnesc o suprafață dură". Este adesea confundat cu paronimul său *reflecție*, datorită formelor lor asemănătoare. Deci vom spune corect *Mă deranjează* ***reflexia*** *razelor de lumină în oglindă* și

***Reflexia** sunetului se studiază la fizică.* Sunt greșite enunțuri ca: **Mă deranjează **reflecția** razelor de lumină în oglindă* și, respectiv, *****Reflecția** sunetului se studiază la fizică* (v.**reflecție**).

regizor

Pronunțare: Cuvântul are două variante accentuale: *regizór*, corespunzătoare etimonului francez *régisseur* și *regízor*, corespunzătoare pronunției germane *Regisseur*.

Morfologie: s.m.

Utilizare: Deși ambele variante sunt justificate de faptul că ele provin din limbi diferite, varianta accentuală **regizór* este considerată învechită. Normele în vigoare recomandă forma *regízor.*

releva (a)

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Cuvântul înseamnă „A scoate în evidență, a reliefa a evidenția". Este frecvent confundat cu paronimul său *revela* din cauza formelor lor lingvistice foarte apropiate (v. **revela**) Prin urmare, este corect spunem: *În discursul său, el **a relevat** meritele* regizorului. Este greșită exprimarea: **În discursul său el a **revelat** meritele regizorului.*

repercusiune

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect *repercusiune,* fără *r* în a treia silabă, întrucât cuvîntul provine din limba franceză, unde etimonul este *répercussion*. Deformarea acestui cuvânt prin introducerea unui al treilea *r* se datorește, probabil, etimologiei populare, prin analogia cu *curs*.

Morfologie: s.f.

Utilizare: Deși greșită, forma **repercursiune* câștigă din ce în ce mai mult teren.

rețou

Ortografie / Pronunțare: Se scrie și se pronunță corect *rețou*. Pronunții **rețeu* sau **rișeu* sunt incorecte și se întâlnesc în vorbirea persoanelor cu un grad scăzut de cultură. Forma de plural a cuvântului este *rețouri*.

revela (a)

Morfologie vb. I.

Sens / Utilizare: Cuvântul are următoarele sensuri: **1.** A face cunoscut, a dezvălui. **2.** A developa un film. Datorită formei lingvistice foarte apropiate, acesta este frecvent confundat cu *a releva* (v. **releva**), a, cărui sens este foarte diferit. Se spune, deci corect: *Cercetarea atentă a probelor **a revelat** culpabilitatea acuzatului.* Este greșit să spunem, în acest caz **Cercetarea atentă a probelor **a relevat** culpabilitatea acuzatului.*

revelion

Ortografie / Pronunțare: Este un cuvânt împrumutat din limba franceză și adaptat pronunției din limba română. De aceea se scrie și se pronunță *revelion*. Forma *reveion* este fidelă pronunției din franceză, dar nu este cea recomandată de normele în vigoare, de vreme ce există o formă adaptată la sistemul limbii române.

Morfologie: s.n.

Utilizare: Cele două forme circulă paralel fără ca vreuna dintre ele să fie greșită. Pronunția *reveion* se întâlnește într-un limbaj mai pretențios, la vorbitorii influențați de limba franceză.

revendicare

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *revendicare*. Forma **revindecare*, frecvent întâlnită, se explică probabil prin analogia cu *vindeca*, mai familiar

vorbitorilor deși sensurile celor două sunt total diferite; legătura pe care o fac vorbitorii între cele două forme se bazează numai pe forma lingvistică asemănătoare.

Morfologie: s.f.

Sens: Cuvântul înseamnă „Reclamarea unui drept sau bun care se cuvine sau care aparține cuiva, care se află în posesia altcuiva", prin urmare, nu are nici o legătură cu *vindecare.*

Utilizare: Este incorect să spunem: **Noi am intentat un proces de **revindecare** a casei* sau: *Au fost **revindecate** bunurile expropriate.* Corect este spunem: *Noi am untentat un proces de **revendicare** a casei* și, respectiv, *Au fost **revendicate** bunurile expropriate.* Forma greșită **revindecare* se întâlnește în vorbirea persoanelor neinstruite.

revizor

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect *revízor*, cu accentul pe a doua silabă.

Morfologie: s.m.

Utilizare: Forma corectă *revízor*, pe care o recomandă dicționarele, circulă paralel cu varianta sa accentuată **revizór*, care este însă mai puțin frecventă și învechită. Termenul este rezervat în principiu domeniului financiar contabil și economic.

reziduu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *re-zi-du-u*, așadar el se termină în doi ***u-u***, care se află de altfel în hiat.

Morfologie: s.m. Pluralul este *reziduuri.*

Sens: Înseamnă „Deșeu, rest care rămâne în urma unui proces fizic sau chimic sau în urma unui proces de prelucrare a unui material."

ridicol

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect [*ridicol*]. Forma *ridicul* este înregistrată de dicționare, însă numai ca variantă neliterară, ca atare, nerecomandată.

Morfologie: adj. Se poate utiliza și ca s.n., care însă nu se înregistrează cu formă de plural.

risca (a)

Morfologie: vb. I. Acest verb, activ, este utilizat în vorbirea persoanelor neinstruite cu o formă de reflexiv, incorectă. Prin urmare, este corect spunem: ***Am riscat** foarte mult intrând în această afacere* și *În această acțiune el și-**a riscat** viața.* Exprimarea: **Nu am avut ce face, așa că a trebuit să **mă risc*** este greșită.

Sens: Între forma activă și cea reflexivă (greșită) nu există nici o deosebire de sens.

Utilizare: Utilizarea formei reflexive apare la vorbitorii neinstruiți și, din păcate, din ce în ce mai frecvent.

rummy

Ortografie / Pronunțare: Este un cuvânt englezesc care, deși a intrat mai demult în limbă, el nu s-a adaptat nici la pronunția, nici la scrierea românească. Așadar, se păstrează grafia din limba de origine, cu doi *m* și finalul în *y*, de asemenea și pronunțarea [*römi*]. Pronunția **reomi* sau **rumi*, ca și scrierea **remi* sunt greșite.

Morfologie: s.n. Acest cuvânt nu înregistrează forme de plural. Forma articulată hotărât este *rummy-ul.*

Sens: Acest cuvânt denumește un „Joc de societate cu cărți sau mici plăci marcate cu cifre de diferite culori".

S

sacrosanct

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect *sacrosanct*, deci finalul său conține un grup de trei consoane *-nct*. Pronunția **sacrosant* nu este corectă. Ea se justifică prin tendința vorbitorilor de a simplifica grupurile consonantice din comoditate, mai exact, grupul *-nct* devine *-nt*.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Este un termen livresc și, ca atare, mai rar utilizat decât sinonimele sale *sacru* și *sfânt*. Prin extindere de sens, cuvântul are și înțelesul „Intangibil, inviolabil", valoare pentru care sinonimia cu *sacru* și *sfânt* rămâne valabilă.

salariu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *salariu*. Forma greșită *salar*, care se aude din ce în ce mai des, se explică prin tendința vorbitorilor de a elimina grupul final *-iu*, tendință care generează și alte forme greșite ca: **interogator, *cremator, *provizor, *benefici, *acvar, *rechizitor, *servici* etc. (v. **serviciu**).

Morfologie: s.n. Pluralul este *salarii*. Forma **salare* este greșită.

Utilizare: Forma greșită **salar* apare în vorbirea persoanelor neinstruite.

salutar

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Acest adjectiv înseamnă „Salvator, folositor vieții sau sănătății", fiind urmașul latinescului *salutaris*, ce

conține rădăcina *salus ,-utis* „Sănătate, bunăstare fizică, stare de bine, salvare". Printr-o ușoară extindere de sens, *salutar* dobândește sensul „Care te salvează într-o situție dificilă (nu neapărat medicală)", ca în exemplul: *Privatizarea este singura situație **salutară** pentru redresarea combinatului*. Necunoașterea exactă a sensului, face ca unii vorbitori să se lase înșelați de asemănarea formală a acestui termen cu verbul *a saluta* și, ca atare, interpretat în mod greșit ca având sensul „Care merită a fi salutat" ca în exemplul: **Inițiativa organizării unei expoziții cu această temă este într-adevăr o idee **salutară**.*

sangvin

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu grupuri *ngv*. Despărțirea în silabe se face în felul următor: *sang-vin*.

Morfologie: adj.

Utilizare: Forma *sanguin*, deseori întâlnită atât în scris cât și în limba vorbită este o variantă a cuvântului *sangvin* și apare în special în limbajul medical.

să

Morfologie : conj.

Sintaxă: Introduce propoziții subordonate de diferite tipuri.

Utilizare: Această conjuncție este specifică modului conjunctiv : *să plece, să îmbrace, etc.* Combinarea acesteia cu forma de indicativ a verbelor este o greșeală: **Mi-ar plăcea **să învață** și copiii mei la o școală bună, *El trebuie **să muncește** mult ca să-și țină familia, *Vorbește mai clar, ca **să înțelege** și el ce spui.* Această substituție a conjunctivului cu indicativul este specifică limbii rromani, nefiind admisă de limba literară.

scrofulos

Pronunțare: Se pronunță cu accentul pe ultima silabă *-lós.*

Morfologie: adj. și s.m. sau s.f.

Sens: Acest cuvânt înseamnă „Care suferă de o afecțiune cronică de natură tuberculoasă, caracterizată prin inflamarea ganglionilor limfatici".

Utilizare: Din cauza asemănării formale, el este utilizat în locul lui *scrupulos* cu care este confundat. Posibila confuzie paronimică între cele două cuvinte este speculată de I.L. Caragiale în celebra replică a lui Pristanda: ***Scrofulos** la datorie.*

scrupulos

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul acestui cuvânt este „Care are scrupule, cinstit, corect".

Utilizare: Din cauza asemănării formale cu paronimul său este confundat de către vorbitorii neinstruiți cu *scrofulos*, cu care seamănă din punctul de vedere al formei lingvistice. (v. **scrofulos**), dar de care se deosebește însă total ca sens.

second-hand

Ortografie / Pronunțare: Neînregistrat încă de dicționare, termenul este un împrumut recent din limba engleză și păstrează grafia din această limbă: *second-hand* pronunțat *[secăndhend]*.

Morfologie: adj. invariabil și s.n. Acest cuvânt nu înregistrează forme de plural omologate, cu toate că în presă apare, timid, o formă ca *second-hand-uri*.

Sens: Este un cuvânt care provine din combinația (*magazin*) *second-hand* și denumește un magazin în care se vând mărfuri la mâna a doua.

Utilizare: În limba vorbită, din comoditate, *magazin* este omis, folosindu-se doar *second hand*, atât pe firmele magazinelor, cât și în exprimarea orală, termenul căpătând deci valoare substantivală: *Mi-am cumpărat o fustă de la **second-hand**.* Uneori comoditatea vorbitorilor merge și mai departe, utilizându-se forme trunchiate ca *la second: Am găsit o jachetă foarte frumoasă **la second**.* Utilizat cu o conotație peiorativă, cuvântul depășește uneori sfera domeniului comercial, ca în *avocat **second-hand***, desemnând ceva „de calitate slabă, îndoielnică"

segment

Morfologie: s.n.

Sens: Utilizat inițial în geometrie pentru a desemna **1.** O porțiune dintr-o figură sau dintr-o linie. **2.** O porțiune dintr-o dreaptă mărginită de două puncte, acest termen și-a extins sensul, apărând în contexte destul de variate, unde desemnează „O porțiune dintr-un întreg, o parte": *Un important **segment** al populației trăiește la limita sărăciei, Emisiunile științifico-fantastice sunt agreate numai de un **segment** al telespectatorilor etc.*

Utilizare: Dacă la început era considerat un termen tehnico-științific, deci circula numai în limbajele speciale, cu timpul, acest cuvânt a depășit aceste limbaje, fiind folosit în limba curentă îngrijită. La promovarea acestuia a contribuit într-o mare măsură mass-media.

semnala (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Înseamnă „A aduce ceva la cunoștință, a atrage atenția asupra unui lucru, a avertiza."

Utilizare: Acest verb este uneori confundat cu *a semnaliza* (v.**semnaliza**). Vom spune *Profesorii au **semnalat** părinților unele ciudățenii în comportamentul elevului* sau: *În școală s-au*

***semnalat** două cazuri de hepatită.* Enunțuri ca: **Profesorii au **semnalizat** părinților unele ciudățenii în comportamentul elevului* sau **În școală s-au **semnalizat** două cazuri de hepatită* sunt greșite.

semnaliza (a)

Morfologie: vb. I.

Sens: Acest verb înseamnă „A transmite semnale la distanță, a comunica prin semnale".

Utilizare: Este uneori confundat cu *semnala* datorită asemănării formelor lor lingvistice (v.**semnala**). Ele se deosebesc însă ca sens. Este deci greșită exprimarea: **Observatorii au **semnalizat** unele nereguli în numărarea voturilor*. Corect este aici: *Observatorii **au semnalat** unele nereguli în numărarea voturilor*. De asemenea, este greșit să spunem: **Acest semn de circulație **semnalează** un drum închis*. Corect este: *Acest semn de circulație **semnalizează** un drum închis*.

seringă

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *seringă*, cu *e* în prima silabă. Forma **siringă*, este greșită. Ea se explică prin asimilare vocalică adică prin tendința de închidere a lui *e* la *i* sub influența celui de al doilea *i* din silaba a doua. Această tendință generează și alte forme greșite ca **trin, *rigiment, *picingine*. Forme cu *e* transformat în *i* se întâlnesc regional în Moldova ca **fimeie, *bini, *laptili, *fratili* etc.

Morfologie: s.f. Forma de G.-D. a cuvântului este *seringii*.

servi (a)

Morfologie: vb. IV.

Sens / Utilizare: Cuvântul are următoarele sensuri: **1.** „A îndeplini anumite funcții, însărcinări față de cineva; a sluji"; **2.**„A

aduce (bucatele) la masă, a prezenta cuiva o mâncare ca să ia din ea; a trata pe cineva cu ceva"; **3.** (la unele jocuri sportive sau la cărți) „A pune mingea sau cărțile în joc" **4.**" A folosi, la ceva, a avea rolul să...". Probleme de utilizare pune sensul al doilea, care este greșit interpretat ca „A lua dintr-o mâncare, a mânca". Astfel se aud, din păcate, din ce în ce mai des exprimări ca: **Vă rog să mai serviți! *Nu multumesc, **am servit** destul.* În asemenea cazuri, corect este: *Vă rog să vă mai **serviți**! Nu, mulțumesc am mâncat (am luat) destul* sau: ***Vă serviți** singur sau **vă servesc** eu?* Preferința pentru *a servi* în loc de *a lua, a mânca* se explică prin impresia pe care o are vorbitorul că acesta ar fi mai „elegant".

serviciu

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *serviciu* cu *u* final. Ca și în cazul lui **salar* și al altor cuvinte (v.**salariu**), se constată tendința vorbitorilor de a elimina grupul final *-iu*, ceea ce generează forme greșite, neacceptate de limba literară. Prin urmare, este corect să spunem ***El are un serviciu** foarte bun* nu: **El are un servici foarte bun*. În aceeași situație se află și alte cuvinte ca: **rechizitor, *preventor, *sanator*.

Morfologie: s.n. Pluralul este *servicii*, iar forma de plural articulat *serviciile*.

sexos

Pronunțare: Ca și în cazul altor cuvinte, precum *analfabet*, (v. **analfabet**) acest cuvânt se pronunță și se desparte corect în silabe ținând cont de modul în care s-a format, prin derivare adică din cuvântul de bază *sex* + sufixul *-os*.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Acest cuvânt este sinonim cu *sexy* (anglicism care în limba română se utilizează ca adjectiv invariabil), dar, fiind creat în argou, nu este acceptat de limba literară.

sfânt

Morfologie: s.m.

Utilizare: Foarte frecvent, atunci când este vorba de o sărbătoare în care se prăznuiesc doi sfinți,vorbitorii, în baza rutinei și din neatenție uită să facă acordul. Fiind vorba despre doi sfinți,acordul substantivului *sfânt* se face la plural, deci corect este ***Sfinții** Mihail și Gavril.* Exprimarea ****Sfântul** Mihail și Gavril* este incorectă. În aceeași situație se află ***Sfinții** Constantin și Elena.*

shaker

Ortografie / Pronunțare: Este un cuvânt englezesc neadaptat, a cărui scriere și pronunțare sunt cele din limba de origine. Prin urmare, se scrie corect *shaker* și se pronunță: [*șei-căr*] în două silabe. Forma de plural a cuvântului este *shakere.*

Morfologie: s.n.

Sens: Cuvântul denumește „Recipientul în care se agită, cu gheață, elementele unui coctail."

show

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt este un anglicism de dată relativ recentă și, ca atare, deadaptat la sistemul limbii române. De aceea el păstrează atât grafia, cât și pronunția din limba de origine *show*, pronunțat [*șou*]. Apariția acestui termen într-un context ca *Teo și Mircea **șou*** (scris fonetic) este doar o abatere intenționată, cu intenție glumeață.

Morfologie: s.n. Pluralul este *show-uri,* iar forma articulată este *show-ul* (scris cu cratimă). Dovada faptului că acest cuvânt începe să fie simțit ca un cuvânt adaptat la sistemul morfologic al limbii române este prezența unei forme articulate *show-ul,* chiar dacă articolul, ca și desinența de plural se scriu cu cratimă: *Audiența **show-ului** acesta confirmă încă dată o previziunile.*

Sens / Utilizare: În limba engleză, cuvântul are mai multe sensuri, dintre care, în limba română termenul este utilizat cu sensul de *spectacol*, în diferite domenii: ***Show-ul** fotbalistic, Vedeta va susține un **supershow,** radio **show*** etc. Foarte frecvent în ultimul timp, el dobândește un sens ironic sinonim cu *scandal, discuții*, peiorativ în contexte ca ***show-ul** electoral, Era foarte nervos și când a auzit mi-a făcut un **show***. O altă problemă pe care o ridică acest cuvânt este utilizarea sa într-o combinație pleonastică precum *Cel mai spectaculos show*, exprimare care apare la vorbitorii care ignoră faptul că *show* înseamnă „spectacol", deci expresia citată ar însemna „cel mai spectaculos spectacol"

single

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul este un anglicism de dată relativ recentă, neadaptat la sistemul limbii române. De aceea, el păstrează grafia englezească *single*, dar și pronunția [*singəl*].

Morfologie: adj. invariabil și s.n. Forma de plural a substantivului este *single-uri.*

Sens: Sensul acestui cuvânt este „singur".

Utilizare Se utilizează în diferite situații, pentru a face diferența dintre unul și mai mulți: de exemplu, când se vorbește despre un disc de muzică, având câte o singură melodie pe fiecare față, la hoteluri, despre o cameră pentru o singură persoană într-un hotel, despre un meci de tenis simplu.

sitcom

Pronunțare: Este un împrumut din limba franceză, care se pronunță cu accentul pe ultima silabă *sit-cóm.*

Morfologie: s.n.

Sens: Cuvântul denumește o „Comedie pentru televiziune în care interesul dramatic este axat pe situații".

soluție

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silabele a treia și a patra: *so-lu-ți-e.*

Morfologie: s.f. Pluralul este *soluții*, iar forma de G.-D. este *soluției.*

Sens: Cuvântul are mai multe înțelesuri: **1.** „Amestec omogen de două sau mai multe componente". **2.** (Mat.) „Rezolvare a unei probleme, a unei ecuații". **3.** „Rezolvare a unei situații, a unei dificultăți". **4.** (Med.) „Separație a unor țesuturi care în mod normal sunt în continuare".

Utilizare: Sensul care interesează aici este sensul **3.** Pentru acesta, se face frecvent confuzia cu *alternativă* (v. **alternativă**). Diferența dintre aceste două cuvinte este că *soluție* denumește o cale de rezolvare (din mai multe posibile), iar *alternativă* denumește alegerea unei căi de rezolvare dintre două posibile, întrucât el conține rădăcina latinească *alter*, care înseamnă „Unul din doi, celălalt". Așadar, este corect spunem: *Pentru rezolvarea acestei probleme există mai multe* ***soluții****: sau faci un împrumut la bancă, sau cumperi apartamentul în rate sau mai aștepți să strângi toți banii.* În acest caz, exprimarea **Există mai multe* ***alternative*** este greșită.

special

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia *spe-ci-al.*

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul acestui termen este „Care se deosebește de alte lucruri asemănătoare prin trăsături care îi sunt proprii, care se produc cu o ocazie deosebită; care aparține unei specialități".

Utilizare: Este un cuvânt care aparține limbajului curent. Este adesea utilizat greșit în locul paronimului său *specios*, din cauza necunoașterii sensului acestuia din urmă, cu care *special* seamă formal.

specios

Pronunțare: Cuvântul se pronunță în trei silabe, cu hiat silabelea a doua și a treia: *spe-ci-os.*

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul acestui cuvânt este: „Care are doar aparența adevărului, înșelător, aparent"

Utilizare: Este un termen livresc, apărând rar (cu sensul lui corect) numai în vorbirea persoanelor cultivate. Pentru vorbitorii care nu cunosc exact sensul, se produc adesea confuzii cu paronimul său *specios* (v. **special**), din pricina asemănării formale a celor doi termeni. Confuzia duce la exprimări greșite, ca de exemplu: **Este un spectacol* ***specios*** *organizat în onoarea celebrului pianist.* În acest caz, este corect să spunem: *Este un spectacol* ***special*** *organizat înonoarea celebrului pianist. Specios* este corect utilizat în formulări de tipul: *Și-a susținut afirmația cu argumente interesante, însă* ***specioase****; oricum, nu a convins pe nimeni.*

splendid

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță corect cu accentul pe prima silabă *spléndid*, formă recomandată de toate dicționarele și de îndreptare. Paralel cu aceasta, circulă și varianta accentuală **splendíd* considerată însă neliterară.

Morfologie: adj.

spray

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul este un împrumut din limba engleză și, cu toate cu este de dată foarte recentă, păstrează atât grafia *spray*, cât și pronunția *sprei* din limba de origine. Pronunțările foarte frecvente **sprai* **sprei* sunt greșite și se explică prin tendința vorbitorilor de a pronunța, ca în limba germană, grupul inițial *sp-* ca *șp-*, deși cuvântul este englezesc.

Morfologie: s.n. Forma articulată este *spray-ul*, iar cea de plural este *spray-uri.*

Sens: Înțelesul acestui cuvânt este „Dispozitiv pentru pulverizarea unor substanțe cosmetice, insecticide etc".

stalactită

Ortografie / Pronunțare: Se pronunță cu accentul pe a treia silabă *-tí-* Silabe *sta-lac-ti-tă.*

Morfologie: s.f.

Sens: Acest substantiv denumește o „Formațiune calcaroasă care atârnă de tavanul peșterilor".

Utilizare: Din cauza diferenței foarte mici de formă lingvistică, este confundat cu paronimul său *stalagmită* (v. **stalagmită**).

stalagmită

Ortografie / Pronunțare: Se pronunță cu accentul pe a treia silabă *-mí-*. Silabe *sta-lag-mi-tă.*

Morfologie: s.f.

Sens: Acest substantiv denumește o „Formație calcaroasă, con, pe solul peșterilor"

Utilizare: Este frecvent confundat cu paronimul său *stalactită* (v. **stalactită**).

stand

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *stand.* Pronunția **ștand*, din păcate foarte frecventă, este greșită și se explică prin faptul că vorbitorii îl consideră ca provenind din limba germană și adoptă pronunția ca în această limbă, ca și în cazul lui **ștras, *șprei, *ștofă, *ștat (de plată),* (v. **spray**) etc.

Morfologie: s.n. Pluralul este *standuri.*

Sens: Cuvântul înseamnă „Compartiment unde se etalează produsele la o expoziție"

Utilizare: Se folosește în combinații ca: *Studenții au vizitat **standul** de cărți de lingvistică.*

stat

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *s* inițial.

Morfologie: adj.

Utilizare: Ca și în cazul altor cuvinte care încep cu *st,* precum *stand, stras* (**v. stand, stras**) forma cu *ș* în loc de *s* **ștat,* frecvent întâlnită în vorbire, mai ales în sintagma **ștate de plată*, este incultă. Corect este să spunem *state de plată.*

strangula

Ortografie / Pronunțare: Grafia corectă a acestui cuvânt este *strangula* (cu *s* inițial) iar pronunția urmează scrierea. Pronunția **ștrangula*, greșită, se înscrie în aceeași tendință de a pronunța grupul consonantic inițial *str-* ca *ștr-* ca și în cazul lui *spray, stand* (v. **spray, stand**).

Morfologie: vb. I.

Utilizare: Se folosește în combinații ca: *Medicii au stabilit că moartea lui a fost violentă; **a fost strangulat**.*

stranier

Pronunțare: Cuvântul, împrumutat din limba italiană cu hiat între silabele a doua și a treia, *stra-**ni-er**.*

Morfologie: s.m.

Sens: Termenul denumește o „Persoană venită străinătate (într-o echipă sportivă)". Etimonul acestui cuvântul italienesc *straniero* „străin".

Utilizare: Este un cuvânt foarte frecvent, dar limitat la limbajul sportiv. Este utilizat de către sportivi și de către comentatorii transmisiilor sportive. În afară de aceste stuații, nu apare în limbajul curent.

stras

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu un singur *s* la final.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect cu *s* la începutul primei silabe. Cu toate acestea, datorită frecvenței foarte mari și răspândirii ei, forma, inițial incorectă, *știras* este admisă de normele în vigoare ca fiind literară.

Morfologie: s.n.

striptease

Ortografie: Este un cuvânt împrumutat din limba engleză, pentru care nu există un corespondent românesc. Se conservă grafia englezească *striptease* (însă fără cratimă).

Pronunțare: În ce privește pronunția, aceasta se păstrează, de asemenea, ca în limba engleză: [*striptiz*].

Morfologie: s.n. Nu se înregistrează forme de plural. Forma articulată este *stripteas-ul*. Nu se înregistrează forme de plural.

Sens: Cuvântul denumește „Un spectacol de cabaret, în care dansatoarele se dezbracă în fața spectatorilor, în timpul executării unui dans".

Utilizare: Face parte din limba curentă și se utilizează în combinații de tipul: *Spectacol / dansatoare / program / număr de **striptease.***

stripteuză

Ortografie: Împrumutat din limba franceză, cuvântul păstrează grafia din această limbă: *stripteuză.*

Pronunțare: Pronunția, de asemenea, este cea din franceză [*striptöză*]. Cuvântul are trei silabe *strip-teu-ză.*

Morfologie: s.f. Finala cuvântului, în *ă*, ca și forma de G.-D dovedesc integrarea cuvântului în clasa substantivelor feminine.

Sens: Termenul denumește o „Dansatoare de cabaret care face striptease (v. **striptease**).

stripper

Ortografie: Ca și în alte cazuri, și în cazul acestui anglicism se păstrează grafia și accentul din limba engleză. Prin urmare, în limba română se scrie corect *stripper.*

Pronunțare: Se pronunță [*strípăr*] cu accentul pe *í.*

Morfologie: s.m.

Sens: Termenul denumește un „Dansator de cabaret care face strip-tease".

Utilizare: Alături de forma *stripper*, mai circulă și *stripteuz* (înregistrat de dicționare - probabil un derivat regresiv de la *stripteuză*), ca și **stripter*, (formă care nu apare în dicționare), care apar cu precădere în mass-media.

suburbie

Pronunțare: Cuvântul se termină în două vocale pronunțate în hiat: [*su-bur-bi-e*], și se accentuează corect *suburbíe*. Alături de acesta, circulă și varianta *subúrbie*, ambele variante accentuale fiind admise de limba literară.

Morfologie: s.f.

summit

Ortografie: Este un anglicism care conservă grafia din limba de origine: *summit.*

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect [*sámit*], iar accentul cade pe prima silabă.

Morfologie: s.m. Forma de plural este *summituri.*

Sens: Înțelesul acestui termen este „Întâlnire (politică) la cel mai înalt nivel". Necunoașterea exactă a sensului acestui termen generează exprimări greșite, pleonastice ca: ***summitul** la nivel înalt* sau ***summitul** la vârf.* Este evident că, în aceste cazuri, cuvântul este înțeles, în mod nepotrivit, doar cu sensul

„întâlnire (politică)", neglijându-se faptul că în înțelesul cuvântului este cuprinsă și informația „la nivel înalt"

Utilizare: *Summit* este un termen rezervat limbajului politic.

summum

Ortografie: Fiind un termen latinesc, *summum* păstrează grafia din această limbă, cu doi *m*.

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță [*sumum*], cu accent pe prima silabă *súm-mum*.

Morfologie: s.n. Nu se înregistrează forme de plural.

Sens: Înțelesul acestui cuvânt este „Punctul cel mai înalt la care se poate ajunge, culme ce nu poate fi depășită".

Utilizare: Termenul se întâlnește în vorbirea persoanelor cultivate. Apropierea formală de paronimul său *sumă* face ca cele două să fie uneori confundate de către vorbitorii ce nu cunosc bine sensul cuvântului în discuție. De aceea se înregistrează utilizări greșite ca: **Reforma înseamnă **un summum** de schimbări*. În acest caz, este corect să spunem: *Reforma înseamnă **o sumă** de calități*.

super

Morfologie: Este un element de compunere savantă, cu ajutorul căruia se formează termeni ce aparțin, de obicei, limbajelor speciale preum *superaliaj, superaeronavă, superconductor*.

Sens: Sensul acestui element de compunere este „Superior, excesiv, deasupra, peste, extraordinar, superlativ".

Utilizare: În ultimul timp, probabil după modelul altor limbi (posibil, franceza), *super* a ieșit din domeniul limbajelor speciale și este folosit abuziv, supărător chiar, în formații ca: *supercamion de jucărie, superprețuri, superspectacol, superofertă, supermamă, supermașină, supermeci, superreducere* și foarte

multe altele, formațiile de acest tip devenind „modă" lingvistică. Chiar dacă aceste formații nu contravin sistemului de formare a cuvintelor în limba română, folosirea lui exagerat de frecventă sărăcește limbajul. O dovadă în acest sens este o frază pronunțată de un tânăr participant la o întrecere pe schiuri: *A fost **superfrumos, supermișto,** ce mai, a fost **superbine.*** În dorința de exprimare cât mai plastică, mai convingătoare, acest element hiperbolizant este uneori dublat de un alt element cu aceeași valoare, ca în *supermegashow*. Formațiile de acest tip sunt puse în circulație mai cu seamă de limbajul reclamelor, care vor să-și prezinte produsele ca fiind cele mai performante. Dacă *supermarket* (anglicism cu circulație internațională) a intrat în limbajul curent, *hipermarket* este o formație superfluă (v. **hiper**).

În limbajul colocvial, *super* este utilizat singur, foarte frecvent, cu valoare adverbială sau adjectivală ca în: *A fost o petrecere **super**; –Cum te-ai distrat aseară la discotecă? – **Super!***

superior

Pronunțare: Cuvântul se pronunță corect: [*su-pe-ri-or*], cu hiat la final.

Morfologie: adj., s.m.

Sens: *Superior* înseamnă: **1.** Mai înalt. **2.** Mai mare. **3.** De o calitate bună. **4.** Persoană a cărei funcție îi permite să aibă subordonați. etc.

Utilizare: Așa cum reiese din definiții, cuvântul *superior* include, în sensul său, ideea de comparativ de superioritate. Mai mult, el nici nu se poate defini fără ajutorul cuvântului *mai*. Cu toate acestea, el continuă să fie adesea utilizat greșit, și anume precedat de adverbul *mai*.

Or, în asemenea situații vorbim despre pleonasme, întrucât prezența lui mai repetă în mod inutil o componentă a sensului lui *superior*. De asemenea, dat fiind faptul că exprimă el însuși un grad de comparație, adjectivul *superior* nu suportă să fie utilizat, ca un adjectiv obișnuit, la diverse grade de comparație. De aceea, enunțuri precum: **Acest produs este **mai superior** decât celelalte* sau: **Acest produs este **cel mai superior** dintre toate* etc. sunt inacceptabile. Corect este să spunem: *Produsul acesta este **superior** (celorlalte)* sau: *Acest produs este de cea mai bună calitate.*

supra

Morfologie: adv.

Sens / Utilizare: *Supra,* ca și *infra* (v. **infra**), este un cuvânt utilizat în tehnica redactării textelor, în notația bibliografică, având sensul „(De) mai sus, deasupra". El se folosește în redactare, atunci când autorul face referire la ceva despre care s-a discutat mai sus, anterior, de exemplu: *Compunerea prin abreviere* (v. **supra**) *este un procedeu extrem de bine reprezentat în ultimul timp.*

surogat

Morfologie / Utilizare: s.n. Pluralul cuvântului este *surogate.* În ultimul timp, cuvântul înregistrează o tendință de formare a unui plural masculin *surogați*, chiar dacă termenul nu face parte din limbajul tehnic, ca alții în aceeași situație (v. **ingredint**). Acest plural masculin este rar folosit și nu este (încă) recunoscut de limba literară.

Sens: Cuvântul denumește un „Produs preparat care poate înlocui un alt produs cu calități oarecum asemănătoare; succedaneu, ca în exemplul": *Asta nu este cafea naturală, este **surogat.***

suspicios

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect în trei silabe: *sus-pi-cios*. Pronunția **sus-pi-ci-os* este greșită.

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Problema pe care o ridică acest cuvânt este aceea a folosirii sale cu sens impropriu, datorită confuziei cu paronimul său *suspect*. Înțelesul său este „Bănuitor, neîncrezător" și se folosește cu referire la persoane, spre deosebire de *suspect* „Îndoielnic, dubios". Confundat cu acesta din urmă, termenul este utilizat impropriu, greșit de vorbitorii care nu cunosc exact sensul, ca în enunțul: **Persoanele de pază au observat prezența unui colet **suspicios** în sala de așteptare.*

suveran

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *-v-* la începutul silabei a doua.

Morfologie: adj. și s.m.

Sens: Ca adjectiv are înțelesul „Suprem, absolut, care este în cel mai înalt grad, care deține autoritatea supremă" și se folosește, în general în legătură cu state, națiuni ca în exemplul *„România este un stat **suveran** și independent.* Ca substantiv, înseamnă „Monarh, rege, împărat, cel care deține autoritatea supremă"

Utilizare: Este frecvent confundat cu paronimul său *suzeran*, confuzia fiind favorizată de diferența minimă de corp fonetic, dar și de sensurile relativ apropiate.Prin urmare, este incorect să spunem: **România este un stat **suzeran*** (v. **suzeran**) sau: **Mă privea cu un dispreț **suzeran.*** În acest caz, corect este să spunem: *România este un stat **suveran*** și, respectiv, *Mă privea cu un dispreț **suveran**.*

suzeran

Ortografie: Acest cuvânt se scrie corect cu *z* la începutul celei de a doua silabe.

Morfologie: s.m. și adj.

Sens: Ca substantiv, denumește un „Mare senior feudal, care poseda o feudă de care depindeau alte feude socotite vasale". Ca adjectiv, se folosește în legatură cu state sau națiuni „Care nu depinde de nimeni, care exercită autoritate asupra altui stat". Din cauza asemănării foormale dintre cele două cuvinte, *suzeran* este adesea confundat cu paronimul său *suveran* (v. **suveran**).

Ș

șansă

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui cuvânt este „Circumstanță favorabilă, posibilitate de reușită, de succes; noroc". Rezultă că el poate fi utilizat în mod corect în legătură cu un lucru favorabil, ceva care este în beneficiul cuiva. Este greșită, prin urmare,o exprimare de tipul: **Când te afli în mare dificultate, ai două **șanse**: sau te întărești și depășești toate necazurile sau te pierzi definitiv,*deoarece cea de a doua posibilitate nu este în nici un caz un noroc pentru cineva. În acest caz, corect este să spunem: *Când te afli în mare dificultate, ai două posibilități: sau te întărești și depășești toate necazurile sau te pierzi definitiv.* În exemplul citat utilizarea lui *șansă* este improprie.

șaorma

Ortografie / Pronunțare: Fiind un cuvânt recent intrat în limbă, este scris în diferite feluri, chiar pe firmele care vând acest produs, ceea ce dovedește ezitarea în utilizarea acestui cuvânt neadaptat: *șaorma, shuarma, shaworma, shaorma.* De fapt, ezitările în scrierea și, respectiv în pronunțarea acestui cuvânt se datoresc faptului că, fiind un cuvânt arab, transliterarea este aproximativă.

Morfologie: s.f.

Sens: Acest cuvânt denumește un fel de mâncare cu specific arăbesc, ce nu are corespondent românesc.

șchiopăta (a)

Morfologie: vb. I. Dicționarele recomandă drept literare formele de conjugare cu sufixul *-ez*, ca: *șchiopătează, să șchiopătеze*, deși în cazul unor verbe, ca cel în discuție se admit și formele fără sufix: *șchioapătă, să șchioapete.* Aceste forme apar cu o frecvență foarte mare și fiind mai scurte, sunt justificate de comoditatea vorbitorilor. Acest fenomen se constată și în cazul altor verbe ca *învârte, cheltuie* și altele (v. **naviga, bănui**).

și

Morfologie: conj. și adv.

Sintaxă / Sens: Atunci când este conjuncție, *și* stabilește un raport de coordonare copulativă între două cuvinte cu funcții sintactice identice sau între două propoziții de același fel. În calitate de adverb de întărire, plasat înaintea unui cuvânt, întărește sensul acestuia, ca în: *A venit **și** fratele tău?, Mai treci pe la noi **și** mâine!* etc.

Utilizare: În combinație cu adverbul *ca* se folosește în mod normal în construcții comparative: *Mama ta, **ca și** tatăl tău de altfel, sunt niște oameni minunați.* Combinația *ca și* cu înțelesul „în calitate de", înregistrată ca un regionalism ardelenesc s-a răspândit rapid în limbă, fiind extrem de frecventă, dar nejustificată în exprimări ca: **Eu îți dau un sfat **ca și** părinte; *El a fost numit **ca și** director al școlii.* Indiferent de valoarea pe care o are, *ca,* în combinație cu silaba inițială a cuvântului următor, poate genera cacofonii, adică sonorități neplăcute care este indicat să le evităm. Din această cauză, (dar și pentru că o asemenea combinație li se pare mai „cultă"), vorbitorii sunt tentați să îl folosească pe *ca și* cu valoarea lui „în calitate de", ca în exemplele de mai sus, a căror formă

corectă este: *Eu îți dau un sfat **ca părinte**, El a fost numit **ca** director al școlii* (v. **ca**). O altă consecință a folosirii abuzive, supărătoare a lui *ca și* este pericolul de a confunda aceste construcții cu construcțiile comparative.

șoricar

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *șoricar*, cu *i* în silaba a doua. Cuvântul mai circulă și cu varianta **șorecar* derivată de la *șoarec* + sufixul *ar*.

Morfologie: s.m.

Sens: Cuvântul denumește o „Specie de câine care prinde șoareci" sau „ Păsări răpitoare ce se hrănesc mai ales cu șoareci".

și (a)

Ortografie / Pronunțare: Se scrie și se pronunță corect *a și*. Pronunțarea și mai ales grafia cu doi *i* (respectiv **a știi*) sunt greșite.

Morfologie: vb. IV. Acest verb nu are forme de imperativ. Pentru a exprima o valoare de imperativ (îndemn, poruncă, sfat etc.) se utilizează conjunctivul: ***Să știi** că ai greșit!* Forma de conjunctiv se scrie și se pronunță cu doi *i*. Utilizarea formei de conjunctiv cu un singur *i* (respectiv **să și* constituie o greșeală.

Sintaxă: Regional, verbul intră în construcții ca: ***Știe** a se descurca, *Nu mă **știu** pieptăna singură* . Echivalentele corecte, literare sunt ***Știe** să se descurce, **Știu** să mă pieptăn singură.* O altă construcție livrescă, nerecomandabilă este aceea în care *a și* este utilizat cu valoare de indicativ ca în **Pretinde **a și** cine este vinovatul.* În astfel de situații, corect este să spunem: *Pretinde că **știe** cine este vinovatul.*

Utilizare: Acest verb intră în combinație cu alte cuvinte, rezultând clișee lingvistice. Prezența acestora în exprimare nu aduce nici o informație suplimentară, putând foarte bine să lipsească din propoziție, fără a impieta asupra sensului enunțului, ca de exemplu: *Aceste împrumuturi sunt uneori **(ce) știu eu** inutile în limbă; Poate că el este, **cine știe**, nevinovat; Mă simt oarecum singur, **nu știu dacă mă înțelegi**.* Aceste construcții încarcă inutil exprimarea. Ele apar mai ales în limba vorbită și este preferabil să fie evitate.

Ţ

tapiserie

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect cu *s* în silaba a treia *-se-* și cu vocalele ***i-e*** în hiat la finală: *ta-pi-se-ri-e*.

Morfologie: s.f. Forma de G.-D. articulat este *tapiseriei*.

Sens: Acest cuvânt denumește o **1.** „Țesătură decorativă din lână sau mătase lucrată manual sau la război pentru împodobirea pereților sau a mobilei". **2.** „Parte a unei mobile acoperite cu tapiserie".

Utilizare: Deși unele dicționare înregistrează ca variantă a acestui termen pe *tapițerie*, cele două cuvinte s-au specializat: *tapiserie* este folosit pentru a denumi o „Țesătură decorativă... etc" (v. sensul **1**), iar *tapițerie* este folosit pentru a denumi parte a unei mobile acoperitu o țesătură, piele etc. (v. sensul **2**). Astfel, vom spune: *S-a deschis o expoziție de **tapiserii** din secolul al VIII-lea,* dar *Înlocuim **tapițeria** uzată la canapele și fotolii.*

tăcea (a)

Pronunțare: Aparținând conjugării a II-a, acest verb se accentuează corect pe ultima silabă *a tăceá*. Pronunția **a táce* este greșită. De asemenea, sunt greșite formele de persoana I și a II-a plural de la prezentul indicativ și conjunctiv **tácem*, **să tácem* și imperativul **táceți*. Sunt corecte formele accentuate pe finalul cuvântului: *(să) tăcém, tăcéți*. Greșeala se explică prin faptul că unele verbe de conjugarea a II-a (mai slabă) au tendința de a trece la conjugarea a III-a (mai bine reprezentată).

Morfologie: vb. II.

Utilizare: Utilizarea formelor greșite apare în vorbirea persoanelor mai puțin instruite și trebuie evitată.

tăieței

Ortografie / Pronunțare: Acest cuvânt se scrie și se pronunță corect *tăieței*, cu diftong în silaba a doua: *tă-ie-ței*. Paralel cu acesta, în limbă mai circulă și forma *tăiței* acceptată, de asemenea ca literară.

Morfologie: s.m. Cuvântul *tăieței* se utilizează numai la plural. Deși o formă de singular este, teoretic, posibilă, ea nu este uzitată.

temporal

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect *temporal*, cu finala cuvântului în *l*.

Morfologie adj.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui adjectiv este „Care indică timpul, care se referă la timp". De exemplu, *În acest text sunt două propoziții* ***temporale.*** Întrucât diferența de corp fonetic este minimă, cuvântul este frecvent confundat cu paronimul său *temporar* (v. **temporar**). Astfel, vom spune *Subliniați în text conjuncțiile* ***temporale*** și *Adverbul când introduce propoziții circumstanțiale temporale*. Sunt greșite enunțuri ca **Subliniați în text conjuncțiile* ***temporare*** și **Adverbul „când" introduce propoziții circumstanțiale* ***temporare.***

temporar

Ortografie / Pronunțare: Se scrie și se pronunță corect *temporar*, cu finala cuvântului în *r* **Utilizare / Sens:** Acest adjectiv are înțelesul „Care este de scurtă durată, care nu durează decât un anumit timp, limitat", de exemplu: *El va ocupa postul*

de director al școlii ***temporar,*** *până se fac alegerile* sau *Și-a luat o slujbă,* ***temporară*** *numai pe perioada verii.* Este frecvent confundat cu paronimul său *temporal*, din cauza diferențe minime de corp fonetic (v. **temporal**). De pildă, sunt greșite enunțuri ca: **El va ocupa postul de director al școlii* ***temporal,*** *până se fac alegerile* sau *Și-a luat o slujbă* ***temporală,*** *numai pe perioada verii.*

tipizate

Morfologie: adj., s.f. pl. Acest cuvânt nu se folosește la singular.

Sens: Cuvântul înseamnă „Care are particularități proprii unui anumit tip".

Utilizare: Utilizat inițial numai ca adjectiv, *formulare* ***tipizate***, cuvântul este folosit în ultimul timp foarte frecvent cu valoarea unui substantiv, prin omisiunea, din comoditate, a substantivului *formulare*. Această valoare pare a înlocui din ce în ce mai mult valoarea adjectivală, apărând chiar pe firmele magazinelor care vând aceste produse. Procedeul este din ce în ce mai răspândit și în acestă situație se află numeroase alte adjective ca: *flagrant* (pentru *flagrant delict*), *amical* (pentru *meci amical*), *teritoriale* (pentru *alegeri teritoriale*), *prezidențiale* (pentru *alegeri prezidențiale*), *mobil* (pentru *telefon mobil*), *fix* (pentru *telefon fix*), *medical* (pentru *concediu medical*) *uninominal* (pentru *vot uninominal*), *decapotabilă* (pentru *mașină decapotabilă*), *fumigenă* (pentru *bombă fumigenă*) și multe altele (v. **flagrant**). Este un procedeu obișnuit de a obține cuvinte noi prin trecerea unui termen dintr-o clasă morfologică în alta, fără modificarea formei (adică prin conversiune), procedeu care a devenit în ultimul timp foarte productiv.

top

Morfologie: s.n.

Sens: Sensul cu care acest anglicism este înregistrat de dicționare este acela de „Clasament al preferințelor pentru actori, spectacole, melodii, pe baza unui punctaj". În ultimul timp acest sens s-a lărgit, ajungând să însemne „clasament", indiferent de domeniul avut în vedere. Mass-media a avut un rol important în promovarea cu un sens lărgit a acestui substantiv: *Oameni în **top**, **Topul** celor mai prost îmbrăcate actrițe,* respectiv, ***Topul** celor ce dețin palmaresul prostului gust în modă* sau ***Top Rușinică.***

trafica (a)

Morfologie: vb. I. Persoana întâi singular este *trafichez.*

Sintaxă / Sens: Cuvântul este înregistrat de dicționare ca un verb intranzitiv, al cărui sens este „A face comerț cu o marfă ilicită". În ultimul timp se înregistrează tendința din ce în ce mai puternică de a folosi acest verb ca tranzitiv (*a trafica ceva (pe cineva), ceea ce explică adjectivul participial din enunțuri ca: *Femeile **traficate** au fost eliberate de polițiști.* sau pasivul din: *Țigările **au fost traficate** de către o bandă bine organizată.*

trage (a)

Morfologie: vb. a III.

Sens / Utilizare: Acest verb are numeroase sensuri și intră în componența mai multor expresii de uz curent, care nu ridică probleme. Ceea ce interesează aici sunt sensurile dezvoltate în ultimul timp și care sunt specifice limbajului argotic. Dintre acestea este de menționat sensul „A întreține un raport sexual cu cineva", sens cu care, din păcate, verbul în discuție apare și în titrajele filmelor la TV, ceea ce înlesnește răspândirea lui. Un alt sens recent apărut este „A lua, a profita de partea cea

mai bună", care este, de asemenea, specific limbajului argotic, ca în exemplele" *Și-**a tras** o vilă la Snagov, *Mutu **și-a tras** un yaht de lux* etc. Folosirea verbului *a trage* cu aceste sensuri este neacceptată de limba literară, și deci trebuie evitată.

transmite (a)

Morfologie: vb. III.

Sens / Utilizare: Acest verb are mai multe înțelesuri: **1.** A trimite sau a comunica ceva prin intermediul altei persoane; aduce la cunoștința cuiva ceva, un fapt, **2.** A comunica ceva cu ajutorul unui post de radio, telegraf, etc. **3.** (jur) A trece un bun, un drept de la o persoană la alta, **4.** A comunica o mișcare de la o mașină la alta sau de la un organ al unei mașini la altul. Ceea ce au comun aceste sensuri este faptul că este vorba despre o acțiune, o comunicare prin intermediul cuiva sau a ceva. Primul sens este adeseori deviat, în sensul că se face abstracție de existența unui intermediar. Astfel, în vorbirea persoanelor insuficient instruite, dar care vor să se exprime cât mai prețios, ajunge să fie echivalent cu *a spune* ca în exemple de tipul: *Mamă, vreau **să-ți transmit** la mulți ani de ziua ta.* Pentru acestea, verbul *a transmite* – neologic – pare mai elegant și, ca atare, îl preferă mai vechiului *a spune*.

transpărea (a)

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță corect cu accent pe ultima silabă *-reá*. Pronunțarea cu accent pe a doua silabă **transpáre* este greșită. Este vorba aici de aceeași tendință de trecere a verbelor de conjugarea a doua la conjugarea a treia, ca și în cazul lui *apărea, dispărea, a plăcea* (v. **apărea**). Indicativul prezent, persoana a *-a* singular este *el transpáre*. Se spune deci corect: *Deși vrea să pară prietenos, ipocrizia lui **transpare** din gesturile mărunte.*

Morfologie: vb. II.

treabă

Morfologie: s.f.

Utilizare: Deși acest cuvânt este considerat literar, el apare, practic numai în registrul familiar, atât când apare singur, cât și în numeroasele expresii din care face parte ca: *a avea **treabă**, a-și vedea de **treabă**, a se pune pe **treabă**, a se afla în **treabă**, a nu fi **treaba** cuiva, ce **treabă** am eu cu..., a avea **treabă** cu cineva uite care-i **treaba*** etc. Pentru aceste situații, limba îngrijită folosește alte expresii, echivalente.

trebui (a)

Pronunțare: Verbul se pronunță cu un hiat la finala cuvântului: *tre-**bu-i***, iar la forma de infinitiv se accentuează pe ultima silabă *í*. La indicativul prezent se constată o reducere a formelor specifică exprimării orale neglijente: **tre'*, **trebui*, **trebie*, **trebe* forme, evident, neadmise de limba literară.

Morfologie: vb. a IV-a. Este un verb cu flexiune mixtă, adică are forme care țin de tipuri diferite. Astfel, la indicativul prezent forma corectă este *trebuie* (nu **trebuiește*), dar la conjunctivul prezent corect este *să trebuiască* (nu **să trebuie*). De asemenea, viitorul compus cu conjunctivul urmează aceeași regulă *are (o)să trebuiască* (nu **are să trebuie*). Fiind un verb impersonal, nu se acordă cu un subiect, de aceea sunt corecte formele ***A trebuit*** *să plec imediat* (nu ***Am trebuit** să plec imediat*), *Tu **trebuia** să ții secretul* (nu **Tu **trebuiai** să ții secretul*). Persoana a treia plural limba literară admite formele acordate *Ei **trebuiau** să-și facă datoria, Ei **vor trebui** să plătească daune.* Această situație specială a persoanei a treia este justificată de puternicul sentiment al acordului. Dacă vrem să respectăm caracterul impersonal al verbului, la această persoană, vom modifica topica: *Trebuie ca ei să plece urgent.*

Participiul cu sens pasiv se poate folosi în loc de formele de conjunctiv sau de infinitiv ale diatezei pasive: ***Trebuie zugrăvit** apartamentul înainte de a-l vinde* = ***Trebuie să fie zugrăvit** apartamenul înainte de a-l vinde*. Această utilizare este recunoscută de limba literară. Folosirea supinului cu prepoziția *de* este însă incorectă. Deci este greșit să spunem ***Trebuie de** rezolvat această problemă.* Corect este ***trebuie** rezolvată acestă problemă.*

Sintaxă: Acordul pare a fi, din punct de vedere sintactic, o sursă de greșeli. Necunoașterea valorii pasive a participiului în construcțiile cu verbul *a trebui* generează greșeli de tipul ***Trebuie pus** recolta la adăpost,* față de construcția corectă ***Trebuie pusă** recolta la adăpost (= Trebuie să fie pusă recolta la* adăpost) sau ***Trebuie făcut** eforturi* față de ***Trebuie făcute** eforturi*, întrebuințare consacrată de limba literară.

trend

Morfologie: s.n.

Sens: Este un anglicism de curând intrat în limbă, cu sensul din limba engleză „Tendință". In ultimul timp pare a-și fi lărgit oarecum sensul, fiind înregistrat de dicționare ca „Direcție principală de dezvoltare a unui fenomen, a unei evoluții pe termen lung; mișcare economică de lungă durată".

Utilizare: *Trend* este un termen tehnic, cu circulație mai ales în domeniul economico-financiar, deși, ce e drept, foarte rar, depășește acest cadru, ca în exemplul: *Echipa noastră națională se află pe un **trend** ascendent.*

tu

Morfologie: pron. pers.

Sens / Utilizare: Pe lîngă valoarea lui de bază, adică cea de a numi persoana căreia ne adresăm, acest pronume mai este

utilizat, la vocativ, cu valoarea unei interjecții de adresare, înlocuind numele interlocutorului ca în: **Tu, eu nu mai merg la film; *Ce mai faci, tu? – Bine, tu!* Greșeala este cu atât mai gravă când cineva se adresează unui grup de persoane: **Tu, fetelor, ce facem astăzi?* Aceste exprimări greșite apar în limbajul periferic, nesupravegheat, mai ales în vorbirea tineretului.

tumoare

Morfologie: s.f. Pluralul este *tumori*, iar forma G.-D. a cuvântului articulat este *tumorii.*

Sens: Acest cuvânt denumește o „Masă de țesut nou format, care se dezvoltă într-un organism prin înmulțirea exagerată patologică a unor celule".

Utilizare: Deși inițial a fost un termen strict medical, el a pătruns în limbajul curent și este folosit și de vorbitorii nespecialiști. În limbajul medicilor se folosește mai ales varianta *tumoră*, de asemenea, literară.

turbulent

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui cuvânt este: „Care produce neorânduieli, dezordine; gălăgios, zgomotos". Facem aici abstracție de sensul tehnic referitor la fluide. Problema pe care o ridică acest cuvânt ține, ca și în multe alte cazuri, de necunoașterea exactă a sensului, ceea ce determină utilizarea sa în contexte nepotrivite de exemplu: **Imediat după revoluție a urmat o perioadă **turbulentă***. Greșeala constă în aceea că *turbulent* se utilizează în legătură cu persoane, ceea ce nu este cazul în enunțul citat, unde este vorba, probabil, de confuzia cu *tulbure*. Aici corect este spunem: *Imediat după revoluție a urmat o perioadă **tulbure***.

turna (a)

Morfologie / Sens: vb. I. De fapt, există două verbe *a turna*, care sunt omonime: unul, provenit din latinescul *tornare* „A învârti, a răsuci", care are sensul „A vărsa un lichid, un fluid peste ceva" și ale cărui forme de indicativ prezent sunt *eu torn, tu torni, el toarnă* și un al doilea, împrumutat din franțuzescul *tourner*, care înseamnă „A înregistra pe peliculă, cu un aparat de luat vederi, secvențele unui film cinematografic", și ale cărui forme de indicativ prezent sunt *eu turnez, tu turnezi, el turnează.*

Utilizare: Aceste omonime sunt frecvent confundate, în sensul că cel de al doilea, cu sensul din cinematografie, este folosit la formele fără sufix ale primului. Astfel este greșit să spunem **El **toarnă** câteva secvențe din noul film.* Corect este *El **turnează** câteva secvențe din noul film.*

U

U.E.F.A.

Morfologie: s.f. Este un cuvânt compus prin abreviere. Nu se înregistrează forme de plural și nici de G.-D. Dacă vorbitorul are nevoie să utilizeze această valoare, trebuie să apeleze la o altă construcție echivalentă. De exemplu, este greșit să spunem: **Aceasta este hotărârea **U.E.F.E.-ei***. În acest caz, este preferabilă o construcție ca: *Aceasta este hotărârea **luată de U.E.F.A.***

Sens: Înțelesul acestui compus este „*Uniunea Europeană de Fotbal Amator*"(v. **R.A.D.E.T**)

ultraj

Ortografie / Pronunțare: Cuvântul se scrie și se pronunță corect *ultraj*. Forma *ultragiu,* mai veche, și pe care dicționarele nu o mai înregistrează nici măcar ca variantă, se explică probabil din posibilul etimon italienesc *oltraggio*), în timp ce forma *ultraj* o urmează pe cea a franțuzescului *oultrage.*

Morfologie: s.n. Forma de pluralul este *ultraje*.

Sens: Acest cuvânt înseamnă „Insultă adusă unui reprezentant al autorității publice aflat în exercițiul funcțiunii".

Utilizare: Este un termen literar care se folosește mai rar în limbajul curent. Este preferat de juriști, apare în textele de lege sau în limbajul oficial: *El a fost acționat în judecată pentru **ultraj** împotriva bunelor moravuri.*

V

variantă

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia: *va-**ri-an**-tă.*

Morfologie: s.f. Forma de G.-D. a cuvântului este *variantei*, iar pluralul este *variante*.

Sens: Acest cuvânt înseamnă: **1.** Aspect (ușor) schimbat față de forma de bază, tipică a unui lucru, a unei lucrări, a unui text etc. **2.** Drum care ocolește (pe o anumită porțiune) traseul principal și ajunge în același punct. Sensul care ne interesează aici este acela de „Soluție, posibilitate de a rezolva o problemă", sens care decurge din deplasarea sensului principal. Astfel, se spune corect: *Dacă vrei să scapi de pedeapsă ai trei **variante**: sau îți recunoști cinstit vina, sau negi totul sau aduci probe în favoarea ta.* Pentru acest sens, sinonimul lui *variantă* poate fi *soluție* (v. **soluție**).

Utilizare: Frecvent, *variantă* este confundat cu *alternativă*, un posibil sinonim, dacă variantele sunt numai două. Astfel spunem corect: *Dacă vrei afli adevărul, ai două **variante/alternative**.* Este greșită exprimarea: **Ai mai multe **variante/alternative*** (v.**alternativă**).

vatman

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu accentul pe ultima silabă *vatmán*. Pronunțarea *vátman* nu este acceptată de limba literară.

Morfologie: s.m.

vedea (a)

Morfologie: vb. II.

Sens: Acest verb are mai multe înțelesuri și intră în numeroase expresii și locuțiuni unde nu pune probleme deosebite. Ceea ce ne interesează aici este expresia *am văzut cu ochii mei*, care este de două ori pleonastică, însă uzul a impus-o. În primul rând, este inutilă repetarea informației *cu ochii*, deoarece verbul *a vedea* include și ideea de organ cu care se face această acțiune. În al doilea rând, precizarea adusă de *mei* nu face decât să repete informația adusă de persoana I a verbului: *am văzut*(eu). Această repetare este justificată numai prin nevoia de insistență afectivă a vorbitorului, generată de dorința de a-și convinge interlocutorul. Astfel, expresia *am văzut cu ochii mei* este perfect echivalentă cu *am văzut*, fără nici o pierdere de informație semantică. În aceeași situație se află și expresia *am auzit cu urechile mele*.

Utilizare: Expresia face parte din limbajul familiar. Ea încarcă inutil comunicarea, este mai puțin elegantă și este de dorit să fie evitată, mai ales într-un limbaj îngrijit.

vedetă

Morfologie: s.f. Deși substantivul este feminin, cuvântul se utilizează și pentru persoanele de sex masculin. Pluralul este *vedete*. Forma de masculin plural **vedeți* (e drept, foarte rară) este folosită glumeț și ironic și, bineînțeles, nu este recomandată.

Sens: Acest substantiv denumește un „Actor sau o actriță care deține rolul principal într-un spectacol, mai ales într-un film și se bucură de mare popularitate". În ultimul timp, termenul suferă o degradare semantică, denumind, nediferențiat pe cei care apar la televizor, începând cu prezentatorii de știri, prezentatori de emisiuni (care nu sunt tocmai celebri), fetele care pozează în diferite reviste pentru adulți sau în jurnale etc.

vehicul

Ortografie / Pronunțare: Se scrie și se pronunță *vehicul*, cu vocala *u* în ultima silabă, ca și în derivatele sale *a vehicula, vehicular*. Cuvântul circulă și cu varianta **vehicol*, care este însă populară neadmisă de limba literară.

Morfologie: s.n.

versatil

Morfologie: adj.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui cuvânt este „Care își schimbă cu ușurință părerile, schimbător, instabil."

Este un termen livresc, se folosește în legătură cu persoane și apare în vorbirea elevată. În limbajul curent, unde apariția sa este foarte rară, este adeseori confundat cu *versat*, din pricina relativei asemănări formale. De exemplu, într-un context ca: *Nu poți avea încredere în el, este foarte* ***versatil****, își schimbă ușor opinia* este limpede că *versatil* nu poate fi substituit cu *versat*, al cărui sens este „Cu experiență, priceput, competent într-un domeniu". Din păcate însă, se pot auzi și exprimări ca: **Este foarte greu să-i dovedești vinovăția, e uns cu toate alifiile, ce mai, e* ***versatil*** *în afaceri.* În acest caz este evident că termenul este folosit greșit, corect este: *Este foarte greu să-i dovedești vinovăția, e uns cu toate alifiile, ce mai, e* ***versat*** *în afaceri.*

vicisitudine

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Înțelesul acestui cuvânt este „Concurs de împrejurări nefavorabile, grele, pentru cineva". În enunțul următor, cuvântul este utilizat greșit, datorită necunoașterii exacte a sensului și a restricțiilor de combinare ale termenului: **Meseria de ziarist este o onoare, dar te obligă și la niște* ***vicisitudini****.* Aici corect ar fi: *Meseria de ziarist este o onoare,*

dar te obligă și la niște ***sacrificii*** sau: *Meseria de ziarist este o onoare, dar te expune și la niște* ***necazuri.***

vindicativ

Morfologie: adj.

Sens: Acest adjectiv este sinonim cu *răzbunător*.

Utilizare: Cuvântul este un termen livresc ce apare în vorbirea elevată. Din cauza relativei asemănări formale (adică prin etimologie populară), în limbajul curent este confundat adesea cu *vindecător*, atribuindu-i-se sensul acestuia. Astfel, este corectă o frază ca: *Mă tem să nu se răzbune pe mine, că este un tip foarte* ***vindicativ***. Este greșit spunem **Am luat niște medicamente foarte* ***vindicative*** *și m-am însănătoșit repede*. De asemenea, este greșit să spunem: **Dacă ai o criză de ulcer,îți dau eu niște ceaiuri* ***vindicative.***

virtuos

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia: *vir-**tu**-os*.

Morfologie: adj.

Sens: Înțelesul acestui adjectiv este: „Persoană care respectă și realizează consecvent dezideratele etice; înzestrat cu multe virtuți".

Utilizare: Este un termen care aparține limbii literare, îngrijite. Din pricina asemănării formale, este confundat frecvent cu paronimul său *vituoz* (v. **virtuoz**) și folosit în mod eronat în locul acestuia.

virtuoz

Pronunțare: Cuvântul se pronunță cu hiat între silabele a doua și a treia: *vir-**tu**-oz*.

Morfologie: s.m.

Sens: Acest substantiv denumește o „Persoană care stăpânește în mod desăvârșit tehnica unui instrument muzical".

Utilizare: Termenul aparține limbii literare și circulă mai ales în limbajul muzicienilor și muzicologilor. Apariția sa în limbajul curent este destul de rară. Când apare în acest limbaj, este uneori confundat cu paronimul său *virtuos*, care are cu totul alt sens (v. **virtuos**). Prin urmare, este corect să spunem: *Am asistat la un concert extraordinar, X este un adevărat* ***virtuoz*** *al pianului*. Este greșit enunțul **Am asistat la un concert extraordinar, X este un adevărat* ***virtuos*** *al pianului.*

virulent

Morfologie: adj.

Sens: Acest adjectiv înseamnă „Care are o mare toxicitate, care este în stare să producă boli; (fig) nimicitor, de o mare violență"

Utilizare: Este un termen medical dar care poateapărea și cu o valoare figurată în vorbirea persoanelor instruite, de exemplu: *Colegii săi i-au făcut o critică* ***virulentă,*** *Noul său roman a fost supus unor atacuri* ***virulente*** *din partea presei etc.*

virus

Morfologie: s.n., s.m. Pentru plural, circulă atât forma *virusuri* (pentru neutru), cât și forma *viruși* (pentru masculin), nediferențiate ca sens. Aceste forme sunt, ambele, admise de limba literară.

Sens: Acest substantiv denumește un **1.**„Agent patogen, invizibil cu microscopul obișnuit, care provoacă diverse boli infecțioase"; **2.** „Program cu efecte distructive asupra calculatoarelor", de exemplu: ***Virușii*** *din această iarnă au fost foarte rezistenți la medicamente* și: *Nu mai pot folosi calculatorul, fiindcă a intrat un* ***virus*** *și nu pot accesa internetul.*

Utilizare: Deși este un termen medical, el a intrat în limbajul curent.

vizavi

Ortografie: Este un cuvânt împrumutat din limba franceză, adaptat la scrierea fonetică românească, ce urmează pronunția. Cu toate acestea, în varianta scrisă a limbii, apare uneori și cu grafia *vis-à-vis*, care respectă scrierea conform etimonului.

Pronunțare: Cuvântul se pronunță ca în limba de origine: [*vizavi*].

Morfologie: adv., loc. prep.

Sens / Utilizare: Sensul originar al acestui cuvânt este „Peste drum, (față) în față", sens care se realizează în contexte ca: *Farmacia este chiar **vizavi**, o vezi?, **Vizavi** de magazin este o parcare.* În ultimul timp, termenul a căpătat și alte valori ca în exemplele: **Cred că asta nu e corect **vizavi** de copii* („față de"), **Ce părere aveți **vizavi** de emisiunile acestui post de radio?* („despre"), **Este foarte interesantă această calitate a lui **vizavi** de caricatură?* („în ce privește"), **Percepția mea **vizavi** de acest caz este că el minte, ca să-și protejeze prietenul* („privitor la"). Utilizarea abuzivă a acestui termen (căruia i se atribuie diferite valori), și care este repetat până la obsesie a făcut ca acesta să devină un clișeu lingvistic ce încarcă inutil fraza.

voutcher

Ortografie / Pronunțare: Este un cuvânt englezesc, preluat de puțin timp de limba română și nu este adaptat nici fonetic, nici grafic. Se scrie corect *voutcher* și se pronunță [*váu*cer], cu accentul pe prima silabă, prin urmare se respectă atât grafia, cât și pronunția din limba de origine.

Morfologie: s.n. Acest cuvânt nu înregistrează forme de plural.

Sens: Cuvântul denumește un „Document de călătorie eliberat unui turist de către o firmă de turism și din care să rezulte că în țara de destinație călătorii vor avea toate serviciile asigurate".

Utilizare: În românește, termenul are circulație numai în domeniul turismului. În afara acestuia, el nu este folosit.

Z

zăcea (a)

Pronunțare: Acest cuvânt se pronunță cu accentul pe ultima silabă: *ză-ceá.*

Morfologie: vb. II. Ca și în cazul altor verbe (v. **apărea, plăcea**), există tendința trecerii lor la conjugarea a III-a și astfel apar pronunțări greșite ca: **a zace*. Forma de viitor este *va zăcea,* prin urmare, vom spune corect: *După o operație așa de grea cred că* ***va zăcea*** *multă vreme în spital.* O exprimare de tipul: **După o operație așa de grea cred că* ***va zace*** *multă vreme în spital* este greșită. Verbul nu are formă de imperativ, ca și verbele *a ști, putea, a vrea.* Dacă avem nevoie să exprimăm această valoare, vom folosi forma de conjunctiv: ***Să zaci*** *până te-oi scula eu din pat!*

(al) zecelea

Ortografie / Pronunțare: Problema pe care o ridică acest cuvânt este aceea a pronunției. Se spune și se scrie corect *al zecelea* (este greșită forma **al zecilea*), iar pentru feminin *a zecea* (este greșit **a zecia*). Dealtfel, la numeralele compuse cu *zece*, formele corecte sunt: *al unsprezecelea* (fem. *a unsprezecea*), *al douăzecilea* (este greșit **al douăzecelea*) și *a douăzecea* (nu **a douăzecia*).

Morfologie: num. ordinal.

zi

Morfologie: s.f.

Sens / Utilizare: Deși este lesne de înțeles că, în combinații ca: *ziua mondială a tuberculozei, a osteoporozei* etc., trebuie să fie o zi în care omenirea să se mobilizeze împotriva bolilor amintite, exprimarea: **ziua mondială a tuberculozei* este defectuoasă, dar din pricina publicității făcute prin mass-media, ea tinde să câștige teren. Corect este *ziua mondială de luptă împotriva tuberculozei*. Explicația acestei greșeli este fie preferința pentru o exprimare mai concisă, fie formații de același tip ca *ziua mondială a tineretului, a orezului* etc., formații care se justifică.

zice (a)

Morfologie: vb. I.

Sens / Utilizare: Deși, în principiu verbul, în discuție este un cuvânt literar, unele utilizări ale sale țin de registrul familiar. De exemplu, când un vorbitor relatează o convorbire avută cu cineva, există tendința de a repeta acest verb înainte de fiecare replică: *****Zic****: Când te-ai întâlnit cu el?,* ***zice****: Aseară.* ***Zic:*** *Și ți s-a părut bolnav?* ***Zice****: Nu, era chiar bine dispus.* ***Zic:*** *Și atunci cum să moară așa, dintr-o dată?* ***Zice****: Știu eu? Poate inima...* Repetarea obsedantă a cuvântului este obositoare, neelegantă și, ca atare, trebuie evitată. Folosirea de preferință a verbului *a zice* în loc de *a spune* în anumite situații este de asemenea specifică limbajului familiar: **Nu mi-****ai zis****, ce program ai diseară?, ****Zi-mi,*** *cum te împaci cu el?, *Doar ți-am* ***zis*** *să fii atentă!* Exprimări de acest fel trebuie evitate. Este preferabil să spunem: *Nu mi-ai* ***spus****, ce program ai diseară?,* ***Spune****-mi, cum te împaci cu el?Doar ți-****am spus*** *să fii atentă!*

Bibliografie

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți,* ed. a II-a, București, Humanitas, 1997.

Avram, Mioara, *Cuvintele limbii române între corect și incorect*, Chișinău, Editura Cartier, 2001.

[DCR]: Florica Dimitrescu, *Dicționar de cuvinte recente,* ed. a II-a, București, Editura Logos, 1997.

[DEX]: *Dicționarul explicativ al limbii române* București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

[DN4]: Florin Marcu, *Dicționar de neologisme.* Ed. a IV-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

[DOOM]: *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române,* ed. a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Forăscu, Narcisa (coord.), Popescu, Mihaela, *Dificultăți gramaticale ale limbii române*, București, Editura Universității din București, 2001.

Guțu Romalo, Valeria, *Limba română de azi*, București, Humanitas, 2000.

Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română,* București, Editura Albatros, 1984.

[MDN]: Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme,* Bucuerști, Saeculum, 2002.

Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale*, București, ALL, 2001.

Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2001.